

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Έτος Ιδρύσεως 1964

Τρίτη Περίοδος Ιούλιος - Αύγουστος 1999 Αριθμός Τεύχους 130-131

RECEIVED

JAN 18 2000

Ο Αύτοκράτωρ Μανουήλ Β' Παλαιολόγος (1391-1425) σέ μικρογραφία
χειρογράφου "Επιταφίου" που έγραψε δύτιος τό 1407 εις μνήμην τοῦ
ἀδελφοῦ του, Θεοδώρου Α', Δεοπότη τοῦ Μορέως (1382-1407).

ΟΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN TELEPHONE: 0171-723 4787 FAX: 0171-224 9301

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

Έτος Ιδρύσεως 1964

Τρίτη Περιόδος

Αριθμός Τεύχους 130 - 131

Ιούλιος - Αύγουστος 1999

Έτησία Συνδρομή £10

Διευθύνεται από Συντακτική Έπιτροπή

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

ORTHODOX HERALD

OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARCHDIOCESE
OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL: 0171-723 4787

FAX: 0171-224 9301

First Published 1964

Third Period

July - August 1999

No.: 130-131

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3 - 5. Έγκυκλιοι Σεβ. Αρχιεπισκόπου Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας γιά τά γεγονότα της Κύπρου τό 1974, τούς έορτασμούς της Δευτέρας Χιλιετηρίδος του Χριστιανισμοῦ καί τη Σχολή Βυζαντινής Μουσικῆς καί Ψαλτικῆς.

6 - 9. Μητροπολίτου Ζιμπάρου κ. Μακαρίου Τηλλυρίδη, "Απόδημος Έλληνισμός".

9 - 10. Πανιερ. Μητροπολίτου Κανώπου κ. Φιλήμονος "Έργα Αγάπης"

10-11. Αρχιμανδρίτη Νικηφόρου Κυκκώτη, "Η Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν"

12 - 14. Αρχιμανδρίτη Ζαχαρία, "Ο Μοναχισμός ως Χάρισμα τοῦ Αγίου Πνεύματος".

15 - 17. Πρωτοπρεσβ. Κων/νου Ηλιόπουλου, "Η Πρᾶξις τῆς Θεωρίας 'Επιβίθασις".

18 - 22. κ. Χάρη Μεττῆ, "Ο Αὐτοκράτορας Μανουήλ Β' Παλαιολόγος στὸ Λονδίνο".

23 - 24. Encyclical of his Eminence Archbishop Gregorios on the occasion of the Lenten Period before the feast of the Dormition of the Mother of God and the Celebrating of the end of the Second Millennium of Christianity.

25 - 28. Πρωτοπρεσβ. Columba Flegg, "The Theotokos".

28 - 29. Ecclesiastical News and Chronicle.

30 - 32. Χρονικό Σεβ. Αρχιεπισκόπου Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου.

Η έπιτύμβια στήλη έπι τοῦ τάφου τοῦ Φερδινάρδου Παλαιολόγου είς τὴν νῆσον Barbados. Ο Φερδινάρδος ἦταν γιός τοῦ Θεοδώρου Παλαιολόγου, ὁ ὃποῖος μετανάστευσε στὴν Αγγλία τό 1600, πέθανε δέ καὶ τάφος στὸ χωριό Clifton τοῦ Suffolk τῆς Αγγλίας στὶς 21 Ιανουαρίου 1636. Ο Φερδινάρδος (γεννήθηκε στὴν Αγγλία τό 1615) μετανάστευσε στὸ νησί Barbados λίγο πρίν ἀπό τὸν Αγγλικό Εμφύλιο Πόλεμο, πέθανε δέ ἐκεῖ στὶς 3 Οκτωβρίου 1678.

ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ Ν΄ ΑΝΑΝΕΩΣΕΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ
ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΞΑ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας κ. Γρηγορίου

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΤΟΥ 1974

Αγαπητοί. Ἐφέτος συμπληρώνονται εῖκοσι πέντε χρόνια κατοχῆς μεγάλου μέρους τῆς Κύπρου ἀπό τά Τουρκικά στρατεύματα καὶ τούς ἐπήλυσθες πού ἐγκαταστάθηκαν στά Κυπριακά ἐδάφη παράνομα, ἀδικαιολόγητα καὶ ἐντελῶς ἀδικα. Ἡ τραγωδία αὐτή τοῦ ξεριζωμοῦ καὶ τῆς προσφυγῆς τοῦ ἐνός τρίτου τοῦ Κυπριακοῦ πληθυσμοῦ ἀπό τίς πατρογονικές τους ἑστίες, ἀντί νά δόηγεται πρός εὐτυχῆ κάθαρση καὶ δίκαιη λογική λύση, δυστυχῶς ἐπιδεινοῦται καθημερινά καὶ περιπλέκεται σέ βαθμό ἐπικίνδυνα ἀπελπιστικό καὶ ἀπαισιόδοξο.

Ο Ἀπόδημος Ἐλληνισμός καὶ μάλιστα οἱ Ἐλληνοκύπριοι πού ζοῦμε καὶ προοδεύουμε στήν ξενιτεία, προσθλέπουμε μέ πραγματική ἀγώνια στά τεκταινόμενα καὶ ἀδύναμοι νά συμβάλουμε ἀποφασιστικά στήν ἐξεύρεση μᾶς βιώσιμης καὶ δίκαιης γιά δύο το λαό τῆς Κύπρου λύσης, ἔχουμε ἐναποθέσει ἀναγκαστικά τήν πᾶσαν ἐλπίδα μας στό Θεό, τόν ὁποῖο παρακαλοῦμε νά ἐνιούσει καὶ νά καθοδηγήσει καὶ τήν ἡγεσία τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἐλλάδος, κυρίως δύμως νά φωτίσει τους ισχυρούς τῆς γης γιά νά μήν ἀδικήσουν τόν πολύπαθο Λαό τῆς Κύπρου καὶ νά μήν τόν καταδικάσουν νά γίνει εἴτε ρίψασης καὶ φυγάς, εἴτε ἔρματο καὶ ἀνδρείκελο κάτω ἀπό τό ἀδυσώπητο καὶ τυραννικό πέλμα ξένων κατακτητῶν.

Καὶ ὁ διπλός αὐτός κίνδυνος εύρισκεται δυστυχῶς πρό τῶν πυλῶν καὶ τῆς Κύπρου, ἀλλά καὶ τῆς δικιᾶς μας συνειδήσεως. Καλοῦμε συνεπῶς ὅλους σας καὶ σᾶς συμβουλεύουμε πατρικά νά συμπαραστέκεστε συνεχῶς καὶ ὀλύψυχα στόν ἀγωνίζομενο, γιά τήν διασφάλιση τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἡρωικῆς μας Μεγαλονήσου, Λαό της, ὁ ὁποῖος θρίσκεται γιά ἔνα τέταρτο τοῦ αἰῶνα σήμερα ἐνώπιον μᾶς κρίσεως τήν ὁποία μόνο ἡ πίστη, ἡ δυνατή θέληση καὶ ἡ ἐμπιστούνη του στό Θεό μποροῦν νά παράσχουν ἐλπιδοφόρα μηνύματα. Ἐκείνος “καθείλκε δυνάστας ἀπό θρόνων καὶ ὑψώσει τούς ταπεινούς καὶ τούς ἀδυνάτους”, ὅπως είναι ὁ μαρτυρικός Λαός τῆς Κύπρου.

Στή Μ. Βρετανία διαβιοῦν δεκάδες χιλιάδες Ἐλληνοκύπριοι, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁπίων κατάγονται ἀπό τουρκοκρατούμενα ἐδάφη. Ὁμως δχι μόνο αὐτοί, ἀλλά καὶ δλοι μας, ἀπό ὁποιδήποτε μέρος τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἐλλάδος καὶ ἀν καταγόμαστε, δφείλουμε νά μετέχουμε καὶ στίς Ἐκδηλώσεις πού ὁργανώνει κατ’ ἔτος ἡ Ἐθνική Ὀμοσπονδία Κυπρίων Ἀποδήμων, ἀλλά καὶ στά πάνδημα μνημόσυνα γιά τά θύματα τῶν τραγικῶν γεγονότων τοῦ 1974, καὶ στίς προσευχές μας ὑπέρ τῆς ἐπιτροφῆς τῶν προσφύγων καὶ τῶν ἀγνοούμενων μας στίς πατρογονικές τους ἑστίες καὶ στά χώματα τῶν πατέρων μας.

Οἱ Ἐκδηλώσεις αὐτές είναι φιλειρηνικές καὶ στοχεύουν ἀφ’ ἐνός στή δικιά μας ἐγρήγορση καὶ τή συνειδητοποίηση ὅτι ἔχουμε ἀπόλυτο χρέος νά μήν ἐπαναπαύμαστε ποτέ καὶ οὔτε νά ξεχνᾶμε τήν τραγωδία τῆς Κύπρου. Ἀφ’ ἑτέρου δέ γιά νά υπενθυμίζουμε στή Βρετανική Κυβέρνηση τή δικιά της εὐθύνη στήν ἐξεύρεση δίκαιης, βιώσιμης καὶ πακροπρόθεσμῆς λύσης στό θέμα τῆς Κύπρου. Πάνω, δμως, ἀπό δλα, δέν πρέπει ν’ ἀπελπιζόμαστε καὶ νά μοιρολατροῦμε, γιατί τά ἀδύνατα παρά τοῖς

ἀνθρώποις δυνατά παρά τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ Μεγαλοδύναμος ποτέ δέν ἐγκαταλείπει τούς ἀδυνάτους καὶ τούς ὀδίκως ταλαιπωρυμένους στήν τύχη τους, ἀλλά τούς συμπαραστέκεται, τούς ἐμψυχῶνει, τούς χειραγωγεῖ καὶ τελικά τούς ἀμοίβει γιά τήν ὑπομονή τήν καρτερία καὶ τήν πίστη τους.

Ἄς ἔχουμε, λοιπόν, τήν πᾶσαν ἐλπίδα μας εἰς τόν Θεό, ὁ δέ λαός τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἔχει κατά τή διάρκεια τῆς μακραίωνος ζωῆς του δοκιμάσει πολλάκις τό πικρό ποτήρι τῆς σκλαβιᾶς καὶ τοῦ σχεδόν ὀλοκληρωτικοῦ του ἐξολοθρεμοῦ, δέ θα χαθεῖ, ἀλλά θά ἐπιθιστεί καὶ θά θριαμβεύσει ὅπως πάντοτε. Ἀρκεῖ νά ἐμμεινεί στίς πατροπαράδοτες καὶ σφυρηλατημένες ἀπό τό χρόνο ἀξίες, ἀρετές καὶ ἀρχές του, οἱ ὁποῖες ἐδράζονται πάνω στόν Ελληνισμό καὶ τήν Ὁρθοδοξία του. Εὐχόμαστε σέ ὅλους σας ὑγεία καὶ δύναμη νά σηκώσετε ὁ καθένας μέ τόν τρόπο του τή σημερινή δοκιμασία τῆς Μεγαλονήσου μας. Καὶ διατελῶ μετά πολλῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης καὶ εὐχῶν.

Λοιδίνο, Ιούλιος 1999.

❖ ❖ ❖

ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

“Ιδού γάρ ἀπό τοῦ νῦν μακριοῦν με πᾶσαι αἱ γενεαὶ ὅτι ἐποίησε μοὶ μεγαλεῖα ὁ δυνατός καὶ ἄγιον τό δύναμα αὐτοῦ.”

(Λουκᾶς Κεφ. Α, 48-49)

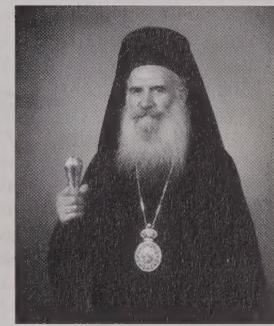
Αγαπητοί μας ἀδελφοί,

Οἱ Παρακλήσεις τῆς Παναγίας

Ἐφθασε καὶ πάλιν ἡ λαμπρά καὶ ἱερή περίοδος τοῦ Δεκαπενταυγούστου, δηση, κατά τήν Παράδοση, ἡ Ἐκκλησία μας ψάλλει κάθε θράδυ τούς κατανυκτικούς ὑμνους, τήν Ἱερή Παράκληση, Μικρή καὶ Μεγάλη, πρό τήν Παναγία Θεοτόκο. Καὶ οἱ Χριστιανοί νηστεύουν καὶ αὔξανουν τίς προσευχές καὶ τίς δεήσεις τους πρό τόν φιλάνθρωπο Θεό. Καταφέγγουν δέ παρακλητικά πρό τήν Παναγία καὶ ψάλλουν καὶ ζητοῦν τή θοήθειά της. Γιατροί καὶ καλεῖ ἡ Μάνα Ἐκκλησία τά παιδιά της σέ προσευχή καὶ ἱερή περισυλλογή καὶ γυμνασία γιά τήν ἀνανέωσή μας κατά Θεό, γιά τόν πνευματικό μας ἀναβαπτισμό καὶ τήν ἀνάταση τής ψυχῆς καὶ τοῦ σώματός μας καὶ δλου τοῦ είναι μας. Μᾶς θυμίζει καὶ πάλιν ὅτι είμαστε παιδιά τοῦ ἐλεήμονα καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ χάριν τῶν ὁπίων “ἐξαπέστειλεν τόν οὐίον αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικού, γενόμενον ὑπό νόμου, ἵνα τούς ὑπό νόμου ἐξαγοράσει, ἵνα τήν υιοθεσίαν ἀπολάθωμεν.” (Γαλ. Κεφ. Δ4-5).

Τά σχέδια τοῦ Θεοῦ καὶ τό πρόσωπο τής Παναγίας

Μέσα στά αἰώνια σχέδια τοῦ πανσόφου Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἔχει μοναδική θέση, καὶ Ἐκείνος στό πρόσωπο τής Παναγίας Θεοτόκου ἔκαμε τήν ἐκλογή του γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου, γιά τήν ἀποκάλυψη τής ἀλληθείας, γιά τήν ἀποκατάσταση τής

σαλευθερίσης ειρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἐπικεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἐτοποθετήθηκε ὁ ἀνθρώπος, σάν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀօράτου. Γιαυτό δικαιολογημένα οἱ χριστιανοί, ἀπό τοὺς Ἀποστολικούς χρόνους μέχρι σήμερα, ιδιαίτερα τιμοῦμε καὶ σεβόμαστε τήν Παναγία Μάνα τοῦ Χριστοῦ καὶ μέ μυριάδες ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τήν χαιρετίζουμε καὶ τήν τιμοῦμε. Τήν ἀποκαλοῦμε "Μητέρα Θεοτόκον", "Βασίλισσα Παρθένον", "Δέσποιναν ἀγαθῆν" "κιβωτὸν τοῦ ἀγιάσματος", "τοῦ Βασιλέως Παλατίον, τῶν οὐρανῶν ὑψηλοτέραν καὶ τῶν χερουθείμ ἐνδοξοτέραν", "κεχαριτωμένην", "πανάριμον νύμφην καὶ Μῆτρη τῆς εὐδοκίας τοῦ Πατρός". Αὐτό τὸ θεοτίμητο καὶ ἐκλεκτὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπρόσωπον, μᾶς καλεῖ ἡ Ἐκκλησία νά τιμήσουμε καὶ ἐορταστικά νά μακαρίσουμε οἱ Χριστιανοί καὶ θεοπρέπως νά μνημονεύσουμε καὶ δοξολογήσουμε τήν μακαρία τῆς Κοίμησης. Γιατί ὁ Δεκαπενταύγουστος είναι ἀφιερωμένος εἰς τήν Παναγία, εἰς τήν Κοίμηση τῆς, τόν θάνατο καὶ τή μετάσταση τῆς ἀπό τή γῆ στούς οὐρανούς πρός συνάντηση καὶ προσκύνηση τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ τῆς, τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε κατά τήσια οἰκονομία μητέρα καὶ τροφός καὶ πρώτη δασκάλα καὶ παιδαγώγος. Γιαυτό καὶ ὁ ἀρχάγγελος μέ τό στόμα τοῦ ιεροῦ Λουκᾶ ἀναφωνεῖ "εὐλογημένη σύ ἐν γυναιξὶν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπός τῆς κοιλίας σου" (Λουκᾶς Κεφ. A28).

Ἡ καταφυγὴ τῶν Χριστιανῶν

Ἡ βιογράφος τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ μᾶς περιγράφει μυθιστορηματικά τήν ἐντύπωση τοῦ Ἀγίου ἐκείνου ἀνδρός τοῦ Λουκᾶ, ὅταν πρωτοσυνάντησε τήν Παναγία Θεοτόκο στή Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας μετά τήν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου, ὅταν ὁ ἕιδος ἄρχισε νά γράφει τό Εὐαγγέλιο του. Γιαυτό καὶ ἐπισκέφθηκε τήν ιερή ἐκείνη χώρα γιά νά ἀκούσει ἀπό Ἐκείνην καὶ πρῶτο χέρι γιά τόν Θεάνθρωπο Χριστό. Γράφει τά ἔξῆς χαρακτηριστικά: "Καθώς ἀνέβαινε τίς σκάλες (ἡ Παναγία), μέ τό πρόσωπο σηκωμένο πρός τό μέρος του (τοῦ Λουκᾶ), εἶδε ὅτι ἦταν ἔξαιρετικά δύοφυτο μέ ἀπαλό χλωμό πρόσωπο, λεπτή μύτη, ρόδινα χείλη καὶ τά πιό γοητευτικά μάτια πού εἶχε δεῖ ποτέ του. Ἡταν λεπτή κι εὐλύγιστη σάν νεαρό κορίτσι. Τά πόδια της ἦταν γυμνά καὶ κάτασπρα. Στάθηκε μπροστά του μέ ἀπλῇ ἀξιοπρέπεια, καὶ εἶπε: "Ἐγώ εἶμαι ἐκείνη πού γυρεύεις."

Αὐτό τὸ μυστηριώδες καὶ θεοχαρίτωτο πρόσωπο τῆς Παναγίας Θεοτόκου πού είναι πάντα κοντά μας, τήν θεωροῦμε δική μας καὶ θά τήν τιμήσουμε μέ λαμπρότητα καὶ ιεροπρέπεια αὐτές τίς δεκαπέντε μέρες, θά ἐπαναλάβουμε δέ μελωδικά καὶ μέ ἴλαρότητα τούς χιλιοτραγουδημένους ὕμνους τῆς Παρακλήσεως, τῆς κατανυχτικῆς αὐτῆς προσευχῆς, καὶ θά ζητήσουμε μέ ταπείνωση τίς ιερές μεσοτείες τῆς Παναγίας "Πρός τίνα καταφύγω ἄλλην, Ἀγνή; Ποῦ προσδράμω λοιπόν καὶ σωθήσομαι; Ποῦ πορευθῶ; Ποίαν δέ ἐφεύρω καταφυγήν; Ποίαν θερμήν ἀντιληψιν; Ποίαν ἐν ταῖς θλίψεις θοηθῶν; Εἰς σέ μόνην ἐλπίζω, εἰς σέ μόνον καυχῶμαι, καὶ ἐπί σέ θαρρῶν κατέψυγον."

Δέκτης θερμός τῶν προσευχῶν μας

Ἡ Παναγία Θεοτόκος είναι ἡ καθημερινή καταφυγή καὶ προστασία μας, ἡ ὁποία δέχεται τούς στεναγμούς τῆς καρδίας μας, καὶ μαλακώνει τά δάκρυά μας. Μᾶς ἀκούει καὶ μᾶς παρηγορεῖ. Εἶναι κοινωνός τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης μας, ὡπός πολύ εὔστοχα πλάλει περιχαρῶς ὁ ποιητής. "Ἐν ταῖς ζάλαις ἐφεύρων σε λιμέναν ἐν ταῖς λύπαις χαράν καὶ εύφροσύνην· καὶ ἐν ταῖς νόσοις ταχινῶν θοήσειαν· καὶ ἐν τοῖς κινδύνοις ρύστιν καὶ προστάτιν ἐν τοῖς

πειρατηρίοις." Ἀλλά τά μεγαλεῖ τής Θεοτόκου καὶ τίς ἀμέτρητες πρός τήν ἀνθρωπότητα εὐεργεσίες τῆς δύσκολα, δέν μπορεῖ κανεὶς νά διηγηθεῖ καὶ - νά περιγράψει μέ λόγια. Γιαυτό ἀρκούμαστε στή σκέψη καὶ τήν ἐλπίδα ὅτι σάν Μάνα τοῦ Χριστοῦ καὶ κοινωνός καὶ συμμέτοχος καὶ συνυπουργός στό Μυστήριο τῆς θείας οἰκονομίας γιά τή σωτηρία μας, - μέ ἐμπιστούνη καὶ θάρρος καὶ φέτος καταφεύγουμε κοντά της. Είναι ἡ Παναγία καὶ μάνα τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ. Γιαυτό ἀπό βάθους καρδίας ζητοῦμε ἰκετευτικά τή μεσοτεία της. Ἐκχύνουμε δέ ὑπαρξιακά τούς κόδουμος τῆς ψυχῆς μας γιά νά τήν τιμήσουμε καὶ νά παρακαλέσουμε νά μᾶς ἐνισχύει στόν ἀγῶνα μας γιά νά μείνουμε πιστοί στό Εὐαγγέλιο τοῦ Υἱοῦ της, τό ὁποῖον ἡ ἴδια ἐθίσωε κατά τρόπον μοναδικόν καὶ ἔτοι ἀξιώθηκε νά γίνει "τό Κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων". Νά τήν ἰκετεύσουμε νά μᾶς οκεπάζει ὅλους μέ τήν κραταία μητρική τῆς προστασία, ὡστε οἱ προσθόλες τοῦ Διαβόλου νά μήν μᾶς νικοῦν καὶ νά μᾶς καταβάλλουν ἀλλά δυνατοί καὶ ἀνδρειωμένοι νά ζοῦμε καὶ νά ἀναμένουμε μέ βεβαιότητα τή χάρη τοῦ Χριστοῦ καὶ τόν φωτιού τοῦ Παναγίου Πνεύματος σ' ὅλες τίς μέρες τῆς ἐπίγειας ζωῆς μας. Καί σάν τόν ποιητή νά ἐπαναλάβουμε διθυραμβικά καὶ χαρούμενα: "Ἐξέστη ἐπί τούτῳ δό ούρανος καὶ τής γῆς κατεπλάγη τά πέρατα, ὅτι Θεός ὄφθη τοῖς ἀνθρώποις σωματικῶς, καὶ ἡ γαστήρ οου γέγονεν εύρυχωροτέρα τῶν οὐρανῶν: διό σε Θεοτόκε, Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ταξιαρχία μεγαλύνουσι."

Στό Σωτῆρα Χριστόν, διά τῶν πρεσβειῶν τῆς Παναγίας Θεοτόκου, τής Μητέρας καὶ τροφοῦ Του, ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ βασιλεία είς τούς αἰώνες. Ἀμήν.

Αὔγουστος 1999.

ΟΙ ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ἄγαπητοι,

Σέ λίγους μῆνες εἰσερχόμεθα - σύν Θεῷ - στό τελευταίο ἔτος τής δεύτερης χιλιετίας συνεχοῦς χριστιανικῆς ζωῆς καὶ δράσης. Ὁ Χριστιανισμός δέ σύσσωμος στά τέσσερα σημεῖα τοῦ ὄριζοντος ἐτοιμάζεται, ὅπως εἶναι φυσικό, νά ἐορτάσει μέ τή μεγαλύτερη δυνατή μεγαλοπρέπεια τό μεγάλο αὐτό γεγονός καὶ νά τονίσει τήν ἀνεκτίμητη καὶ μοναδική σημασία πού εἶχε γιά σύμπασαν τήν ἀνθρωπότητα ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί πού ζοῦμε καὶ προσδεύσουμε σέ μιά χριστιανική χώρα μέ πολυεθνική καὶ ποικίλη θρησκευτική προσωπικότητα, καλούμαστε, μέ πρωτοβουλία τοῦ Σεπτού Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου, νά συμβάλουμε ὀλόψυχα καὶ μ' ἐνθουσιασμό στήν ἐπιτυχία ὅχι μόνο τῶν γενικώτερων ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων πού θά γίνουν στό Ἕνωμένο Βασίλειο, ἀλλά καὶ μέ δικές μας τοπικές καὶ πανομογενειακές ἐκδηλώσεις, νά δώσουμε ἐνέργα καὶ ἐπιβλητικά τό παρόν μας στήν προβολή τοῦ κοινοϊστορικοῦ αὐτοῦ χριστιανικοῦ γεγονότος.

Νά προετοιμαστοῦμε, λοιπόν, ψυχικά καὶ πνευματικά, μέ ἀναφορά στής ὑπεραξίες ἀλλά καὶ κατανόηση τοῦ μεγάλου καὶ κοσμοσωτηρίου Μηνύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ πού εἶναι ἡ ἀγάπη γιά τόν συνάνθρωπό μας, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ γλώσσης, χρώματος, καταγωγῆς, μόρφωσης, υλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν, θρησκεύματος ἡ πολιτιστικῆς ἐπίδοσης. Νά ἐμβαθύνουμε δέ στά

διαχρονικά καί ἀνεπανάληπτα διδάγματα τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καί τῆς δισχιλειτοῦς γόνιμης ἐκκλησιαστικῆς καί πατερικῆς διδασκαλίας. Καί μέ ἀνανεωμένο τό φρόνημα καί ἀναβαπτισμένοι στήν ιερή κολυμβήθρα τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς μας Παραδοσεως νά ζήσουμε ἐντονα καί δημιουργικά τίς μεγάλες στιγμές τῆς Δισχιλιετρίδος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ὄποιος, ὡς γνωστόν, καλύπτει ὀλόκληρη τήν Οἰκουμένη καί διαπερνᾶ καί ὑπερβαίνει ὅποιαδήποτε σύνορα θρησκευτικῶν ἢ ἄλλων πολιτιστικῶν πεποιθήσεων καί ἰδεολογιῶν. Ἰδιαίτερα ἐμεῖς πού ἀνήκουμε στήν Ἑλληνική Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καλούμαστε νά ὄργανώσουμε τοπικές - κατά κοινότητα ἢ οωματείο - ἐκδηλώσεις με πανηγυρικό χαρακτῆρα, ἢ δέ Ἀρχιεπισκοπή, σέ συνεργασία πάντοτε μέ τήν ὄργανωμένη Ὁμογένεια - τήν Ἐθνική Ὀμοσπονδία, τόν Ἐφοπλιστικό κόσμο, τήν Ἐλληνική Κυπριακή Ἀδελφότητα, τό Ἐλληνικό Κέντρο Λονδίνου, τούς ἐπιστήμονες, τά σχολεῖα καί τίς λοιπές ἐκπαιδευτικές, πολιτικές, καλλιτεχνικές, ἀθλητικές καί ἄλλες ὄργανώσεις - προγραμματίζουμε τέσσερις πανομογενειακές ἐκδηλώσεις, ἥτοι:

α) Πανηγυρικές Θείες Λειτουργίες καί δοξολογίες σέ ὅλους τούς Ναούς. Ἡ πρώτη πανηγυρική λατρευτική ἐκδηλώση πραγματοποιηθεὶ τόν Καθεδρικό Ναό τῆς Ἀγίας Σοφίας Λονδίνου.

(β) Ἐκθεση Ἱερῶν Εἰκόνων ἀπό τήν Κύπρο στό Ἐλληνικό Κέντρο Λονδίνου, σέ συνεργασία μετά τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καί τοῦ φιλανθρωπικοῦ καί πολιτιστικοῦ Ἰδρύματος Ἀναστασίου Γ. Λεβέντη.

(γ) Ἀνοικοδόμηση καί ιεροστολισμό τοῦ ιεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου στή Νιγηρία τῆς Ἀφρικῆς, καί

(δ) Ἰδρυση καί λειτουργία ἡμερησίου Ἐκκλησιαστικοῦ καί Θεολογικοῦ Σεμιναρίου στό Λονδίνο, μέ σκοπό τήν ἐκπαίδευση νέων κληρικῶν, τήν ἐπιμόρφωση τῶν ὑπαρχόντων καί τήν ἐκπαίδευση λαϊκῶν κατηχητῶν καί στελεχῶν γιά τούς κατά τόπους ιερούς Ναούς καί τίς Κοινότητες τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς. Σᾶς συμβουλεύσουμε, λοιπόν, πατρικά καί σᾶς παρακαλοῦμε νά ἀρχίσετε ἥδη νά πρετοιμάζεστε γιά τούς ἐορτασμούς αὐτούς, ὅπως γιά παράδειγμα νά ὄργανώσετε διαλέξεις μορφωτικοῦ, πολιτιστικοῦ καί ὄρθοδοξου χριστιανικοῦ χαρακτῆρος, μέ τή συμμετοχή τῆς Νεολαίας, τῶν Ἐλληνικῶν καί Κατηχητικῶν μας Σχολείων καί τῶν Σωματείων τῆς Ἐνορίας σας, ἥ δέ Ἀρχιεπισκοπή θά σᾶς παράσχει κάθε δυνατή βοήθεια καί συμβουλή γιά τήν καλύτερη ὄργανωση τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων γιά τή δισχιλιετρίδα.

Εἰδικότερα, δέ, γιά τήν Ἰδρυση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καί Θεολογικοῦ Σεμιναρίου, (τό ὄποιο θ' ἀποτελέσει καί τήν κορωνίδα τῶν ἐορτασμῶν), θά ζητηθεῖ ἀπό ὅλους σας ἡ δύο τό δυνατό πό γενναϊδρωρ καί ἐνεργουμένη συμβολή σας στήν ὑλοποίηση τοῦ μακροπρόθεσμου καί μεγαλεπήθολου αὐτοῦ προγράμματος τῆς Ἱερᾶς μας Ἀρχιεπισκοπῆς. Γιαυτό καί λίαν συντόρως θά λάβετε ὀδηγίες γιά τή συμμετοχή τῶν Κοινοτήτων καί τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ μας εἰς τήν πραγματοποίηση καί λειτουργία τούτου τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου.

Οἱ ἐορτασμοί γίνονται γιά τή δόξα καί τήν ἀληθινή λατρεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ὁ ὄποιος μᾶς ἀξίωσε νά φθάσουμε σέ τοῦτο τό ὄρόσημο τῆς ιστορίας τῆς Χριστιανοσύνης, νά ἐορτάσουμε τό τέλος τῆς Δεύτερης Χιλιετίας ἀπό τῆς Ἐπιφανείας τοῦ

Σωτῆρος Χριστοῦ, καί τήν ἀπαρχή τῆς τρίτης χιλιετίας. Γιαυτό θά ἀρχίσουμε τούς ἐορτασμούς στό τέλος τῆς 2ας χιλιετίας καί θά τούς ὀλοκληρώσουμε στό πρώτο ἔτος τῆς τρίτης χιλιετίας.

Θά ἥθελα καί πάλιν νά σᾶς συστήσω ὅπως προγραμματίσετε ἔγκαιρα τίς δικές σας τοπικές ἐκδηλώσεις. "Οσοι ὅμως ἔχετε ἥδη προγραμματίσει τέτοιες ἐκδηλώσεις, νά ἐνημερώσετε τήν ἀρμοδίαν ἐπιτροπή πού ἔχει συστήσει τήν Ἀρχιεπισκοπή. Καί αὐτό γιατί θέλουμε νά ἔχουμε ἀκριβή στοιχεῖα τῶν κατά τόπους ἐορτασμῶν καί ἐκδηλώσεων, τίς ὄποιες ἔν τοιράθ θά δημοσιεύσουμε γιά γνώση καί μυσταγωγία καί εύρυτερη πληροφόρηση τοῦ Κοινοῦ. Σᾶς εύχαριστοῦμε ἔκ τῶν προτέρων γιά τή συνεργασία. Σᾶς εύχόμαστε υγεία καί δύναμη ὥστε νά ἐργασθεῖτε μ' ἐνθουσιασμό γιά τήν ἐπιτυχία τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων τῆς Χιλιετηρίδος. Καί διατελοῦμε μετά πολλῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης καί εὐχῶν.

❖ ❖ ❖

ΣΧΟΛΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΑΛΤΙΚΗΣ

·Αγαπητοί,

·Απευθύνουμε τήν παρούσα γιά νά σᾶς γνωρίσουμε διτ, ὅπως κάθε χρόνο, ἔτοι κι ἐφέτος θά λειτουργήσει κανονικά ἢ Σχολή Βυζαντινῆς Μουσικῆς καί Ψαλτικῆς τῆς Ἱερᾶς μας Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ Οἰκονόμου π. Ιωσήφ Παλιούρα.

Οἱ ἐγγαράφες τῶν οπουδαστῶν καί οπουδαστρῶν ἀρχίζουν ἀπό τήν Δευτέρα, 20 Σεπτεμβρίου 1999. Τά δέ μαθήματα ἀρχίζουν ἀπό τήν Δευτέρα, 4 Οκτωβρίου 1999, ὅποτε θά γίνεται καί ὁ καθηρωμένος Ἀγιασμός, στίς 7 μ.μ. ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο, στίς αἴθουσες τῆς Κοινότητος Ἀποστόλου Βαρνάβα Wood Green, Trinity Road, London N22 8LB. Τηλ.: 0181-888 2295.

Τά μαθήματα θά γίνονται:

(α) ἀπό Δευτέρα ἔως καί Πέμπτη, 6 - 9 μ.μ. στούς χώρους τῆς Κοινότητος Ἀπ. Βαρνάβα Wood Green,

(β) τήν Παρασκευή 6-8 μ.μ. στήν Κοινότητα τῶν Ἀγίων Δώδεκα Ἀποστόλων, Kentish Lane, Brookmans Park, Herts. AL9 6NG. Τηλ. 01707-650147 καί

(γ) τό Σάββατο, 4-6 μ.μ. στήν Κοινότητα τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος, 660 Kenton Road, Harring, Middx. HA3 9QN. Τηλ. 0181-206 0004, ἥ 0181-732 2833.

Σημειωτέον δτι ἐκτός ἀπό τήν Βυζαντινή Μουσική θά διαχθοῦν ἐπίσης ἢ Εὐρωπαϊκή Μουσική, ἢ Λειτουργική καί τό Τυπικό τής Θείας Λατρείας, πρακτικά μαθήματα Ψαλτικῆς, καθώς καί διάφορα μουσικά ὄργανα.

Συμβουλεύουμε, λοιπόν, πατρικά ὅλους σας ὅπως: (α) Ἀναγγνώσετε ἀπό Ἀρβανός τοῦτο τό γράμμα καί μέ ἐνθουσιασμό μιλήσετε πρός τό Ἐκκλησιασμά καί στούς Δασκάλους καί τά παιδιά τῶν Ἐλληνικῶν μας Σχολείων γιά τή μεγάλη ἀξία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καί νά τούς προτρέψετε νά ἐγγραφοῦν στίς τάξεις τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καί (β) Νά φροντίσετε νά γίνεται γνωστή ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καί Ψαλτικῆς σέ ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερα στρώματα τοῦ λαοῦ μας. Είναι μιά θαυμάσια εύκαιρια ὅχι μόνο νά μελετήσουμε τή Μουσική καί Ψαλτική αὐτή, ἀλλά καί νά προετοιμάσουμε ἀρκετούς οπουδαστές καί οπουδάστριες ὥστε νά διακονήσουν στούς ιερούς μας Ναούς εἰσοφάλτες καί βοηθοί στούς Ναούς μας.

Σᾶς εύχόμαστε υγεία καί τήν ἐπιστασία τοῦ Ἀγίου Θεού στά ἔργα σας. Καί διατελοῦμε μετά πολλῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης καί εὐχῶν.

Λονδίνο, 26 Αύγουστου 1999

ΑΠΟΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

Τοῦ Μακαρίου Τηλλυρίδη, Μητροπολίτη Ζιρπάμπουε καί Νοτιοτέρας Ἀφρικῆς

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
(84, KENSINGTON GARDENS SQUARE, BAYSWATER.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Περὶ τοῦ οκοποῦ τῆς συστάσεως τῆς Σχολῆς
καὶ περὶ συντηρήσεως αὐτῆς.

ΑΡΘΡΟΝ 1ον: Οἱ ἐν Λονδίνῳ παροικοῦντες Ἑλληνες, ὅσοι ἐν τέλει τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀναγράφονται, συναισθανόμενοι τὴν ἀνάγκην τοῦ νά

διατηρηθῆ ὡς βάσις τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ Ἑλληνοπαίδων ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία μετά τῆς προσηκούστης διδασκαλίας τῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, καὶ ἐπί τῇ διπλῇ ταύτῃ βάσει νά ἐπιπροστεθῆ ἡ διδασκαλία τῶν ἀλλών ἀναγκαίων γλωσσῶν καὶ μαθημάτων, ὅσα διδασκονται ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν, συνέστησαν ἐν ἔτει 1870 ιδίαν πρός τοῦτο Σχολήν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἑλληνικὴ Σχολὴ ἐν Λονδίνῳ.

ΑΡΘΡΟΝ 2ον: Ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ οὐχ ἤτερον εἰσὶ δεκτοί καὶ εἴ τινες ἄλλοι ἐπιθυμοῦσι νά μαθητεύσωσιν ἐν αὐτῇ, οὐδαμῶς ὑποχρεούμενοι εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἐάν τύχων ὄντες ἐτερόδοξοι.

ΑΡΘΡΟΝ 3ον: Ἡ ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικὴ Σχολὴ συντηρεῖται ἐκ τῶν διδάκτων, ἡ καταβάλλουσιν ἀναλόγως οἱ ἐν αὐτῇ διδασκόμενοι, κατά τὰ ἐφεξῆς ἐν ἄρθρῳ 34ῳ ὁριζόμενα: ἐν ἀνάγκῃ δέ, καὶ ἐκ προαιρετικῶν συνεισφορῶν. Οἱ ἔξ ἀρχῆς τοιαύτας προαιρετικάς συνεισφοράς πρός σύστασιν τῆς Σχολῆς καταβαλόντες καὶ οἱ μετ' ἐκείνους πρός συντήρησιν αὐτῆς συνδραμόντες, καὶ ὅσοι ἀν ἐφεξῆς συνδράμωσι τακτικῶς καὶ διαρκῶς διά χρηματικῶν συνεισφορῶν, οὗτοι πάντες ὀνομάζονται ἰδρυταί τῆς Σχολῆς, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκλέγονται κατ' ἔτος οἱ Ἐφοροι αὐτῆς κατά τὰ ἐφεξῆς ἐν ἄρθρῳ 28ῳ, 29ῳ καὶ 30ῳ ὁριζόμενα.

Οἱ δέ εἰσαπόντες ποιούμενοι χρηματικήν ἡ ἀλλην δωρεάν εἰς τὴν Σχολήν, ἐάν μέν ἡ δωρεά αὐτῇ ἔχῃ ἀξίαν οὐχί ἐλάτω τῶν Λ. 50, δονομάζονται εὐεργέται τῆς Σχολῆς: ἐάν δέ υπέρ τάς Λ. 200, δονομάζονται μεγάλοι εὐεργέται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ διαιρέσεως τῆς Σχολῆς εἰς τμήματα
καὶ τάξεις καὶ τῶν ἐκάστω τμήματι
διδασκομένων μαθημάτων.

ΑΡΘΡΟΝ 4ον: Ἡ ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικὴ Σχολὴ διαιρεῖται εἰς τρία Τμήματα, ὃν τὸ μέν πρῶτον καλεῖται Προπαιδευτήριον, τὸ δέ δεύτερον Παιδευτήριον, τὸ δέ τρίτον Ἐκπαιδευτήριον. Καὶ τὸ μέν Προπαιδευτήριον ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο τάξεις, τὸ δέ Παιδευτήριον εἰς τρεῖς, καὶ τὸ Ἐκπαιδευτήριον εἰς τέσσαρας.

ΑΡΘΡΟΝ 5ον: Ἐν τῷ Προπαιδευτηρίῳ διδασκονται τὰ ἔξης μαθήματα- α') Ἀνάγνωσις καὶ γραφή Ἑλληνιστί τε καὶ Ἀγγλιστί- β') Στοιχειώδεις θρησκευτικά γνώσεις καὶ αἱ συνήθεις κατ' οἶκον προσευχαί- γ') Ἀρχαὶ τῆς Ἀριθμητικῆς

πρακτικῶς, καὶ τοῦτο Ἀγγλιστί- δ) Στοιχειώδεις Γεωγραφικαὶ καὶ Ἰστορικαὶ γνώσεις- ε') Γυμνάσεις εἰς τὸ τυπικόν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς καὶ εἰς προφορικήν ἔκθεσιν συντόμων διηγημάτων.

ΑΡΘΡΟΝ 6ον: Ἐν τῷ Παιδευτηρίῳ διδάσκονται τὰ ἔξης μαθήματα- α') Τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς τό τεχνολογικόν ἐν γένει καὶ ἀρχαὶ τοῦ συντακτικοῦ μετά τῆς ἀνηκούσης ἐρμηνείας Ἑλλήνων πεζογράφων, ἀναλόγως καὶ θαθμόδον καθ' ἔκάστην τάξιν ὁριζομένων ἐν τῷ ἐνιαυσίῳ προγράμματι τῶν μαθημάτων- β') Ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσι τοῦ Τμήματος τούτου διδασκομένη, καὶ ἀναλόγως εἰς ἔκαστην αὐτῶν- γ') Ἡ Γαλλικὴ ὁμοίως ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσι διδασκομένη, δ') Ἡ Λατινικὴ ἡς ἡ διδασκαλία ἀρχεται ἀπό τῆς δευτέρας τάξεως τοῦ Τμήματος τούτου- ε') Ἱερά Ἰστορία καὶ Κατήχησις ἐν δέ τῇ τρίτῃ τάξει καὶ ἀναγνώσεις ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων- στ') Ἀριθμητικὴ πρακτικῶς τε καὶ θεωρητικῶς ἐν δέ τῇ τρίτῃ τάξει καὶ στοιχειώδεις ἀρχαὶ τῆς Ἀλγεθρας καὶ Γεωμετρίας- ζ') Πολιτικὴ Γεωγραφία ἀρχαία τε καὶ νεωτέρα, κατά τάξεις διαιρουμένης τῆς διδασκαλίας αὐτῆς- η') Ἰστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης κατ' ἔκτασιν καὶ Μυθολογία- θ') Γύμνασις εἰς ἔκθεσιν ἰδεῶν προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως- ι') Καλλιγραφία καὶ Ἰχνογραφία- ια') Ἀναγνώσεις θιβλίων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς μετά συγκρίσεως πρός τὴν ἀρχαίαν, ἀναλόγως ὑπό τοῦ Διευθυντοῦ καθ' ἔκαστην τάξιν προσδιορίζομεναι.

ΑΡΘΡΟΝ 7ον: Ἐν δέ τῷ Ἐκπαιδευτηρίῳ διδάσκονται τὰ ἔξης μαθήματα- α') Τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Γραμματικῆς τό συντακτικόν καὶ τό περι διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς, μετά τῆς ἀνηκούσης ἐρμηνείας ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ἀναλόγως καθ' ἔκάστην τάξιν ὁριζομένων ἐν τῷ ἐνιαυσίῳ προγράμματι τῶν μαθημάτων- β') Ποιητική, Μετρική, Ρητορική, μετ' ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων ἔκάστης ἐπί ἀναλόγων ποιημάτων καὶ ῥήτορικῶν λόγων καὶ ἔξασκησεως εἰς τὸ γράφειν Ἑλληνιστί- γ') Ιστορία τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς φιλολογίας- δ') Κατήχησις, ἐρμηνεία καὶ ἀναγνώσεις τῶν Γραφῶν καὶ Ἐκκλησιαστική Ιστορία- ε') Ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία μετά γυμνασμάτων εἰς τὸ ἐλευθέρως καὶ ὁρθῶς γράφειν αὐτήν- στ') Ἡ Γαλλικὴ ὁμοίως- ζ') Σειρά τῶν Μαθηματικῶν, ἀναλόγως καθ' ἔκαστην τάξιν διδασκομένη μέχρι συμπληρώσεως αὐτῆς, καὶ σύν τούτοις Μαθηματικῆς καὶ Φυσικῆς Γεωγραφίας, καὶ Φυσική Ιστορία- η') Φυσική περιφραστική καὶ Χημεία- θ') Ιστορία τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, καὶ ἐφεξῆς ἡ τῶν Μέσων αἰώνων, καὶ ἡ νεωτέρα, ἀναλόγως διαιρουμένης τῆς διδασκαλίας αὐτῆς ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ Ἐκπαιδευτηρίου. -ι') Στοιχειώδη φιλοσοφικά μαθήματα. -Ανθρωπολογία καὶ Ήθική. -ια') Ομοια ἐμπορικά, περιλαμβάνοντα τάς ἀρχαίς τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, τὴν ιστορίαν τοῦ ἐμπορίου, μετά γυμνάσεως εἰς ἐμπορικήν ἐπιστολογραφίαν Ἑλληνιστί, Γαλλιστί καὶ Ἀγγλιστί- ιθ') Ἀναγνώσεις ποιητῶν καὶ πεζογράφων Ἑλλήνων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, ὁμοίως δέ καὶ τῶν ἀλλών γλωσσῶν, ὅσαι διδασκονται κατά τάξεις, ἀναλόγως ὁριζόμεναι ὑπό τῶν καθ' ἔκαστην τάξιν διδασκόντων.

ΑΡΘΡΟΝ 8ον: Παρά τὰ μαθήματα ταῦτα, ἀπερ εἰσίν οὐποχρεωτικά πάνοι τοῖς εἰς τὴν Σχολήν φοιτῶσι (πλήν τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ Ἀρθρῷ ἔξαιρουμένων),

διδάσκονται όμοιώς καί τά έξης. - Ἡ Γερμανική γλώσσα καί ἡ Ἰταλική, ἡ ζωγραφική, ἡ ὄργανική καί φωνητική μουσική καί ὁ χορός ἀλλά ταῦτα ἐπί ιδίοις διδάκτροις, καταβαλλομένοις ὑπό τῶν ἐπιθυμούντων νά διδαχθῶσιν αὐτά, ἔαν κατά τά ἄλλα δισι τακτικοί μαθηταί τῆς Σχολῆς.

Οσοι τῶν γονέων ἐπιθυμοῦσι νά διδαχθῶσι τά τέκνα αὐτῶν ἐν ἡ πλείονα τῶν ἐκτάκτων τούτων μαθημάτων ὄφειλουσι προαναγγέλλειν τοῦτο εἰς τὸν Διευθυντήν τῆς Σχολῆς, ὅπως ὅρίζωνται προσκόντων αἱ ἡμέραι καί ὥραι τῆς ἐκτάκτου ταύτης διδασκαλίας, καί μή γίνεται αὐτῆς ἐμπόδιον εἰς τάς τακτικάς τοῦ μαθητοῦ σπουδάς καί μελέτας.

ΑΡΘΡΟΝ 9ον: Τά καθ' ἔκαστον Τμῆμα διδασκόμενα μαθήματα διανέμονται ἀναλόγως εἰς ἑκάστην αὐτοῦ τάξιν· αἱ δέ ἡμέραι καί ὥραι, καθ' ἄς ἔκαστον τῶν μαθημάτων τούτων διδάσκεται, ὡς καὶ οἱ ἐκάστη τάξεις ἐρμηνευθῷσμένοι συγγραφεῖς, δρίζονται ἐν ιδίῳ προγράμματι συντασσομένων ὑπό τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς καί δημοσιευμένων ἔνα τουλάχιστον μῆνα πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ Σχολικοῦ ἔτους.

ΑΡΘΡΟΝ 10ον: Ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων διαρκεῖ ἔξ ὥρας καθ' ἡμέραν, ἀπό τῆς 9ης π.μ. μέχρι τῆς 1ης μ.μ., καὶ ἀπό τῆς 3ης μέχρι τῆς 5ης μ.μ. - Ἀλλ' ἔαν αἱ ὥραι αὐταὶ εὑρεθῶσιν ἀνεπαρκεῖς εἰς τὴν πλήρη καὶ ἀκριβῆ τὸν μαθημάτων διδασκαλίαν, δυνατόν νά δριθῶσι καὶ πλείονες εἰς τάς τοιαύτην χρείαν ἔχούσας τάξεις. Ἡ περί τούτου κρίσις ἀπόκειται εἰς τὸν Διευθυντήν τῆς Σχολῆς, ὄφειλοντα προνοεῖν καὶ ἐκτελεῖν τά προσήκοντα πρός ἀνελλιπή τῶν μαθημάτων διδασκαλίαν.

ΑΡΘΡΟΝ 11ον: Καθ' ἔκαστην ἡμέραν, ἐφ' ὅσον ὁ καιρός ἐπιτρέπει, οἱ μαθηταί πάντες ἔξέρχονται εἰς περίπατον, συνοδευόμενοι ὑφ' ἐνός ἡ δύο διδασκάλων δις δέ τῆς ἐβδομάδος (κατά Τετάρτην καὶ Σάββατον μ.μ.) ἀσκοῦνται εἰς τακτικά γυμνάσια τοῦ σώματος ὑπό καταλλήλου διδασκάλου, ἐφ' ὅσον ἡ κατά καιρούς Ἐφορεία εύρισκει τοῦτο ἐκτελέσιμον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ διευθύνσεως τῆς Σχολῆς
καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διδασκόντων.

ΑΡΘΡΟΝ 12ον: Ἡ διεύθυνσις τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἐλληνικῆς Σχολῆς ἀνατίθεται πάντοτε εἰς Ἑλλήνα Καθηγητήν, δοτὶς καὶ διδάσκει τά ἀνώτερα μαθήματα τῆς Ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας· ἐπιτρεπεῖ δέ καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων ἀπάντων, ὅστε νά γίνωνται ταῦτα τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς· φροντίζει περὶ διατηρήσεως καὶ βελτιώσεως τῶν ἐπίπλων τῆς Σχολῆς, καὶ ἐν γένει διοικεῖ τά τῆς Σχολῆς ὡς ἀμεσος αὐτῆς προϊστάμενος, εἰς μόνην τὴν Ἐφορείαν ὡν ὑπόλογος διά τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

ΑΡΘΡΟΝ 13ον: Ὁ Διευθυντής τῆς Σχολῆς κατοικεῖ ἐν αὐτῇ, εἰ δυνατόν, καὶ οὐδέποτε κατά τάς ὥρας τῆς τῶν μαθημάτων διδασκαλίας ἔξέρχεται αὐτῆς, εἰ μή δι' ἀνάγκην ἀνυπέρβλητον. Ἐν περιπτώσει δέ ἀσθενείας ἡ διαρκοῦσα ἀποουσίας τοῦ Διευθυντοῦ (καθ' ἣν ὄφειλει πάντοτε ζητεῖν τάδειαν τῆς Ἐφορείας), ὁ διαρκέστερον παραμένων ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλος ἐκπροσωπεῖ αὐτόν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Σχολῆς.

ΑΡΘΡΟΝ 14ον: Ὁ Διευθυντής τῆς Σχολῆς προεξετάζει τούς ἐμφανιζόμενους ἵνα μαθητεύσωσιν ἐν αὐτῇ, καὶ κατατάσσει αὐτούς εἰς τάς προσηκούσας τάξεις, ἐγγράφων τά ὄνόματα αὐτῶν εἰς ἐπίτηδες βιβλίον, ὃ ἐπιγράφεται "Μαθητολόγιον τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἐλληνικῆς Σχολῆς," κατά τά περί

τούτου ὠρισμένα ἐν τῷ ἐφεξῆς 32ῳ Ἀρθρῷ. Καθ' ἑκάστην δέ νουμημίαν ἀποστέλλει διά τοῦ ταχυδρομείου πρός τὸν πατέρα ἡ κηδεμόνα ἐκάστου μαθητοῦ ἔγγραφον ἔλεγχον τῆς πρόσδου καὶ διαγωγῆς αὐτοῦ.

ΑΡΘΡΟΝ 15ον: Ὁ τε Διευθυντής καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Σχολῇ διδάσκοντες, ἡ ἄλλως ὑπηρετοῦντες, διορίζονται καὶ παύονται ὑπό τῆς Ἐφορείας. Οὐδείς δέ διορίζεται ἐν αὐτῇ διδάσκαλος, ἔαν μή φέρη τακτικάς καὶ ἐπισήμους ἀποδείξεις τῆς ἰκανότητος καὶ τοῦ δασκαλικοῦ αὐτοῦ θαθμοῦ, ὡς καὶ τῆς προλαβούσης αὐτοῦ διδασκαλικῆς ὑπηρεοίας, εἰ που ἐτύχανε διδάσκων.

ΑΡΘΡΟΝ 16ον: Ἐκαστος τῶν ἐν τῇ Σχολῇ διδασκόντων ὄφειλει νά παρευρίσκηται εἰς τὸ χρέος αὐτοῦ τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις καὶ ὥραις, καὶ νά διδάσκη πλῆρες τό εἰς αὐτὸν ἀνατεθειμένον μάθημα. Ὁ δέ ὀλιγωρῶν τοῦ καθήκοντος τούτου (πλήν εἰ μή δι' ἀσθένειαν προσκόντως μεμαρτυρημένην) ἀποπέμπεται ὑπό τῆς Ἐφορείας, ἔαν μετά πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν τοῦ Διευθυντοῦ διατελῇ ἀμετάβλητος.

ΑΡΘΡΟΝ 17ον: Ἐάν τις τῶν ἐν τῇ Σχολῇ διδασκόντων ἐπιθυμῇ νά παρατηθῇ τῆς διδασκαλίας, ὄφειλει ἀναγγέλλειν τοῦτο εἰς τὴν Ἐφορείαν, ἵτοι ἀμέσως, ἡ διά τοῦ Διευθυντοῦ, πρό ἐνός τουλάχιστον μηνὸς, ὥπως λαμβάνηται πρόνοια περὶ ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ· οἱ δέ Ἑλληνες διδάσκαλοι, ὃν ἡ ἀντικατάστασις ἀπαιτεῖ πλείονα χρόνον, ὄφειλουσιν ἀναγγέλλειν κατά τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν παραίτησιν αὐτῶν πρό τριῶν τουλάχιστον μηνῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 18ον: Ἡ ἐν τῷ ἀμέσως προηγουμένω ἄρθρῳ ὑποχρέωσίς ἐστιν ἀμοιβαία καὶ ὡς πρός τὴν Ἐφορείαν τῆς Σχολῆς, ἔαν ποτε ἀπολύτη τινά τῶν ἐν τῇ Σχολῇ διδασκόντων. Ὁ ἀνευ προηγουμένης ἀναγγελίας ἀπολυόμενος δικαιοῦται ἀπαιτεῖν καὶ λαμβάνειν παρά τῆς Ἐφορείας τίν ἀνάλογον αὐτοῦ ἀντιμοσθίαν.

ΑΡΘΡΟΝ 19ον: Οἱ μιοθοί τῶν διδασκάλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς Σχολῆς καταβάλλονται εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς ὑπό τῆς Ἐφορείας ἐπί τακτικῷ καταστατικῷ πίνακι συντασσομένω καὶ ὑπογραφομένω ὑπό τοῦ Διευθυντοῦ. Καὶ ἡ μὲν Ἐφορεία ἀποστέλλει πρός τὸν αὐτόν τό ἐν τῷ πίνακι δηλούμενον ποσόν· οὗτος δέ διανέμων ἐνί ἑκάστῳ τό προσῆκον μέρος λαμβάνει τακτικάς ἀποδείξεις, ἃς ἀποστέλλει εὐθύς πρός τὸν ταμίαν τῆς Ἐφορείας.

ΑΡΘΡΟΝ 20ον: Ὁ Διευθυντής ὄφειλει σημειοῦν ἐν ἰδίᾳ στήλῃ τοῦ προειρημένου μισθοδοτικοῦ πίνακος τάς τυχόν γινομένας ἀπουσίας τῶν διδασκάλων, ὥπως ἐκπίπτηται ἀνάλογον μέρος ἐκ τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν, ἔαν αἱ ἀπουσίαι ὕστιν ἀδικαιολόγητοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Ἐφορείας τῆς Σχολῆς.

21ον: Ἡ ἐν Λονδίνῳ Ἐλληνική Σχολή ἐπιτηρεῖται ὑπό Ἐφορείας τριμελοῦς, ἐκλεγομένης κατά τά ἐφεξῆς ἐν ἄρθρῳ 28ῳ, 29ῳ καὶ 30ῳ ὄριζόμενα· ἐκ δέ τῶν τριῶν Ἐφόρων ὁ μὲν πρεσβύτερος προεδρεύει, οἱ δέ νεωτεροὶ ἐκπληροῦσι χρέη γραμματέως καὶ ταρίου.

ΑΡΘΡΟΝ 22ον: Ἡ Ἐφορεία αὐτῇ διορίζει καὶ παύει τούς ἐν τῇ Σχολῇ διδασκόντας κατά τά περὶ τούτου ὠρισμένα ἐν τῷ 15ῳ ἄρθρῳ· φροντίζει περὶ τῆς ἐγκαίρου εἰσπράξεως τῶν διδάκτρων καὶ τῆς χορηγίας τῶν δαπανῶν τῆς Σχολῆς· καὶ ἐν γένει ἐπιμελεῖται ὄσον οἶόν τε περὶ τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς βελτιώσεως αὐτῆς.

ΑΡΘΡΟΝ 23ον: Διά ταῦτα πρώτιστον καθῆκον τῆς Ἐφορείας ἐστί τό τακτικῶς ἐπισκέπτεσθαι τίν Σχολῆν ἄπαξ τουλάχιστον τοῦ μηνὸς καὶ ἐξετάζειν

περί τε τῆς προόδου τῶν μαθητῶν καὶ περί τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων τῶν διδασκάλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς Σχολῆς, ὡσαύτως δέ περι τῆς συντηρήσεως καὶ θελτιώσεως τῶν ἐπίπλων αὐτῆς, καὶ ἐν γένει περὶ πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἀκμήν καὶ πρόδον αὐτῆς.

ΑΡΘΡΟΝ 24ον: Τάς πληροφορίας ταύτας ζητεῖ ἡ Ἐφορεία παρά τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς, καὶ πρός αὐτόν πάντοτε ἀποτίνεται, εἴτε προφορικῶς, εἴτε ἐγγράφως, περὶ πάντων τῶν εἰς τὴν Σχολήν ἀναγομένων.

ΑΡΘΡΟΝ 25ον: Ἐν περιπτώσει διαφωνίας τινός τοῦ Διευθυντοῦ πρός τούς Διδασκάλους, ἢ ἄλλης τοιαύτης ἀνάγκης, ἡ Ἐφορεία ὀφείλει ἀνυπερθέτως νά συνερχόται ἐν τῇ Σχολῇ, καὶ ἀκριβῶς ἔξετάζουσα περὶ τοῦ πράγματος νά συμβιβάζῃ τά διεστῶτα μέρη, καὶ ἐκ παντός τρόπου ν' ἀποκαθιστᾷ τὴν ὄμονοιαν καὶ τὴν ταξίν.

ΑΡΘΡΟΝ 26ον: Ἡ Ἐφορεία συνεδριάζει καθ' ἐαυτήν τακτικῶς μέν κατά πρόσκλησιν τοῦ Προέδρου εἰς τὸ τέλος ἑκάστης τριμηνίας, ὅπως ἐπεξετάζῃ τὴν οἰκονομικήν κατάστασιν τῆς Σχολῆς καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνάγεται εἰς τὴν πρόσδον αὐτῆς ἐκτάκτως δέ, ὀσάκις ὁ Πρόεδρος νομίσῃ ἀναγκαίαν τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς, ἢ ὀσάκις ἐν τῶν μελῶν αὐτῆς ζητησῃ τοῦτο παρά τοῦ Προέδρου. Τῶν δέ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριάσεων αἱ πράξεις καὶ ἀποφάσεις ἐκτίθενται ἐν ἴδιῳ βιθλίῳ καὶ ὑπογράφονται ἑκάστοτε ὑπό τοῦ Προέδρου τῆς Ἐφορείας.

ΑΡΘΡΟΝ 27ον: Αἱ συνεδριάσεις τῆς Ἐφορείας γίνονται πάντοτε ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς· δέ δὲ Διευθυντής παρίσταται ἐν αὐταῖς, ἐάν μόνον ζητηθῇ παρά τῆς Ἐφορείας, ὥπως ὑποβάλῃ αὐτῇ τάς τυχόν ἀπαιτούμενάς πληροφορίας.

ΑΡΘΡΟΝ 28ον: Εἰς τὸ τέλος ἑκάστου Σχολικοῦ ἔτους ἡ Ἐφορεία διά τοῦ Προέδρου αὐτῆς συγκαλεῖ εἰς γενικήν συνέλευσιν πάντας τούς ἰδρυτάς τῆς Σχολῆς καὶ πάντας τούς κατά καιρόν γενομένους Ἐφόρους αὐτῆς, κανὸν μή τι γυγάνωσιν ὄντες ἰδρυταί, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτίθοτι τάς ἐνιαυσίους αὐτῆς ἐργασίας, τὴν οἰκονομικήν καὶ ἡθικήν κατάστασιν τῆς Σχολῆς, καὶ ἐν γένει δίδωσι λόγον τῶν ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων συγχρόνως δέ ὑποβάλλει εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς συνεδρίασεως προϋπολογισμόν τῶν κατά τὸ ἐπίόν ἔτος ἀπαιτουμένων δαπανῶν καὶ τῶν ὑποτιθεμένων εἰσοράξεων τῆς Σχολῆς καὶ τάς προσηκούσας παρατηρήσεις καὶ σκέψεις περὶ θελτιώσεων αὐτῆς.

ΑΡΘΡΟΝ 29ον: Ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ συνελεύσει, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς συνεδρίασει τῶν ἰδρυτῶν τῆς Σχολῆς, εἰς ἄς ἐκτάκτως ἡ Ἐφορεία διά τοῦ Προέδρου αὐτῆς δύναται συγκαλεῖν τούς ἰδρυτάς, ἀπαιτεῖται νά παρευρίσκωνται τούλαχιστον ἐπτά ἔξ αὐτῶν εἰ δέ μή αἱ πράξεις αὐτῆς οὐδὲν ἔχουσι νόμιμον κύρος. Ἐν περιπτώσει δέ ἐλλείψεως ἀπαρτίας ἀναβάλλεται μέν ἡ συνεδρίασις, καὶ προσκαλοῦνται ἐκ δευτέρου οἱ ἰδρυταί τῆς Σχολῆς ἀλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ συνεδρίασει τό προκείμενον ζήτημα ἀποφασίζεται ὑπό τῶν παρόντων, δοσι ἄν τύχωσιν ὄντες. Οὐδέποτε δέ συζητεῖται οὐδέ ἀποφασίζεται ἄλλο ζήτημα παρά τό ἐν τῷ προσκλητηρίῳ ὅριζόμενον.

ΑΡΘΡΟΝ 30όν: Μετά τὴν λογοδοσίαν τῆς Ἐφορείας ἡ συνέλευσις προθίνει εἰς τὴν ἐκλογήν νέων Ἐφόρων, οἵτινες κατά τά ἐν τῷ 3ῷ ἄρθρῳ ὡρισμένα ἐκλέγονται ὑπό τῶν ἰδρυτῶν τῆς Σχολῆς καὶ ὑπό τῶν κατά καιρόν γενομένων Ἐφόρων. Γίνεται δέ ἡ ἐκλογή διά την ψηφοδελτίων, ὧν ἔκαστον φέρει ἐγγεγραμμένα πέντε ὄντα πατέα καὶ οἱ μέν πλειοψηφίσαντες τρεῖς ἀποτελοῦσι τὴν Ἐφορείαν, οἱ δέ λοιποί δύο, οἱ ἐπιλαχόντες, ἀναπληροῦσι τά

τακτικά μέλη τῆς Ἐφορείας ἐν περιπτώσει ἀπουσίας ἢ παραιτήσεως αὐτῶν.

Ἐν ίσοψηφίᾳ ἡ προτίμησις ἀποφασίζεται διά κληρωσεως.

ΑΡΘΡΟΝ 34ον: Ὁ Πρόεδρος τῆς παλαιᾶς Ἐφορείας, ὃς προεδρεύει τῆς συνεδρίασεως ταύτης, ἀναγγέλλει ἐγγράφως πρός τούς ἐκλεχθέντας νέους Ἐφόρους τὴν ἐκλογήν αὐτῶν, καὶ ὅρίζει ἐν τῷ αὐτῷ ἐγγράφῳ τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, καθ' ἣν οἱ ἐκλεχθέντες συνέρχονται ἐν τῇ Σχολῇ, ὥπως εἰσαχθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ πρός τὸν Διευθυντήν καὶ τούς Διδασκάλους τῆς Σχολῆς, καὶ ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περί τῶν μαθητῶν ἐν γένει.

ΑΡΘΡΟΝ 32ον: Ὁ μέλλων νά μαθητεύσῃ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Σχολῇ πρῶτον μέν λαμβάνει παρά τῆς Ἐφορείας τὴν προσήκουσαν ἀδειαν ἐπειτα δέ ἀπέρχεται μετά τοῦ πατρός ἡ κηδεμόνος αὐτοῦ πρός τὸν Διευθυντήν τῆς Σχολῆς, ὑφ' οὗ ἐξεταζόμενος κατατάσσεται εἰς τὴν προσήκουσαν τάξιν, καὶ ἐγγράφεται εἰς τὸ Μαθητολόγιον τῆς Σχολῆς ὃ δέ πατήρ ἡ κηδεμών αὐτοῦ ἐπιθεβαῖο διά τὴν ἰδίας αὐτοῦ ὑπογραφῆς τὴν πρᾶξιν τῆς ἐγγραφῆς τοῦ μαθητοῦ.

ΑΡΘΡΟΝ 33ον: Αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ μαθητοῦ ἄρχονται ἀφ' ἣς ἡμέρας ἐγγραφῆ οὗτος ἐν τῷ Μαθητολόγῳ τῆς Σχολῆς, εἴτε φοιτᾶ τακτικῶς εἰς τὰ μαθήματα, εἴτε μὴ, καὶ εἴτε ἐν Λογίνων διατρίβει, εἴτε ἀλλαχοῦ πρός καιρόν.

ΑΡΘΡΟΝ 34ον: Οἱ μέν μαθητεύοντες ἐν τῷ Προπαιδευτηρίῳ καταθάλλουσι κατ' ἔτος

δίδακτρα Λίρας . 50
οἱ δέ ἐν τῷ Παιδευτηρίῳ " . 80
οἱ δέ ἐν τῷ Ἐκπαιδευτηρίῳ " . 120

Τά διδάκτρα ταῦτα προκαταβάλλονται εἰς τρεῖς ἴσας δόσεις, τίνι α' Ὁκτωβρίου, τίνι α' Ἰανουαρίου, καὶ τίνι α' Ἀπριλίου. Ὁ παραιτούμενος ἡ ἀποπεμπόμενος τῆς Σχολῆς οὐδαμῶς δικαιοῦται ἀπαιτεῖν τὰ καταβεθλημένα δίδακτρα, καὶ μίαν μόνην ἡμέραν τῆς τριμηνίας ἐάν μαθητεύσῃ. Οἱ δέ διανούμενοι ἀποφέτησον τῆς Σχολῆς ὡρίσουσι προαναγγέλλειν τοῦτο εἰς τὴν Ἐφορείαν ἔνα τουλάχιστον μῆνα πρό τῆς λήξεως τῆς περιόδου τῶν πληρωμῶν. Εἰς ἀδελφούς συμμαθητεύοντας ἐν τῇ Σχολῇ γίνεται ἐκπτωσις ἀπό τῶν διδάκτρων - 20%.

ΑΡΘΡΟΝ 35ον: Οἱ μαθηταί πάντες ὀφείλουσι νά προσέρχονται εἰς τὴν Σχολήν κατά τάς ὡρισμένας ὥρας τῆς τῶν μαθημάτων ἐνάρξεως; οὐδείς δέ δύναται ἐπ' οὐδενί λόγῳ ἐξελθεῖν τῆς Σχολῆς ἄνευ ἀδείας τοῦ Διευθυντοῦ ἡ τοῦ τυχόν ἐκπροσωπούντος αὐτοῦ Διδασκάλου ἐπανερχόμενοι δέ εἰς τά ἴδια μετά τό πέρας τῶν μαθημάτων συνυδεύονται πάντοτε υφ' ἐνός τῶν ὑπηρετῶν τῆς Σχολῆς.

ΑΡΘΡΟΝ 36ον: Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν μαθημάτων ὀφείλουσι διαμενεῖν ἡσυχοὶ καὶ προσέχοντες; ὁ δέ ἀπορεκτῶν ἡ ἄλλως ἐνοχλῶν τὴν διδασκαλίαν, ἐάν ἄπαξ καὶ δίς νουθετήσεις ὑπό τοῦ Διδασκάλου μὴ ὑπακούσῃ, ἀποπέμπεται τοῦ δωματίου τῆς παραδόσεως, καὶ μεταφέρεται εἰς ἄλλο δωματίον ἐν ὃ υφίσταται ἀνάλογον τῆς ἀταξίας αὐτοῦ ποινήν κατά τά ἐφεξῆς ἐν ἄρθρῳ 41ω δριζόμενα.

ΑΡΘΡΟΝ 37ον: Καθ' ἑκάστην πρωινῶν εὐθύς εἰσερχόμενοι εἰς τὴν Σχολήν οἱ μαθηταὶ συλλέγονται πάντες ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ, ἐνθα συμπροσέχονται, παρόντος τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τῶν τυχόν κατά τὴν ὥραν ἐκείνην παρευρισκομένων Διδασκάλων. Μετά δέ τὴν προσευχήν ἀπέρχονται ἔκαστος εἰς τὴν ἴδιαν τάξιν, καὶ εὐθύς ἀρχεται ἡ τῶν μαθημάτων διδασκαλία ταύτης δέ διαρκούσῃ, οὐδείς ἐξέρχεται τοῦ δωματίου τῆς παραδόσεως.

ΑΡΘΡΟΝ 38ον: Οι μαθηταί ὄφείλουσι πρός πάντας μέν τούς ἐν τῇ Σχολῇ διδάσκοντας νά προσφέρωσι τό προσήκον σέβας, πρός ἀλλήλους δέ νά ὄμιλῶσιν εὐπρέπως, ἀποφεύγοντες πᾶσαν ἀπρεπή ἔκφρασιν ἡ ἀπρεπεῖς τρόπους. 'Ο παραβάτης τῆς διατάξεως ταύτης, ἔαν μετά πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν διατελῇ ἀπρεπῶς φερόμενος πρός τούς Διδασκάλους ἡ πρός τούς συμμαθητάς αύτοῦ, τιμωρεῖται ὑπό τοῦ Διευθυντοῦ διά ποιητῆς ἀναλόγου.

ΑΡΘΡΟΝ 39ον: 'Η εἰς τά μαθήματα πρόδοσις καὶ ἡ ἐν τῇ Σχολῇ διαγωγή ἔκαστου τῶν μαθητῶν σημειοῦνται τακτικῶς καθ' ἡμέραν ἐν ἴδιῳ βιβλιδαρίῳ, ἔξ οὖ συντάσσεται ὁ καθ' ἔκάστην νουμηνίαν ἀποστελλόμενος πρός τὸν πατέρα ἡ τὸν κηδεμόνα ἐλεγχος.

ΑΡΘΡΟΝ 40ον: Οι ἐπιμελεῖς καὶ φρόνιμοι μαθηταί ἐπαινοῦνται καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς οἰκείαις τάξεοι καὶ δημοσίᾳ ἐν ταῖς ἔξετάσεων. Μετά δέ τὸν πέρας τῶν ἔξετάσεων διανέρνονται ὑπό τῆς Ἐφορείας εἰς τοὺς τοιούτους μαθητάς καὶ ἀνάλογα θραβεῖα.

ΑΡΘΡΟΝ 41ον: Οι ἀμελοῦντες τῶν μαθημάτων, ἡ ἀκόσμως διάγοντες ἐντός ἡ ἐκτός τῆς Σχολῆς, ἔαν μετά πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν διαμένωσιν ἀμετάβλητοι, τιμωροῦνται δι' ἐπιπλήξεως ἀναλόγου, καὶ ἐν ὑποτροπῇ διά κρατήσεως ἐν τῇ Σχολῇ μετά τὸν πέρας τῶν μαθημάτων, διαρκούσης τὸ πολύ μίαν ὥραν, καθ' ἣν ὁ τιμωρούμενος ὑποχρεοῦται εἰς ἀνάλογον γραφικήν ἐργασίαν.

ΑΡΘΡΟΝ 42ον: Τάς ἀνωτέρω ποινάς μόνος ὁ Διευθυντής τῆς Σχολῆς δύναται νά καταγινώσκῃ, ἀκριβῶς ἔξετάζων περί τῶν ἀμαρτημάτων καὶ ἀνάλογον καταγινώσκων τήν ποινήν. 'Αποπομπή δέ μαθητοῦ ἀπό τῆς Σχολῆς καταγινώσκεται ἐπί θαρυτέροις ἀμαρτήμασι καὶ ὑπό μόνης τῆς Ἐφορείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ διαρκείας τοῦ Σχολικοῦ ἔτους καὶ περὶ ἔξετάσεων καὶ διακοπῶν.

ΑΡΘΡΟΝ 43ον: Τό Σχολικόν ἔτος ἀρχεται τήν 20ήν

Σεπτεμβρίου καὶ λίγει τήν 20ήν 'Ιουλίου κατά δέ τούς μεσολαβοῦντας δύο μῆνας διακόπονται τά μαθήματα πάντα.

ΑΡΘΡΟΝ 44ον: Τήν τελευταίαν ἔθδομάδα τοῦ Σχολικοῦ ἔτους οἱ μαθηταί πάντες ὑποβάλλονται εἰς ἔξετάσεις δημοσίᾳ μετά δέ τό πέρας τῶν ἔξετάσεων διανέμονται τοῖς ἀριστεύσασιν ἀνάλογα θραβεῖα. 'Η διανομή τῶν θραβείων γίνεται ἐν γενικῇ συνεδριάσει τῶν Ἐφόρων καὶ τῶν Διδασκάλων τῆς Σχολῆς, εἰς ἣν προσκαλοῦνται οἱ τε ἰδρυταί αὐτῆς καὶ οἱ γονεῖς ἡ κηδεμόνες τῶν μαθητῶν, καὶ ἄλλοι, ὅσους ἄν ἡ Ἐφορεία νομίσῃ πρέπον νά προσκαλέσῃ.

ΑΡΘΡΟΝ 45ον: Διαρκοῦντος τοῦ Σχολικοῦ ἔτους, τά μαθήματα διακόπονται μόνον κατά τάς Κυριακάς κατά δέ τάς ἄλλας ἑορτάς, καθ' ἃς τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία, οἱ μαθηταί πορεύονται ἀπό τῆς Σχολῆς εἰς τήν Ἐκκλησίαν μετά τῶν διδασκάλων, καὶ μετά μεσημβρίαν ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τήν Σχολήν δῶλας δέ σχολάζουσι κατά τήν ἑορτήν τῶν Θεοφανείων, τήν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τήν τῆς Ἀναλήψεως, ὡς καὶ καθ' ἔκάστην Τετάρτην καὶ Σάββατον μ.μ - 'Ἐν δέ τῇ ἑορτῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως διακόπονται τά μαθήματα ἀπό τῆς 23ης Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 10ης Ἰανουαρίου (ε.ν.) καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα ἀπό τῆς Μεγάλης Δευτέρας μέχρι τῆς Δευτέρας τῆς Διακανησίου.

ΑΡΘΡΟΝ 46ον καὶ ἀκροτελεύτιον: 'Ο παρών Κανονισμός συνταχθείς μέν τό πρῶτον καὶ συζητηθείς κατά τήν 25ην Αύγουστου τοῦ 1870οῦ ἔτους ὑπό τῶν ἰδρυτῶν τῆς Σχολῆς, ἐκυρώθη τότε πρός ἐκτέλεσιν μέχρι τέλους τοῦ τρίτου Σχολικοῦ ἔτους, ὅτε πάλιν ἐπεθεωρήθη καὶ διωρθώθη (τήν 16ην 'Ιουλίου 1873) ἐν πλήρει συνεδριάσει τῶν ἰδρυτῶν καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς. Καὶ τρίτον ἡδη ἐπιθεωρηθείς καὶ διορθωθείς ἐν ὁμοίᾳ συνεδριάσει ἐξεδόθη πρός ἐκτέλεσιν τῶν ἐν αὐτῷ διατασσομένων μέχρι νεωτέρας ἐπιθεωρήσεως αὐτοῦ, ἀκυρουμένων, ὡς εἰκός, τῶν δύο προεκδεδομένων.

'Ἐν Λονδίνῳ, τῇ 8ῃ Νοεμβρίου 1879.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

"Ἐργα ἀγάπης"

Τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κανώπου κ. Φιλήμονος

-Διευθυντοῦ Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης-

Βασική καὶ ἀσύγκριτη προϋπόθεση γιά τόν Χριστιανισμό είναι ἡ ἔννοια τῆς ἀγάπης, πού ἀπέτελεσε καὶ γιά τόν Χριστό καὶ γιά τούς διαδόχους Του, τό ποιο ἰσχυρότατο σύμβολο στήν πορεία τους. Καὶ δέν είναι μιά απλή ἀνθρωπιστική ἐκδήλωση ἡ χριστιανική ἀγάπη, ἀλλ' ἔχει θαθύτερο περιεχόμενο, ἐπειδή είναι μιά ἀντανακλαστική φανέρωση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, πού πρώτος μᾶς ἀγάπησε.

Δέν ὑπάρχει πιό μεγαλύτερη δύναμη καὶ πιό δυνατή ἀρέτη ἀπό τήν ἀγάπη, ἀφοῦ σέ τελική ἀνάλυση ἀξιολογήσεως ὅλων τῶν ἀρετῶν ἔχει τό προβάδιομα, κι' αὐτή είναι ἐκείνη πού θά θέσει τή βάση καὶ θά ἀποτελέσει τό κριτήριο καὶ τό ἀντικείμενο στήν Κρίση τοῦ Θεοῦ ὅταν θά γίνει ἡ τελική κρίση καὶ διαλογή τῶν ἀνθρώπων. Αὐτή, θά μποροῦσε κανείς νά πει, ἀνάγκασε τόν 'Απ. Παῦλο νά τήν ὑμνήσει καὶ νά τήν παρουσιάσει σάν τό βασικότερο γνώρισμα κάθε χριστιανοῦ, μ' ἐκείνα τά σοφά λόγια πού ἀπέριθμες στούς Κορινθίους, θεωριώνοντάς τους γιά τή μεγάλη καὶ ἀθάνατη ἀξία της. Αὐτή, μέ τήν ἀπειρόστη δύναμη τῆς, ἔγινε ὁ συνδετικός κρίκος ἐπαφῆς μεταξύ τῶν ἀνθρώπων,

καὶ στή συνέχεια, τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. Κατόρθωσε δέ ὁ ἀνθρώπος μέ ἐργα ἀγάπης, ἀγάπης ἀνίδιοτελοῦς, νά μοιάσει μέ τόν ἰδιό τόν Θεό, πού είναι δῆλος ἀγάπη. Αὐτή γνώρισαν κι' αὐτή τά πλοκάμια πάστηκαν οἱ θεμελιώτες τής μέσα στή χριστιανική κοινωνία. Οι "ἀγάπες" τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων, τί ἄλλο ὑπῆρχαν παρά διοκηση σ' ἐργα ἀγάπης, πού 'θρισκαν τροφή καὶ στοργή οἱ κουρασμένοι καὶ οἱ πεινασμένοι τῆς ζωῆς. 'Η "Λογία" ἐπειτα, πού τήν καθιέρωσε ὁ θεῖος ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, ὑποχρεώνοντας τούς χριστιανούς νά προσφέρουν ὁ καθένας τους στή πιορούσε γιά τούς πάσχοντες στής Ἐκκλησίας τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Κορίνθου, τί ἦταν παρά ἐργα ἐμπρακτῆς ἀγάπης. Τά γνωστά μεγάλα κέντρα Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Κωνσταντινούπολεως, τί ἄλλο ἦταν παρά ἑστίες μέσα στής ὅποιες τροφοδοτεῖτο ἡ καλωσύνη καὶ ἡ φιλανθρωπία πού ἦταν ἀποκύνητη ἀγάπης. Νά γιατί ἡ ἀγάπη ἔγραψε τήν ώραιότερη ιστορία μέσα στόν κόσμο.

Φυσικά δέν πρέπει νά μᾶς διαφεύγει ἡ ἀπειρόστη πρός τόν Οὐράνιο Πατέρα καὶ Θεό μας ἀγάπη καὶ

ευγνωμοσύνη. Αύτόν πρώτα ἀπ' ὅλα ὀφείλουμενον για τὸ μεγάλο δῶρο πού μᾶς χάρισε καὶ πού μ' αὐτὸν μποροῦμεν ν' ἀγαπήσουμεν καὶ τὸν ουνάνθρωπον μας. Ἡ ἀληθινή ἀγάπη μας πρός τὸν ἀνθρωπὸν ἔχει σάνη ζεκίνημα, σάνη ἀφετηρία, τὴν ἀγάπην μας πρός τὸν Θεόν, δέν μπορεῖ νά σταθεῖ ἡ ἀγάπη μας πρός τὸν ουνάνθρωπον μας, ἀφοῦ - σύμφωνα μέ την χριστιανική διδασκαλία - πηγή τῆς ἀγάπης εἶναι ὁ ἰδιος ὁ Θεός. Είναι δύο πνευματικές ἐνόπτες ἀπόλυτα δεμένες μεταξύ τους, ἀγάπη πρός τὸν Θεόν καὶ ἀγάπη πρός τὸν ἀνθρωπὸν. Οὐτι ἀκριβῶς ἀναφέρουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ συγκεκριμένα διτι γράφει ὁ Μέγας Βασιλεός, πάνω στὸ ἀνεξάντλητο αὐτό κεφάλαιο περὶ ἀγάπης. Ἀναφέρει λοιπόν διτι, δημοσιεύεται καὶ μ' ἀγάπην πρός τὸν ουνάνθρωπον μας. Θα εἰσθε μαθηταὶ μου - τονίζει ὁ Κύριος - ἀν ἔχετε μεταξύ σας ἀγάπην". Οὔτε μπορεῖ νά ὑποστηρίζει ὁ ἀνθρωπὸς διτι ἀγαπά τὸν Θεόν, ἀλλά νοιώθει μῆσος γιά τὸν ἀδελφό του, διότι τότε ἀσύτολα ψεύδεται.

Οἱ δυό ἀγάπες, πρός τὸν Θεόν καὶ πρός τὸν ἀνθρωπὸν, μέσα σέ πλαίσια τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, θρίσκονται σέ ἀμεον σχέσην, δημοσιεύεται σύγχρονος θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας μας. Στὴν προσπάθεια του δέ ὁ κάθε ἀνθρωπὸς, γιά νά καταλήξει τελικά σ' ἔργα ἀγάπης, πρέπει νά περάσει διαδοχικά πολλά προγούμενα στάδια, ζεφεύγοντας ἀπό ἡθικές διαβρωτικές καταστάσεις, ὡστε νά δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις ἐκείνες γιά ἀνυπόκριτη μορφή ἔργων ἀγάπης. Διότι ἔχουμε φανερές περιπτώσεις ἀνθρώπων πού πιστεύουν διτι ἡ ζωὴ τους εἶναι μιά ἔμπρακτη προσφορά ἔργων ἀγάπης, ἐνῶ - ἐν γνώσει ἡ ἐν ἀγνοίᾳ τους - ζοῦν μέσα σ' ἑνα κύκλωμα ἀνειλικρινείας καὶ φοβερῆς ὑποκρισίας. Πρέπει πλέον νά καταλάβουμε τίς εὐθύνες μας γιά τὴν ὑπέρτατη αὐτή ἀρετή. Χρειάζεται νά μεταβληθεῖ σέ ὄλους μας, σέ μια ἐνεργοποιουμένη μορφή δυνάμεως καὶ δράσεως. Διότι κατάντησε στὰ χρόνια μας, αὐτή ἡ κορωνίδα

ὅλων τῶν ἀρετῶν, νά είναι ξερή καὶ στεγνή καὶ στείρα, σ' ἐκδηλώσεις καὶ πράξεις. Ἐφθασε μέσα στούς κόλπους της ἡ ἀγάπη νά δέχεται σπέρματα τελείως ζένα τῆς συστάσεως της, τῆς προελεύσεως της καὶ τού προορισμοῦ της. Ἐνα νέφος γεράτο ἀπό μαῦρα σύννεφα ψεύτικς καὶ πεκίνδυνης ἀγάπης σκιαζει τή δροσιά της. Ἀπουσιάζει ἡ γνήσια χριστιανική ἀγάπη καὶ φυοκά καὶ τά ἔργα της.

"Ολοι μιλάμε γι' αὐτό τό καυτό θέμα καὶ ὅλοι μας παίρνουμε θέση, ἀλλά πόσοι - ἐκείνη τή στιγμή - εἶναι συνεπείς μ' ὅσα υποστηρίζουν καὶ ἐπικροτοῦν; Παντοῦ, ἀντί για ἔργα ἀγάπης, ὁ ἀνθρωπὸς σκορπά τό μίσος του καὶ τή φαυλότητά του. Καὶ είναι ἀπό τά ἐγκλήματα ἐκείνα πού καμπιά ἀνθρώπινη νομοθεσία δέν μπορεῖ νά τιμωρήσει κι ἔτοι τό κακό ἔξαπλωνται. Ἐξαπλώνεται καὶ δέν γνωρίζουμε ποῦ τελικά θά φθάσουμε. Οἱ καιροί μας πολλά φανερά σημεία παρουσιάζουν αὐτής τῆς ἐλλείψεως ἀπό τά ἔργα ἀγάπης. Πόσο διαφορετική θάταν ἡ ζωὴ μας ἀν μπορούσαν καὶ σήμερα νά παρουσιαστοῦν μερικοί ἔστω καλοί Σαμαρείτες! Νά βρεθοῦν ἀνθρωποί μέ ἀνόθευτη ὄρμη γιά ἔργα καὶ θυσίες, ἔχοντας σάν σκοπό τους τό στέγνωμα ἀπό τά βουρκωμένα μάτια πολλῶν ἀπογοητευμένων καὶ διωκομένων ύπάρξεων. Νά σταθοῦν μέ εἰλικρίνεια καὶ ὅχι μέ υπουλότητα στό πλευρό αὐτῶν πού ἔχουν τὴν ἀνάγκη τους. Τότε οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης μας θά ἔταν απαλλαγμένες ἀπό τό στοιχεῖο τῆς ιδιοτέλειας καὶ τοῦ συμφέροντος. Θά σταματοῦσαν μιά γιά πάντα τά μεγάλα καὶ πλούσια λόγια νά κουράζουν τίς διφασμένες ψυχές μας γιά λίγη ἀγάπη, ἀγάπη γνήσια καὶ ἀκίνδυνη.

"Αραγε θά μπορούσαμε κάποτε νά βροῦμε τό δρόμο τῆς ἐμπρακτῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, πού μᾶς χάραξε διόρθιτης Της. Θά νοιώσουμε τίνη ἀνάγκη ἐπιτέλους νά λόκληρωθοῦμε καὶ ψυχικά καὶ σάν ἀτομα καὶ σάν χριστιανοί; Ἀς τό ἀποφασίσουμε, εἶναι πλέον καιρός.

"Αλεξάνδρεια, Ιούνιος 1999.

"ΟΜητροπολίτης Κανώπου Φιλίμων

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ

(Ματθ. ΚΒ' 2-14)

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτη Νικηφόρου Κυκκώτη

“ε οιούθη ἡ Βασιλεία τῶν Ούρανῶν ἀνθρώπῳ Βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ οὐρανῷ αὐτοῦ ... καὶ ἐκάλεσε πολλούς ... πολλοί (γάρ) εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δέ ἐκλεκτοί”.

“Ο γάμος σάν θεομόσι, ἐκ δοσμένος, καὶ νομοθετημένος, ἀποτελεῖ ἵσως τό ποι οηματικό, καὶ τό πλέον χαρμόσουν, κοινωνικό καὶ οἰκογενειακό, ἔορταστικό γεγονός.

“Η ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως καὶ ἐπί τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης ἐδραζομένη, διά τοῦ θεομοῦ καὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἔνωσις ἀνδρός καὶ γυναικός, μέ σκοπόν της δημιουργία νέας οἰκογενείας, εἶναι ἀναγκαῖες προϋποθέσεις, ὡστε ὁ γάμος ν' ἀποθεῖ σύνδεσμος ἀγάπης καὶ χαρᾶς καὶ εύτυχίας. Ἐάν τά συστατικά αὐτά δέν υπάρχουν, ἡ ἐάν, καθ' ὁδόν, ἀλλοιωθοῦν, τότε ὁ γάμος, ἀπό “σύνδεσμος”, δημοσιεύεται την Χρονήν του Διαθήκην, καταντά “ἐπιφώνημα” καὶ καταλήγει σέ ναυάγιο, ὅχι δέ σπανία καὶ σέ οἰκογενειακή τραγωδία.

Καὶ θά είναι ὁ γάμος σύνδεσμος εὐάρεστος, καὶ πλήρης χαρισμάτων, μέ δλα τῆς χαρᾶς, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εύτυχίας τά ἀγάπα, σταν βάσις καὶ θεμέλιο τοῦ γάμου εἶναι ἡ ἀμοιβαία πίστις καὶ ἐμπιστοσύνη σταν πρωταρχικό γνώρισμα τοῦ γάμου εἶναι ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη καὶ ἐκτίμηση καὶ σάν ἐπιστέγασμα εἶναι ἡ ἐλπίδα, ἡ προσδοκία καὶ ἡ συνεργασία πρός την εύτυχέστερο καὶ καλλίτερο μέλλον.

“Η πίστις καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη είναι ἡ δύναμις πάνω στήν οπίσαν θά θεμελιώθει τό οἰκογενειακό οἰκοδόμημα.

“Μή φοβηθεῖς”, λέγει ὁ Ποιητής.

“αὐτόν πού στήριξε, στήν πίστη ἐπάνω την ἐλπίδα. Τόν είδα στήν ζωὴ νά μάχεται, μά πάντα ἀνίκητο τόν είδα.”

“Η ἀγάπη, δεύτερον, σάν πρώτη καὶ μεγίστη θεία ἐντολή καὶ Χριστιανική ἀρετή, πρέπει νά είναι τό πρωταρχικό γνώρισμα, καὶ ἡ διήκουσα προτεραιότης εἰς τόν γάμον.

“Η ἀγάπη μεγιστοποιεῖ, ἡ καὶ βλέπει στήν κανονική τους διάσταση τά προτερημήματα καὶ τά χαρίσματα, τά οπίσα καὶ ἀναγνωρίζει καὶ ἐπανεῖ, ἀλλά καὶ ἐλαχιστοποιεῖ καὶ συγχωρεῖ τά ἐλαττώματα καὶ τίς ἀδυναμίες.

Ἐνῶ τούναντίον ἡ ἔλλειψις ἀγάπης, δῆτα μόνον ἐλαχιστοποεῖ ἡ καὶ ἔξουσιτερώνει τά προτερήματα καὶ τά χαρίσματα, ἀλλά καὶ ἔξογώνει καὶ μεγαλοποεῖ τά τυχόν ἐλατώματα καὶ τίς ἀδύναμεις, τά ὅπια καὶ καταδικάζει ἀνελέητα καὶ ἀπάνθρωπα πολλές φορές.

Γιαυτό καὶ εἰς τόν υμνον του πρός τήν ἀγάπην ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γράφων πρός τους Κορινθίους, λέγει: "Ἐάν ἔχω πάσσον τήν γνῶσιν καὶ πάσσον τήν πίστιν ... ἀγάπην δέ μη ἔχω, οὐδέν εἰμι". - Δέντε εἰμαί τίποτε - "Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ ... οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τά ἑαυτῆς, ... οὐ λογίζεται τό κακόν, οὐ χαίρει ἐπί τῇ ἀδικίᾳ .. Πάντα στέγει - συγχωρεῖ - πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει."

Ἡ ἐλπίδα, τρίτον, μαζί μὲ τήν πίστην καὶ τήν ἀγάπην ἀποτελοῦν τό τρίπτυχο, πάνω στό όποιο ἐδράζεται ἡ πνευματική καὶ κοινωνική ζωή καὶ συμπεριφορά τῶν ἀνθρώπων.

Μέσα στήν πίστην εύρισκει ὁ ἀνθρώπος τήν ὑπομονήν καὶ τήν καρτερίαν, τηγαν ἀγωνιστικότητα καὶ τήν δικαίωσην.

Μέσα στήν ἐλπίδα εύρισκει τή χαρά καὶ μέσα στήν ἀγάπην τό συμπλήρωμα τοῦ νόμου καὶ ὅλων τῶν ἀρετῶν.

Γιαυτό καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διακηρύττει: "Νυνὶ δέ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τά τρία ταῦτα. Μείζων δέ τούτων ἡ ἀγάπη.

"Ομοιώθη ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀνθρώπῳ Βασιλεῖ."

Σκοπός τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας ἀποκαλύψεως, καὶ ἔργον τῆς Θείας τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως είναι ἡ πνευματική ἀναγέννησης καὶ ἡθική τελείωσης τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τρόπον ὥστε νά δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις καὶ νά τοῦ δοθεῖ ἡ δυνατότης νά εἰσέλθει εἰς τήν Οὐράνιαν σφαιράν τήν Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Τούτο διακήρυξεν ὁ Κύριος εἰς τόν Νικόδημον. "Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὅδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ."

Γιαυτό καὶ εἰς τήν Ἀγίαν Γραφήν καὶ εἰς τήν Ἱεράν Παράδοσιν, εἰς τά Πατερικά συγγράμματα καὶ εἰς τά λατρευτικά καὶ λειτουργικά βιθλία τῆς Ἐκκλησίας, πρώτη καὶ κεντρική ἵδεα καὶ διήκουσα ἔννοια είναι ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. "Ζητεῖτε", τονίζει ὁ Κύριος, "πρῶτον τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν."

Γιαυτό καὶ διά νά ὑπογραμμίσει τή συνέχεια καὶ ἐπικυρώσει τήν ἐνότητα τῆς Θείας ἀποκαλύψεως ἀρχίζει τήν δημοσίαν δράσιον του, με τό κάρυγμα τῆς μετανοίας καὶ τῆς Οὐρανίου Βασιλείας, δύος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καὶ Βαπτιστής του, "Μετανοεῖτε, ἥγιγκε γάρ ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν." Ἡδή η Παλαιά Διαθήκη ὀμιλεῖ περί τής οὐρανίου Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Λέγει ὁ Πατλαρός: "Κύριος ἐν τῷ Οὐρανῷ ἡτοίμασε τό θρόνον αὐτοῦ πάντων δεσπόζει". Καί "Κύριε, ἡ Βασιλεία σου. Βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ Δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ". Ἀλλά καὶ ὁ Δανιήλ: "Ἄναστήσει ὁ Θεός τοῦ Οὐρανοῦ Βασιλείαν ... ἥτις οὐδὲν αἰσθαμφάρήσεται".

Εἰς τήν Καίνην Διαθήκην, πιό ἔντονα, καὶ πιό συστηματικά, ὀμιλεῖ, ὁ Κύριος, συνεχῶς περί τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Μακαρίζει τούς ταπεινούς καὶ τούς δεινοπαθοῦντας χάριν τῆς δικαιοσύνης καὶ λέγει: "Μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι" καὶ "Μακάριοι οἱ δειδιγμένοι ἐνεκεν τούς αἰώνους τούς ἐστον ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν". Καί ἐν συνεχείᾳ, ὅταν ἔδιδε τόν τύπον τῆς προσευχῆς, εἰς τούς Μαθητάς καὶ τούς ἀκροατάς Του, τήν Κυριακήν προσευχῆν, τούς εἶπε, μεταξύ ἄλλων, νά προσεύχονται, διά τήν ἐπικράτησιν τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν." Καί ἐν συνεχείᾳ, ὅταν ἔδιδε τόν τύπον τῆς προσευχῆς, εἰς τούς Μαθητάς καὶ τούς ἀκροατάς Του, τήν Κυριακήν προσευχήν, τούς εἶπε, μεταξύ ἄλλων, νά προσεύχονται, διά τήν ἐπικράτησιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπί τῆς γῆς,

λέγοντες, "Ἄγιασθήτω τό δονομά σου, ἐλθέτω ἡ Βασιλεία σου, γεννηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπί τῆς Γῆς".

Καί εἰς τό σύμβολον τῆς πίστεως ὄμολογοῦμεν: "Καί πάλιν ἐρχόμενον μετά δόξης κρίναι ζώντας καὶ νεκρούς οὐν τῆς Βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος." Γιατί ὁ Ἰδιος είπεν ὅτι, "ὅταν ἐλθῃ ὁ υἱός του ἀνθρώπων ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ... τότε ἐρεῖ ὁ Βασιλεύς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. Δεῦτε οἱ εὐλογημένη τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τήν ἡτοίμασμένην ὑμίν Βασιλείαν ἀπό καταβολῆς κόσμου" (Ματθ. 25, 34).

Τήν Θείαν Λειτουργίαν ἀρχίζομεν μέ τό "εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρός καὶ τοῦ Υιοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος". Καί ἐν συνεχείᾳ πολλάκις ἀναφερόμεθα εἰς τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος". Καί ἐν συνεχείᾳ πολλάκις ἀναφερόμεθα εἰς τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου ὡς Βασιλέως. "Οτι σοῦ ἔστιν ἡ Βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα". Εἰς τόν Χερουβικόν ὑμνον, "Ως τόν Βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξάμενοι". Καί τοῦ Μεγάλο Σάββατο, ἀντί τοῦ Χερουβικού ὑμνού λέγομεν τό "Σιγηστώ πάσα σάρξ βροτεία ... ὁ γάρ Βασιλεύς τῶν Βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν Κυριευόντων προσέρχεται σφαγιασθῆναι καὶ δοθῆναι εἰς βρώσιν τοῖς πιστοῖς".

"Αλλά καὶ ὁ εὐγνώμων Ληστής, ἀπηγθυνε τήν ἔξαιρετικήν παράκλησιν καὶ προσευχήν, τό "Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἐλθῃς ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου".

Αύτήν τήν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν παραβολικά διδάσκει καὶ συσχετίζει μέ τόν θεσμόν τοῦ γάμου, καὶ λέγει: "Ωμοιώθη ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἀνθρώπῳ Βασιλεῖ, δοτις ἐποίησε γάμους τῷ Υἱῷ αὐτοῦ."

Τό βαθύτερο καὶ πνευματικό νόμημα τῆς παραβολῆς είναι ὅτι Βασιλικοί γάμοι είναι ἡ ἔνωσις τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ μετά τῆς Ἐκκλησίας. Καί δεξιώσις καὶ παράθεσις ἐδεσμάτων, διά τούς προσκεκλημένους, είναι ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, δηπού θ' ἀπολαύσουν οἱ πιστοί "ἄ δοφαλμός οὐκ εἰσε καὶ οὐς ἡκουσε καὶ ἐπί καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέθη, ἄ ητοίμασεν ὁ Θεός, τοῖς ἀγαπώσιν αὐτόν." (Γ. Κορινθ. 2, 9).

Γιαυτό καὶ εἰς τήν πρός Ἐφεσίους ἐπιστολήν του, ὁ Μεγάλος Ἀπόστολος Παῦλος ἀντιπαραβάλλει συμβολικά καὶ παραβολικά τήν διά τοῦ θεσμού τοῦ γάμου ἔνωσιν τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός μέ τό "Μεγάλο Μυστήριο" τῆς σχέσεως καὶ ἔνώσεως τοῦ Κυρίου μετά τῆς Ἐκκλησίας. Καί λέγει: "οἱ ἀνδρες ἀγαπατέ τάς γυναικάς ἐαυτῶν, καθώς καὶ ὁ Χριστός ἡγάπησεν τήν Ἐκκλησίαν καὶ ἐαυτόν παρέδωκεν ὑπέρ αὐτῆς, ἵνα αὐτήν ἀγιάσει ... καὶ ἵνα παραστήσει αὐτήν ἐαυτῷ ἐνδοξόν ... μή ἔχουσαν οπίλον ἡ ρυτίδα, ἀλλ' ἵνα ἡ ἀγία καὶ ἀμώρος". (Ἐφεσ. 5, 25-27).

Αύτή ἡ πνευματική ἔνωσις τοῦ Υιοῦ καὶ Λόγου του Μεγάλου Βασιλέως, Θεοῦ, μετά τῆς Ἐκκλησίας είναι ἡ ὑπό τό περιθλαμα τοῦ γάμου συμβολικά ὑπονοούμενη, εἰς τήν παραβολήν, Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Σ' αὐτήν, σάν κεφαλή καὶ σάν αἰώνιος Βασιλεύς, ὁ Νυμφίος Χριστός προσκαλεῖ πάντας νά προσέλθουν. "Δεῦτε πρός με πάντες .." Καί "δοτις θέλει οπίσω μου ἀκολουθεῖν..."

Τιμητική ἡ πρόσκλησις. Ἐγκληματική ἡ ὀλιγωρία καὶ μή ἀνταπόκρισις. Ἀλλά καὶ καταδικαστική ἡ προσέλευσις χωρίς τό ἀπαιτούμενον κατάλληλον ἔνδυσμα.

Καί κατάλληλον καὶ ἀπαιτούμενον ἔνδυσμα είναι ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀρετή. Ο Χριστός ὁ Ἰδιος. Γιατί, ὡς ὁ Μεγάλος Ἀπόστολος, ἀπευθυνόμενος πρός τούς Γαλάτας λέγει: "δοσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε Χριστόν ἐνεδύσασθε." (Γαλατ. 3, 27).

"Ιδού ὁ Νυμφίος ἔρχεται", ἀντηχεῖ κατανυκτικά καὶ προσκλητικά τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Ἐθδομάδος ὁ ὑμνος "Καί Μακάριος ὁ δοῦλος ὃν εύρισε γρηγοροῦσσαντα". Καί σ' αὐτό ἀπαντούμεν: "Τόν νυμφῶν Σου βλέπω, Σωτήρ μου, κεκομημένον καὶ ἔνδυσμα οὐκ ἔχω, ἵνα εἰσέλθω ἐν αὐτῷ."

Ο ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ ΩΣ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

τοῦ Ἀρχιμανδρίτη Ζαχαρία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου **Essex.**

Ο μοναχισμός εἶναι θεομός τῆς Ἐκκλησίας. Τό δογματικό του θεμέλιο εἶναι τό Πρόσωπο καί ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, καί ἡ τάξη τοῦ πολιτεύματος πού παρουσιάζει ἐμπνέεται ἀπό τὴν χάρη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ὡς τύπος ζωῆς καί φαινόμενο πνευματικό παρατηρεῖται στούς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς ἀρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὡς πρός τὴν μορφή του ὅμως ὑπέστη ἰδιαίτερη ἔξελιξη τούς τρισήμισυ πρώτους αἰώνες, για νά λάθει τὴν τελική του διαμόρφωση πού διατηρεῖ μέχρι σήμερα.

Ο μοναχισμός εἶναι ἡ χριστιανική ζωή τῆς μᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅργανωμένη ὅμως ἀπό τούς ἀγίους Πατέρες μέ επιστημονικό τρόπο, ὥστε νά ἔξασφαλίζει τίς πιό εύνοικές συνθῆκες γιά τὴν ἀσκηση τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν. Στόχο ἔχει τὴν πραγμάτωση τῆς πνευματικῆς ἐκείνης τελειότητος στὴν ὁποία ὁ Θεός μᾶς προόρισε πρό χρόνων αἰώνιων. Ὁ ὑπερφυσικός ὡστόσο χαρακτήρας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ ἀπαιτεῖ ἀπό τὸν ἀνθρώπο νά ἀσκήσει βία στὸν ἑαυτό του, γιά νά τοῦ δοθεῖ ἡ χάρις ἀπό τὸν Θεό νά ἀρθεῖ στὸ ὑψος τοῦ Εὐαγγελίου πού δέν εἶναι “κατὰ ἀνθρώπου, οὐδέ παρὰ ἀνθρώπου παρελήφθη ἡ ἐδιάλαχθη τοῖς ἀνθρώποις”, ἀλλὰ ἐδόθη “δι’ ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ” (Ταλ. I, II).

Στὸ 19ο κεφάλαιο τοῦ κατά Ματθαίον Εὐαγγελίου ὁ Κύριος ἀνασυστήνοντας τίς σχετικές διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου γιά τὸ γάμο, ἐκφράστηκε μέ αὐστηρότητα γιά τὸ ἀδιάλυτό του. Τά λόγια Του φάνηκαν οκληρὰ στούς μαθητές, οἱ ὁποῖοι εἶπαν ὅτι ἀν αὐτῇ εἶναι ἡ πραγματικότητα, συμφέρει ὁ ἀνθρώπος νά μένει ἄγαμος. Καί τότε ὁ Κύριος πρόσθεσε: “Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τούτον, ἀλλ’ οἵς δέδοτα”. Μέ ἄλλα λόγια, ὁ τίμιος γάμος εἶναι χάρισμα καί εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ἡ ζωὴ ὅμως τῆς ἀφιερώσεως στὸ Θεό εἶναι μεγαλύτερο χάρισμα καί εὐλογία πού δίνεται ἀπό τὸν Θεό. Καί, μολονότι ὁ Κύριος στηρίζει καί εὐλογεῖ τὸ γάμο, καταλήγει ἐντούτοις νά ἔχαίρει τὸ μοναχισμό.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὸ 7ο κεφάλαιο τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς ἀναφέρει ὅτι ὁ κάθε πιστός ἔχει ιδιαίτερο χάρισμα ἀπό τὸν Θεό. Σέ μια ἐσχατολογική προοπτική ὁ Ἀπόστολος, μέ λεπτή διάκριση, ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ ἄγαρος ἐν Κύριῳ ἔχει τὸ προνόμιο τῆς ἀμεριμνίσιας, γιά νά πετύχει τὴν τέλεια εὐάρεστηση του στὸν Θεό.

Ἡ ἴδια ἀποστολική περικοπή ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι κανένα εξωτερικό σχῆμα δέν καταξιώνει τὸν ἀνθρώπο. Οὔτε περιομή οὔτε ἀκροβυστία, οὔτε δουλεία οὔτε ἐλευθερία, οὔτε γάμος, οὔτε ἀγαρία. Ἐκεῖνο πού δικαιώνει τὸν ἀνθρώπο εἶναι μόνο ἡ τιμητὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Καί ὅταν οἱ εὐαγγελικές ἐντολές ἀποβοῦν ὁ μοναδικός νόμος τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι σημεῖο ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἀναγεννήθηκε καί ἔγινε “εὔθετος” γιά τὴν αἰώνια Βασιλεία.

Πολλοί θεωροῦν τό μοναχισμό ως ὑπόθεση ὑπερβολικά θλιβερή, φαριά, ἀκόμη καί σκοτεινή. Ο δοιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ὅμως, μεγάλος πατέρας καί διδάσκαλος τοῦ μοναχισμοῦ, μιλᾶ μέ ἐνθουσιασμό γιά τὸ εἶδος αὐτό τῆς ζωῆς καί τὸ ὄνομάζει “τρίτην χάριν”.

Πρώτη χάρις υπῆρξε ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως.

Δεύτερη χάρις εἶναι “ἡ χάρις ἀντί χάριτος”, πού ὅλοι πήραμε ἀπό τό πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Εὐαγγελίστου Ἰωάννου (Ιω. I, 16).

Τελικά, τρίτη χάρις εἶναι τό μοναχικό πρότυπο ζωῆς πού δόθηκε ἀνωθεν στὸν ἀνθρώπο. Τοῦτο ἐννοεῖται ως οὐράνια πολιτεία πάνω στὴ γῆ, ως μίμηση τῆς ζωῆς τοῦ ἀγγελικοῦ κόσμου, πού ὑπηρετεῖ τό ἔνα καί μοναδικό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Μέ τὴν ἀπόκτηση τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ πραγματοποιεῖται μέσα στὴν ιστορία ἐκείνο πού στὴν οὐσία του ξεπερνά τὰ ὅρια τῆς γῆς. Βιώνεται δηλαδή ἀπ’ αὐτή τῇ ζωῇ ἡ παρουσία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ “ἐληλυθείας ἐν δυνάμει” (Μαρ. 9, 1).

Μέ ποιό τρόπο ὅμως ἀποκτᾶται στό μοναχισμό ἡ “τρίτη” αὐτή χάρις ὥστε τὴν ὄνομάζει ὁ “Ἄγιος”;

Τὴν ἀπάντηση στό ἑρώτημα αὐτὸν θά ἔχουμε ἀν ἑξετάσουμε τό πνεῦμα τῶν τριῶν θαυμάτων (ὑποσχέσεων) τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος, πού εἶναι ἡ ὑπακοή, ἡ παρθενία (η σωφροσύνη) καί ἡ ἀκτημοσύνη. Ἡ ἐκπλήρωση τῶν τριῶν αὐτῶν ὑποσχέσεων ἐλευθερώνει τὸν μοναχὸν ἀπό τίς συνέπειες τῆς πτώσεως καί τὸν ἀναγεννᾶ σέ ζωή πού μιμεῖται μή ζωή τοῦ Κυρίου Ιησοῦ Χριστοῦ καί ἀκολουθεῖ τά ἔχνη Του.

Στόν παράδεισο ὁ πρωτόπλαστος βρισκόταν σέ κοινωνία μέ τὸν Θεό καί ὁ Θεός ἤταν γι’ αὐτὸν ζωή, φωτεινή θεωρία, ἀσφάλεια, ἀρρηπη τρυφή καί ἀνάπαυση. Μέ τὴν παρακοή καί τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἀμαρτία, χάθηκε αὐτῇ ἡ ζωήφόρος γιά τὸν ἀνθρώπον κοινωνία μέ τὸν Θεό καί μπήκε στὴ ζωή του σὸν θάνατον, μέ δῆλα τὰ τυραννικά ἐπακόλουθα του. “Ἐχασε δηλαδή τὴν ἀσφάλεια καί τὸ στήριγμα πού είχε στὸν ζωοδότη Θεό. Τότε ὁ παραβάτης ἀπό τὸ φόβο καί τὴν ἀγωνία γιά ἐπιβίωση ἐπινόησε δικό του τρόπο ζωῆς θαυμάτου πά στὶς φυσικές δυνάμεις πού τοῦ ἀπέμειναν μετά τὴν ἀπώλεια τῶν ὑπερφυσικῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Κι ἐνῶ πρῶτα ἀπολάμβανε κάθε ἀγαθό καί ἀφθαρσία φυλάττοντας τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, μετά τὴν παράβαση, γιά νά ἔχει στήριγμα καί ἀσφάλεια ἐνάντια στὴν ἀπειλὴ τοῦ θανάτου, καταφεύγει στὰ ἀκόλουθα τρία ὑποκαταστήματα καί ψευδοστηρίγματα πού τὸν ἀπαλλοτρίωσαν ἀπό τὴν ζωή τοῦ Θεοῦ καί τὸν ἔκαναν “ἄθεον ἐν τῷ κόσμῳ” (Ἐφ. 2, 12).

α) τὴν αὐτοπεοίθηση στὶ λογική καί στὸ ἴδιον θέλημα.

β) τὴν σαρκική ἡδονή τῶν αἰσθήσεων καί τὴν φυσική συγγένεια

γ) τὴν ἀπόκτηση ύλικῶν ἀγαθῶν.

Μέ τό πρῶτο ψευδοστηρίγμα τῆς αὐτοπεοίθησεως στὴ λογική καί στὸ ἴδιο θέλημα πέφτει στὴν ἐωφορική πλάνη τῆς αὐτοθεώσεως καί ἔτσι ἐγείρει τείχος μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἔαυτοῦ του.

Μέ τό δεύτερο ψευδοστηρίγμα τῆς σαρκικῆς συγγένειας καί τῆς ἀναπαραγωγῆς κατορθώνει μόνο, ὥστε μαρτυρεῖ ἡ Γραφή, νά ντυσθεὶ τούς δερμάτινους χιτῶνες καί νά παρατείνει τὴν ζωή στὸ θάνατο, δηλαδή στὴ ζωή τῆς φυλαυτίας μέ νεκρό πνεῦμα.

Τελικά, μέ τό τρίτο ψευδοστηρίγμα τῶν ύλικῶν κτήσεων ἐπιδιώκει νά ἔχει ἀσφάλεια στὰ “πολλὰ ἀγαθά κείμενα εἰς ἔτη πολλά”. Ἡ ἀπάτη αὐτή

σκοτίζει τελείως τό νοῦ καὶ τίν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν παραδίδει στὴν ματαιότητα καὶ τίν ἀφροσύνη τῆς εἰδωλολατρείας.

Ἡ πτώση στήν πλάνη αὐτή τῶν τριῶν φευδοστηριγμάτων ἐπηρέαζει ἀρνητικά ἐπίσης τῇ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου πρός τὸν Θεό, τὸν πλησίον καὶ πρός τὸν ὑλικό κόσμο.

Ο ἄνθρωπος στή σχέση του μέ τὸν Θεό προτιμᾶ τὸν

έαυτό του. Στή σχέση μέ τὸν πλησίον ἄγεται ἀπό τὸ πάθος τῆς φιλαρχίας, καὶ στή σχέση του μέ τὸν ὑλικό κόσμο κατέχεται ἀπό τὴν μανία τῆς φιλοκτημοσύνης.

Στό μοναχισμό ἡ ἄρση τῶν τριῶν φευδοστηριγμάτων καὶ ἡ θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τίς συνέπειες τῆς πτώσεως κατορθώνεται μέ τὴν ἐκπλήρωση τῶν τριῶν θαυμάτων ὑποσχέσεων πού δίνει στήν κουρά.

A. Η ΥΠΑΚΟΗ.

Ἡ υπακοή είναι ὁ πρῶτος ὄρος καὶ ἡ βάση τοῦ μοναχισμοῦ.

Ἡ υπακοή δέν είναι μόνο ἀνθρώπινη ἀσκηση, ἀλλά καὶ δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστός πρῶτος ἔδειξε τὸν τύπο καὶ τὸ “ὑπόδειγμα” τῆς τέλειας υπακοῆς μέχρι τοῦ θανάτου καὶ τῆς αἰσχύνης τοῦ Σταυροῦ (Φιλ. 2, 8 καὶ Ἐθρ. 12, 2). Ὁ Χριστός ἤλθε στὸν κόσμο “ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός” καὶ ὅχι “ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ” (Ιω. 5, 43), πρᾶγμα πού θά ἐνέκρυπτε ἐωσφορική στάση αὐτοθεώσεως. Μᾶς δίδαξε ὅτι “ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστιν” (Ιω. 12, 50). Τήν ἐντολήν αὐτήν δέχθηκε ἑκούσια (Ἐθρ. 10, 7 καὶ Ιω. 5, 30) καὶ τήν ξεπλήρωσε ἀναμάρτητα (Ιω. 14, 30-31), ὥσπες γνωρίζουμε ἀπό τίς Γραφές. Ἐπέδειξε τέλεια καὶ ἀκριβή υπακοή στό θέλημα τοῦ Πατρός Του. Γι’ αὐτό καὶ ὁ καλός Θεός δέν ἄφησε τὸν δσιο Παΐδα Του Ἰησοῦν “ἰδεῖν διαφθοράν” (Πράξ. 2, 27), ἀλλά Τόν ἀνέστησε καὶ τόν κατέστησε Ἀρχηγό τῆς ζωῆς καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου (Πράξ. 3, 15, 5, 3). Ὁ ἀδικος θάνατός Του ἔγινε κατάκριτα τοῦ δικοῦ μας δίκαιου θανάτου. Μέ τήν υπακοή Του ὁ Χριστός, ὁ Νέος Ἀδάμ, ἔγκαινίσεις καινούργιο νόμο ζωῆς καὶ ἔγινε ἡ ὑγιής ρίζα τῆς “καινῆς” ἀνθρωπότητος.

Ο μοναχός ὅταν ἐκπληρώνει τήν υπακοή του μπεῖται τόν Χριστό. Τοποθετεῖ τόν ἑαυτό του στήν ὁδό τοῦ Κυρίου. Μπορεῖ δῆμας νά ἀναλάβει τήν ἀσκηση τῆς υπακοῆς μόνο ἀν είναι ψυχικά ὑγιῆς. Καὶ ἡ ψυχική ὑγεία συνίσταται στήν ταπεινή ἐπίγνωση ὅτι ὁ ἰδιος δέν ἐπαρκει γιά τή γνώση τοῦ μεγάλου καὶ τέλειου θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ γι’ αὐτό καταφεύγει στόν πνευματικό του πατέρα μέ τήν πίστη ὅτι σ’ αὐτόν δόθηκε νά τό γνωρίζει εὐκρινέστερα. Ἀκολουθεῖ τή σοφή προτροπή τῶν Γραφῶν: “Ἐπερώτησον τόν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τούς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσι σοι” (Δευτ. 32, 7). “Οταν δέ ἐκζητεῖ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, είναι ἐτοιμασμένος νά δεχθεῖ τόν “πρῶτον λόγον” τοῦ πνευματικοῦ ὡς προερχόμενο ἀπό τό στόμα τοῦ Κυρίου, στό σὸνομ τοῦ ‘Οποίου καὶ ἐρωτᾷ. Αὐτό είναι ἀναγκαῖο, γιατί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο αὐτό φανερώνεται μέ τίς ἴδιες σχετικές μορφές, μέ τίς ὄποιες φανερώνονται ἐπίσης τό φυσικό ἀνθρώπινο θέλημα καὶ τό δαιμονικό θέλημα. Ὁ μοναχός, ὅταν ἀπευθύνεται στόν πνευματικό ἔχοντας ἐπίγνωση τῆς ἀνεπάρκειάς του καὶ μέ τήν πίστη του στό Θεό, γίνεται προοδευτικά ικανός νά μή ἀγνοεῖ τά νοήματα τοῦ ἔχθρου καὶ ἔτοι ἀποφεύγει κάθε πλάνη. Ὁφείλουμε νά σημειώσουμε

ἐδῶ ὅτι ἡ υπακοή ὅπως καὶ κάθε ἄλλη χριστιανική ἀσκηση, γιά νά ἔχει αἰώνια ἀξία μπροστά στόν Θεό πρέπει νά είναι ἐλεύθερη καὶ ἐκούσια πράξη.

Ὑπακοή σημαίνει παράδοση τοῦ ἐλεύθερου θελήματος καὶ τῆς λογικῆς κρίσεως στήν ἔξουσία ἄλλου προσώπου, τοῦ Γέροντα, τοῦ Πνευματικοῦ. Μολονότι ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε ἐλεύθερος “κατ’ εἰκόνα” Θεοῦ, μέ τήν παρέμβαση τῆς ἀμαρτίας στή ζωή του, διαστρέψθηκε ἡ θέληση καὶ ἀμαυρώθηκε ὁ νοῦς του. Ἀντί νά θέλει καὶ νά φρονεῖ τά ἄνω, θέλει καὶ φρονεῖ τά κάτω, τά πράγματα καὶ τίς ἀξίες τοῦ κόσμου τούτου, πού είναι “ἀλυσιτελῆ” (Ἐθρ. 13, 17) γιά τήν ψυχή του. Τό ἐλεύθερο θέλημα τοῦ ἀνθρώπου μαζί μέ τή λογική του είναι τά πολύ πολύτιμα φυσικά χαρίσματα πού ἔχει. Μέ τήν υπακοή ὡστόσο τά προσφέρει θυσία εὐάρσεσιας στόν Θεό. Τότε δέχεται ὡς ἀνταπόδομα ἀπό τόν Θεό τό υπερφυσικό χάρισμα τῆς γνώσεως τοῦ μεγάλου θείου θελήματος. Ἐλεύθερος ὁ μοναχός, στήν ἀσκηση τῆς υπακοῆς, δουλώνει τόν ἑαυτό του κατά τό υπόδειγμα τοῦ Υιοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντί τής ἐκούσιας αὐτής δουλείας τοῦ παρέχεται ἡ ἐλεύθερία τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ὁλη ἡ παιδεία τῆς υπακοῆς στοχεύει στό νά μηνει τόν ἄνθρωπο στό ζωοποιό καὶ σωτήριο θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Δεχόμενος ὁ μοναχός τό λόγο ἡ τό θέλημα τοῦ πνευματικοῦ, μαθαίνει νά ἀποδέχεται μέσα του τή ζωή καὶ τό θέλημα πρῶτα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔπειτα τῶν ἀδελφῶν. Θραύει ἔτοι τά δεσμά τῆς ἀτομικότητός του καὶ διευρύνει τό είναι του. Βρίσκει τή σωτήρη οχέση μέ τόν Θεό καὶ τόν πλησίον. Στήν ἀρχή ἀσκεῖται νά φέρει μέσα του τό θέλημα τοῦ Γέροντα καὶ τῶν συνασκητῶν ἀδελφῶν του. Αὔξανοντας δῆμας στή γνώση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, διευρύνεται ἡ υπόσταση τοῦ ὕστε νά χωρέσει τή ζωή ὅλου τοῦ κόσμου, τόν όποιον ἀγκαλιάζει μέ τήν προσευχή του. Ἀρνεῖται τό μικρό θέλημά του καὶ τό χοϊκό διασπασμένο λογικό του καὶ δέχεται ὡς δῶρο τή θεία παγκοσμιότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἀπ’ αὐτή τήν ἀποψη ἡ υπακοή είναι μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας πού δημιουργεῖ υποστάσεις μέ ἀληθινή παγκοσμιότητα καὶ ὁ πνευματικός γίνεται “συνεργός Θεοῦ” σέ μια ἱερή καὶ ἀτελεύτητη “δημιουργία θεῶν διά τήν αἰώνιότητα ἐν τῷ Ἀκτίστω Φωτί”. (Βλέπε Ἀρχιμ. Σωφρονίου, Περί Προσευχῆς, σ. 210-211).

Μέ τήν ἐκκοπή τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ τήν ἀρνηση τῆς λογικῆς του στήν υπακοή ὁ μοναχός, ἀντί νά χάσει τήν προσωπικότητά του, πούς πολλοί ἀπό τούς ἔχω θά ἐνόμιζαν, υπερβαίνει τά δεσμά καὶ τόν περιορισμό τῆς φύσεώς του καὶ ἀναδεικνύεται υπόσταση μέ θεανθρώπινο πλήρωμα.

B. Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ ἡ Η ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ παρθενία ἡ σωφροσύνη είναι ὁ δεύτερος ὄρος τοῦ μοναχισμοῦ.

Ο Χριστός ἔγεννηνθή “ἐκ Πνεύματος Ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου”. Η γέννησή Του δέν ἔχει προπομπό τήν ἡδονή τῶν αἰσθήσεων, τήν όποια κατά τόν παλαιό νόμο τῆς μεταπτωτικῆς ζωῆς ἀκολουθεῖ ὁ δικαιοτάτος θάνατος, οὔτε στήριξε ποτέ τή ζωή Του σέ συγγένεια “εξ αἰμάτων”, ἀλλά “κατέφαγεν Αὐτόν” ὁ ζῆλος τοῦ Οίκου τοῦ Πατρός Του. Προσέφερε τήν ἀνθρώπινη συγγένεια θυσία στό θέλημα τῆς οὐράνιας Πατριᾶς Του.

Ἀκολουθῶντας τό παράδειγμα τοῦ Κυρίου ὁ μοναχός, μέ τήν ἐκπλήρωση τῆς υπακοῆς πού ἀναφέραμε παραπάνω, φθάνει στήν ταπεινώση καὶ ἐλκύει τή χάρη τοῦ Θεοῦ, πού ἔνεργει τήν

καθαρότητα τοῦ νοῦ. Αὕτη ἡ καθαρότητα τοῦ νοῦ είναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν πνευματική παρθενία, πού ἀπαιτοῦνται οἱ ἐντολές τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πνευματική παρθενία είναι καὶ ἡ κατηγορική προσταγή τοῦ πνεύματος τοῦ μοναχοῦ ὑστερά ἀπό τήν ἐπαφήν του μέ τῇ χάρῃ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ἀφοῦ αἰσθανθεῖ τὸ πῦρ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ – πού προσφέρει τῇ ζωῇ Του γιά νά ζήσουν οἱ ἄλλοι καὶ ἀπό αὐτούς δέχεται τὸ θάνατο – θέλει νά ἀνταποκρίθει μὲ εὐγνωμοσύνη στήν ἀγάπην αὐτῆς. Ἔτσι διαρρηγνύει κάθε φυσικό δεσμό, καὶ ἐλεύθερος ἀπό κάθε μέριμνα θέλει νά ζήσει μόνο στήν παρουσία τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης. Ἡ ζῶσα αὐτή παρουσία τοῦ Θεοῦ ἀναλώνει βαθμηδόν τούς δερμάτινους χιτῶνες καὶ χαρίζει στό μοναχό τήν πνευματική ἀναγέννησην. Ἀρνεῖται τό φευδοστηρίγμα τῆς σαρκικῆς συγγένειας καὶ τερματίζει στήν ζωή του τὸ θάνατο. Διαμένοντας στήν παρουσία τοῦ Θεοῦ, διαπεράται ἀπό τήν αἰώνια ζωή καὶ γίνεται ναός τῆς θεότητος.

Γ. Η ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗ.

Ο τρίτος ὄρος τῆς μοναχικῆς ζωῆς είναι ἡ ἀκτημοσύνη.

Ο Χριστός ἀρνήθηκε κάθε ὑλικό στήριγμα πάνω στή γῆ. Μή ἔχοντας “ποῦ τάν κεφαλήν κλίνη” (Ματ. 8, 20· Λουκ. 9, 58) δίδαξε μέ ἔργα καὶ λόγια “ζητεῖν πρῶτον τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” καὶ “μή μεριμνᾶν εἰς τήν αὔριον” (Ματ. 6, 34). Μᾶς προειδοποίησε ὅτι ὅπου είναι ἡ καρδιά μας, ἐκεῖ θά είναι καὶ ὁ αἰώνιος θησαυρός μας.

Ἡ ἀκτημοσύνη ἀντλεῖ ἐπίσης τήν δύναμή της ἀπό τήν ὑπακοήν. Μέ τήν ὑπακοήν ὁ μοναχός, προκειμένου νά εὐαρεστήσει τόν Θεό, ἐκπαιδεύεται νά ἀψηφᾶ καὶ ψυχή καὶ σῶμα καὶ ὅ, τι ἄλλο πολύτιμο ἔχει στή ζωή του. Ἔτσι ἐλευθερώνεται ἀκόμη καὶ ἀπό τήν ἐπιθυμία τῶν ὑλικῶν κτήσεων. Ἀποτᾶ πνευματική ἀκτημοσύνη, πού είναι ἡ ἐκζήτηση μόνο τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀμεριμνία ἀπό κάθε πρόνοια σαρκός. Μέ αὐτόν τόν τρόπο ὑπερνικᾶ τόν πειρασμό τοῦ τρίτου φευδοστηρίγματος, τῆς φιλοκτημοσύνης, πλουτίζει “εἰς Θεόν” (Λουκ. 12, 21) καὶ φυλάσσει τήν ψυχή του “εἰς ζωήν αἰώνιον” (Ιω. 12, 25). Είναι ὁ “μηδέν ἔχων καὶ τά πάντα κατέχων” (Β' Κορ. 6, 10).

Δ. Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Στό 4ο κεφάλαιο τῆς πρός Ἐφεσίους ἐπιστολῆς ὁ Ἀπόστολος μιλᾶ γιά τά χαρίσματα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Πρώτα γιά τά γενικά χαρίσματα καὶ μετά γιά τά εἰδικά. Στή μέση ὅμως αὐτῶν τῶν χαρισμάτων μιλᾶ γιά τήν κατάβαση τοῦ Χριστοῦ στά κατώτατα μέρη τῆς γῆς, δηλ. στόν ἄδη, καὶ ἐπειτα γιά τήν ἀνάβαση Του πάνω ἀπό τούς οὐρανούς. Αὕτη ἡ κατάβαση καὶ ἡ ἀνάβαση τοῦ Χριστοῦ, λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἔκανε νά πηγάσουν ὅλα τά χαρίσματα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Ο μοναχισμός λοιπόν προσφέρει στόν ἀνθρώπο τή δυνατότητα νά μιμηθεῖ τόν Χριστό στήν πορεία του πρός τά κάτω, δηλ. στήν ταπείνωση, χωρίς νά καταστραφεῖ. Όσο πιό βαθειά πορευτεῖ πρός τά κάτω μέ τήν πράξη τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς μετανοίας, τόσο πιό ψηλά θ' ἀνεβεῖ μέ τή χάρῃ τοῦ Χριστοῦ πού ἔδειξε αὐτή τήν ὄδο.

Ο Κύριος είπε στούς μαθητές του: “Οἰδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἔαν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος” (Ματ. 20, 25-27).

Ο κόσμος μοιάζει μέ μια πυραμίδα. Στήν κορυφή της κάθονται οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν καὶ κατεξουσιάζουν. Τό πνεῦμα ὅμως τοῦ ἀνθρώπου ἀναζητᾶ ισότητα καὶ δικαιοσύνη. Ο Κύριος ἐλυσε τό πρόβλημα αὐτό ἀναστρέφοντας τήν πυραμίδα καὶ θάζοντας τόν Ἐαυτό του στήν κορυφή τής ἀνεστραμμένης πυραμίδας. Αὐτός βάστασε τό βάρος καὶ τά ἀσθενήματα ὅλης τῆς πυραμίδας τοῦ σώματος τής ἀνθρωπότητος. Καὶ ὅλοι οἱ δικοί Του μαθητές πού φέρονται ἀπό τό Πνεῦμα τό Ἀγίο, πορεύονται πρός τά κάτω, πρός τήν κορυφή τής ἀνεστραμμένης πυραμίδας, γιά νά ἐνωθοῦν μαζί Του. Σ' αὐτή τήν κεφαλή πνέει ἡ εὐωδία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν πορεία πρός τά κάτω καὶ τήν ἔνωση μέ τόν Χριστό, στοχεύει ἡ μοναχική ζωή. Ὑποτάσσει τόν ἐαυτό του ὁ μοναχός “πάσῃ τῇ κτίσει διά τόν Κύριον” καὶ ἐνωνόμενος μέ τήν κεφαλή τῆς ἀνεστραμμένης πυραμίδας δέχεται ὡς δωρεά τήν κατάσταση τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ. Φέρει δηλ. μέσα του μέ τή χάρῃ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ὅλο τό γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ πρεσβεύει γιά ὅλο τόν Ἀδάμ. Αὐτό τό χάρισμα τοῦ πλατυσμοῦ τοῦ ἀνθρώπου μέχρι ἀπειροσύνης είναι τό βραβεῖο τῆς μοναχικῆς κλήσεως γιά δόσους τήν ἐκπληρώνουν μέ ἀκρίβεια. Κάνει τόν ἀνθρωπο πόμοιο μέ τό νέο Ἀδάμ, τόν Χριστό.

Στήν ἀρχή ἡ ὁδός αὐτή μπορεῖ νά φαίνεται ὑπερήφανη καὶ ἐγωιστική, καὶ κατά κάποιον τρόπο τοῦτο ἀληθεύει. Στήν ἀρχή ὁ ἀνθρωπός δέν είναι ἐλεύθερος ἀπό τήν ἀμαρτία καὶ τά πάθη καὶ ἔχει ἀνάγκη θεραπείας. Γνωρίζει ἐπίσης ὅτι ὁ Χριστός δέν μπορεῖ νά γίνει “ἀμαρτίας διάκονος” (Γαλ. 2, 17). Ὁταν δόμως ἀθλήσει νόμιμα καὶ πείσει τόν Θεό ὅτι δέν είναι “κύων”, (Ματθ. 7,6), ὁ Θεός τόν δέχεται ὡς υἱόν καὶ τοῦ ἐμπιστεύεται τά ἄγια Του, δηλ. ὅλο τόν πλούτο τῆς αἰώνιας ζωῆς Του. Τότε ὁ Χριστός ὁ ἴδιος μέσα στόν ἀνθρωπο συγκαταβαίνει νά γίνει διάκονος τοῦ κόσμου στό ἔργο τῆς σωτηρίας. Καὶ αὐτή είναι ἡ πό πολύτιμη διακονία πού ὁ μοναχός προσφέρει στόν κόσμο.

Ο μοναχός δέν κατέχει εἰδική ἡ λειτουργική ιερωσύνη. Μέ τήν ταπείνη δόμως ζωή τής μετανοίας ιερατεύει πρώτα τή δική του σωτηρία καὶ ἐπειτα μέ τήν προσευχή του ὑπέρ τοῦ κόσμου γίνεται μέτοχος τῆς βασιλικῆς ιερωσύνης τοῦ Χριστοῦ πού σώζει ὅλο τόν Ἀδάμ.

Τά φευδοστηρίγματα πού ἐπινόησε ἡ πτώση τοῦ Ἀδάμ ἔχουν γίνει νόμοι πού καθορίζουν τίς σχέσεις δόλων τῶν ἀνθρώπων. Ἐχουν γίνει ἀποδεκτά ἡθικῶς καὶ θεωροῦνται μάλιστα πολύτιμα στά μάτια τῶν ἀνθρώπων. Ὁτούσο, είναι φανερό γιά μᾶς ὅτι δέν είναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου τούτου καὶ ὅχι τοῦ Θεοῦ. Ἡ Γραφή λέει ὅτι ἡ ἀγάπη αὐτή είναι ἔχθρα πρός τόν Θεό καὶ τά ἐπινόημάτα αὐτά τοῦ πεπτωκότους ἀνθρώπου είναι βθέλυγμα ἐνώπιον Του. Εὔκολα λοιπόν κατανούσμε γιατί, ὅταν κάποιος στρέφεται πρός τό μοναχισμό, σαλεύονται τά θεμέλια τής γῆς. Συγκρούεται μέ νόμους, καταστάσεις καὶ φρονήματα παγκοσμίων διαστάσεων. Ὁταν δόμως μέ τή χάρῃ τοῦ Θεοῦ κάνει τό ἄλμα τῆς πίστεως ἀκολουθῶντας τόν Κύριο τοῦ ὄδο τοῦ μοναχισμοῦ, τότε, ὅπως ἐκεῖνος, ἔτσι καὶ αὐτός νικά τόν κόσμο καὶ τά στοιχεία του καὶ γίνεται ὑπερκόσμιος μέ τά ἀνεκδιήγητα χαρίσματα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, πού εὐαγγελίζονται μέ τήν ἀθανασία του μέσα στούς κόλπους τοῦ Πατρός καὶ τοῦ Υιοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Η ΠΡΑΞΙΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ “ΕΠΙΒΑΣΙΣ”

τοῦ Πρωτοπρ. Κων/νου Ἡλιοπούλου, Θεολόγου

Προϊσταμένου Ιεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Edmonton Λονδίνου

• **Η** πρᾶξις θεωρίας ἐπιβίθασις¹, είναι το θέμα μας. Θέμα ἀρκετά ἐνδιαφέρον. Νομίζω ὅτι ἡ θεματική ἀξιώνει ἔνα ἰδιαίτερο φωτισμό, ἔνα ξεκαθάρισμα τῶν ἐπί μέρους ἐννοιῶν γιά νά ἀπομαντεύουμε τό νόματά τους καί νά διδηγθοῦμε ἔτοι σέ κάποια συμπεράσματα. Γι' αὐτό θά δοῦμε τή θεωρία πρώτα, ὑστερά τήν πράξη καί στή συνέχεια τήν μεταξύ τους σχέση.

1. Θεωρία - γνώση τοῦ Θεοῦ

• Η λέξη θεωρία ἐτυμολογικῶς είναι συγγενής μέ τό ρῆμα θεωρῶ καί συναντᾶται μέ δύο ἐννοιες.

Αη ἐννοια. Σημαίνει: “Τό θεωρεῖν, παρατηρεῖν, θέα, παρατήρησις, (θεωρίς είνεκεν ἐκδημεῖν, διά νά ἔδη τις τόν κόσμον”.

Βη ἐννοια. Σημαίνει: “(ἐπί διανοητικής ἐνεργείας) σκέψη, ἔξετασις, φιλοσοφικός συλλογισμός”².

Είναι φανερό ὅτι ἡ δεύτερη σημασία μπορεῖ ν' ἀναφερθεῖ στά διάφορα ἀπητησμένα φιλοσοφικά συστήματα ἡ ἐπιστημονικές θεωρίες, ὅπως είναι τό φιλοσοφικό σύστημα τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Hegel, τοῦ Μάρκ ή η θεωρία τῆς σχετικότητας τοῦ EINSTEIN, ή ἀρχή τῆς ἀθεβαίστητας τοῦ HEISENBERG κ.λ.π.

• Η πρώτη σημασία βέβαια δέν συμπίπτει ἀκριβῶς μ' ἐκείνο πού θέλουμε νά ποῦμε μέ τή λέξη θεωρία, ὅπως τήν ἀναφέρει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὡστόσο ἐννοιολογικά είμαστε κοντά ἄν ἀλλάξουμε τό κέντρο ἀναφορᾶς. Καθαρῶς θεολογικά ὅμως ἄν κρίνουμε τά πράγματα, ή λέξη θεωρία σημαίνει τό “θεωρεῖν τόν Θεόν”. Θεωρεῖν τόν Θεόν, θέα τοῦ Θεοῦ, καί γνώση τοῦ Θεοῦ κατά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας είναι ἐννοιες ταυτόσημες.

Βέβαια, κατά μία ἀποψη μέ τή λέξη θεωρία θα μπορούσαμε νά ἐννοήσουμε τίς ἀρχές τῆς πίστεώς μας, τά δόγματα. Τά δόγματα πού ὅριοθετοῦν τήν ἀλήθεια τῆς ἐκκλησίας, χωρίς νά ταυτίζονται μέ τήν ἀλήθεια, καί πού προφυλάσσουν ἀπό τήν ἀπειλή τῆς αἵρεσης καί ἀποτελοῦν θεωρητικό ὀπλισμό γιά ἀπολογητικό ἔργο η κατήχηση. Αὐτά ὅμως πρέπει νά ἰδωθοῦν θιωματικά ἐμπειρικά, δηλ. μέσα ἀπό τή λειτουργική μυσταγωγική ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλοιώς φθάνουμε σέ μιά νοητική θεολογία δυτικοῦ τύπου, πού τόν προεξάρχοντα λόγο τόν ἔχει η λογική.

• Αφηρημένες θεωρητικές ἀρχές, καθηκοντολογία, καθωσηρεπορτ, ή τυπολατρεία κλπ., δηλαδή εὐσεβισμός. Γνωρίζω τίς βασικές ἀρχές τῆς πολιτείας μου, ὅπως στήν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνα, γνωρίζω τά δικαιώματά μου, τά καθήκοντά μου, διεκδικώ τά πρώτα, ἐπιτελώ τά δεύτερα καί είμαι ἐντιμος πολίτης.

Κάνω ὅ,τι λέει ὁ θεωρητικός μου προσανατολισμός, ὅ,τι ὄριζει τό Σύνταγμα, ὁ καταστατικός χάρτης τῆς

χώρας που ζῶ.

Αύτό είναι τό σχῆμα στό δόποιο κινοῦνται οι ἄνθρωποι ὅλων τῶν θεωρητικῶν συστημάτων. Ἀν ὅμως ἔτοι δοῦμε τό πρᾶγμα καί στό Χριστιανισμό, ἐρμηνεύοντας καί ἀναλύοντας τή λέξη θεωρία, τότε αὐτό πού λέμε δέν είναι Χριστιανισμός. Ὁ Χριστιανισμός δέν είναι θεωρία, είναι ἀποκάλυψη, βίωμα. Καί τό θεληνεκές του είναι ἡ ἀγιότητα τοῦ ἀνθρώπου.

Τά δόγματα είναι ἀπαραίτητα, γιατί ἐμπεδώνουν τήν πίστη, γιατί κατοχυρώνουν, περιχαρακώνουν, ὄριοθετοῦν τήν ἀλήθεια. Ἀν ὅμως λείπει ἡ πίστη ἀπό ἐκείνον πού τά μεταχειρίζεται, τότε είναι σκέπη γνώση. Τότε καταντά ἀλφαθητάρι ἀρχῶν χωρίς ἀντίκρυσμα ζωῆς, χωρίς θιωματικό πλουτισμό.

Π.χ. Ἐνας σοφός δογματολόγος μπορεῖ νά μήν ξέρει τίποτε περί Τριαδικοῦ Θεοῦ, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἔνας ἀγράμματος ἐρημίτης, νά ζει στή γειτονιά τοῦ Θεοῦ. Νά ζει τό μυστήριο τῆς φανέρωσης τοῦ Θεοῦ. Καί τοῦτο γιατί “Η μετά τοῦ Θεοῦ κοινωνία είναι γνῶσης ἀποκτωμένη οὐχί διά τῆς μαθήσεως, ἀλλ' ἐν καθαρότητι καρδίας διά τῆς πείρας”. Ἡ γνώση ἐπομένως δέν θά πρέπει νά είναι θεωρητική, ἀλλά θά πρέπει νά πηγάζει ἐκ τῆς πείρας καί νά κατατείνει πρός τόν Θεό. Ἐπειτά ἀπό τήν ἀπαραίτητη αὐτή διευκρίνιση προχωροῦμε.

Εἰπαμε πιό πάνω ὅτι θεωρία, θέα τοῦ Θεοῦ καί γνώση τοῦ Θεοῦ, ταυτίζονται. Ἀν λοιπόν είναι ἔτοι, εὐλογία τότε ὄρθωνται μπροστά μας ἔνα πελώριο ἐρώτημα: “Οταν λέμε γνώση Θεοῦ, τί ἀκριβῶς ἐννοοῦμε;

Γιά νά ἀπαντήσουμε στό ἐρώτημα αὐτό, θά πρέπει πρώτα νά δοῦμε τί είναι γνώση καί ὑστερά θά ποῦμε πῶς γνωρίζουμε τόν Θεό. Λοιπόν μέ κριτήρια γνωσιολογικά, γνώση είναι ἡ σύμπτωση διάνοιας καί πράγματος.

• Υπάρχει τό πρᾶγμα ἀπό μόνο του σάν ἀντικείμενο πού γνωρίζεται καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὑπάρχει τό ὑποκείμενο πού γνωρίζει. Τό ἀντικείμενο είναι ὅ,τι είναι καί ὁ ἄνθρωπος μέ τούς γνωστικούς τρόπους πού διαθέτει, τίς λογικές κατηγορίες δηλαδή, δαμάζει γνωσιολογικά τό πρᾶγμα. Ἐτοι αὐτό πού λέει τό πρᾶγμα, ή ἐννοια δηλ. τοῦ πράγματος, καί τό νοούμενο ἀντικείμενο συμπίπτουν.

Βέβαια ὑπάρχουν γνωσιολογικές θεωρήσεις, ὅπως τοῦ ὑλισμοῦ, τῆς φαινομενολογίας, πού ὅμως, ἐδῶ, δέν πρόκειται νά δοῦμε τίς βασικές, ἀρχές η τίς μεταξύ τους ἀποκλίσεις τῶν διαφόρων γνωσιολογικῶν θεωρήσεων. Τό θέμα μας είναι ἄλλο.

• Επιτροχάδην καί παρεμπιπόντως εἴπαμε πέντε λέξεις γιά τή γνώση, προκειμένου νά δοῦμε καθαρότερα τό θέμα μας. Μέχρι τώρα, λοιπόν, εἴπαμε πῶς καί πότε ἔχουμε γνώση τοῦ ἀντικείμενου. Προκειμένου ὅμως νά γνωρίσουμε τό Θεό, τί γίνεται;

Στη θέση τοῦ ἀντικειμένου βάζουμε τό Θεό καὶ τόν γνωρίζουμε μέ τούς τρόπους πού γνωρίζουμε τά ἀντικείμενα; Μέ ἄλλα λόγια ὁ Θεός εἶναι ἀντικείμενο;

Κατά τήν χριστιανική αὐτοσυνειδησία, τί εἶναι ὁ Θεός στό βάθος δέν ξέρουμε. Σίγουρα ὅμως ξέρουμε ὅτι δέν εἶναι ἀντικείμενο. “Θεόν νοῆσαι μέν χαλεπόν φράσαι δέ ἀδύνατον...”³.

“Υθρίζει δέ τήν οὐσίαν αὐτοῦ περιεργαζόμενος”, γράφει ὁ Ἰερός Χρυσόστομος⁴. Καὶ συμπληρώνει ὁ φιλοσοφικώτερος τῶν Ἀγίων, Γρηγόριος ὁ Νύσσης. “Οὐκοῦν ἐν τοῖς περὶ Θεοῦ λόγοις, οἵαν περὶ τῆς οὐσίας ἡ ζήτησις ἦ, καρός σιγᾶν”⁵.

Κατά τούς Πατέρες, λοιπόν, ὁ Θεός εἶναι ὑπερέκεινα πάσης ἐννοίας. Παρά ταῦτα, καίτοι ἄρρητος καὶ ἀκατάληπτος, “οὐκ ἀφῆκε μέντοι ὑμᾶς ὁ Θεός ἐν παντελεῖ ἀγνωσίᾳ”⁶ παρατηρεῖ ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Καί πράγματι. Ἐστω μέσω τοῦ γνόφου καὶ τῆς σκοτεινῆς νεφέλης οἱ Προφῆτες καὶ οἱ Πατριάρχες ἔλαβαν μιά γνώση τοῦ Θεοῦ διά τῆς ἀγνωσίας. Ἀλλά γι’ αὐτή τῇ γνώση χρειάζεται ἀλλοιώτικη κράση. “Καὶ εἶπαν πρός Μωϋσῆν· Λάλησον σύ ἡμῖν, καὶ μή λαλείτω πρός ἡμᾶς ὁ Θεός, μή ἀποθάνωμεν”⁷. “Τώρα, ὅμως, σέ εἰδα μέ τά μάτια μου. Διά τοῦτο ἐλεινολόγησα τόν ἑαυτόν μου, ἔλυσασα ἀπό συντριβήν, αἰσθάνομαι, πράγματι, χῶμα καὶ στάχτη”, λέει ὁ Ἰώθ⁸. “Τό δρος τό Σινᾶ ἐκαπνίζετο ὅλον διά τό καταβεθῆκέναι ἐπ’ αὐτό τόν Θεόν ἐν πυρί”, μᾶς λέγει ἡ Ἀγία Γραφή⁹. Καὶ ὁ Θεοήλατος Μωϋσῆς ἀκόμη εἶδε τόν Θεόν “ώς φλεγομένη καὶ μή καιομένη βάτο”¹⁰. Καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, ὁ ἐμπειρος στά ὄράματα, ἐπεσε κατάχαρα τυφλός στήν πορεία του πρός τή Δαμασκό. Δέν ἀντεξει τή λάμψη Του.

Αὐτά σημαίνουν, ὅτι στήν οὐσία Του ὁ Θεός εἶναι ἀπροσπέλαστος. Γιατί, πῶς εἶναι δυνατό τό ὅλον νά περιληφθεῖ στό μέρος, τό ὄριζόμενο νά ὄρισει τό ὄριζον; Γι’ αὐτό ἡ ὄρθοδοξη θεολογία, θέλοντας νά ὄρισει τό Θεό, λέει ἐκεῖνο πού δέν εἶναι ὁ Θεός. Νοῦς ἀνόητος, ὑπερούσιος οὐσία, ὑπεράρχιος ἀρχή κ.λ.π. Κι’ αὐτά πού λέει, ὅμως, εἶναι κλειδιά, γιά νά δοῦμε τό Θεό ἀπό ἄλλη ὀπτική.

Ἐνῶ, λοιπόν, δέν ξέρουμε τήν οὐσία Του, γιατί μᾶς ὑπερβαίνει, - ὁ Βαρλαάμ νόμιζε ὅτι μποροῦμε νά τήν γνωρίσουμε - ωστόσο τόν βλέπουμε νά μπαίνει στήν Ἰστορία. Ἐπομένως πέρα ἀπό κάθε προσπάθεια, ἐστω καὶ ἀποφατικά νά ὄρισουμε τόν Θεό, ἐκεῖνο τό πρόσωπο πού μᾶς φωτίζει γιά νά δοῦμε τί εἶναι ὁ Θεός, εἶναι ὁ Χριστός. “Οὐδείς ἔγνω τόν Πατέρα, εἰμὶ ὁ Υἱός... Καὶ μονογενῆς γε ὁν ὁ Θεός, ὁ ὁν εἰς τόν κόλπον τοῦ Πατρός, Ἐκεῖνος ἔξηγήσατο...”¹¹.

Νομίζω ὅτι ὁ λόγιος αὐτός εἶναι τό κλειδί γιά νά βροῦμε ἄκρη στό μεγαλύτερο πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Θεανδρική ὑπόσταση τοῦ ΛΟΓΟΥ ἐγνώρισε σέ μᾶς τόν Πατέρα καὶ τόν Παράκλητο. Ἐτοι ὁ Ἰδιος ὁ Θεός ἀποκαλύπτεται. Ἀποκαλύπτεται καὶ ἐμεῖς ἐπισημάνουμε τήν δόξα Του, τίς ἐνέργειές Του. Μ’ αὐτή τήν ἐννοια ὁ Υἱός φάνερώνει τόν Πατέρα καὶ ὁ Πατέρας ἀποκαλύπτει

τόν Υἱό. “Ο ἑωρακώς ἐμέ ἑώρακεν τόν Πατέρα”¹².

“Ἐκεῖνος, ὁ Χριστός δηλαδή, θεολογῶν, ἀπάγγειλε τά περί Θεοῦ τοῖς γνησίοις αὐτοῦ μαθηταῖς”.

Δηλαδή, ἡ σέ βάθος γνωριμία μέ τόν Χριστόν φέρνει τήν γνώση τοῦ Χριστοῦ. Καί ὁ γνωρίζων τόν Χριστό, γνωρίζει τό Θεό, γιατί ὁ Χριστός εἶναι Θεός. “Καὶ Θεός ἦν ὁ Λόγος”¹³.

“Η γνώση, ὅμως, δέν εἶναι συνδρομή συλλογισμῶν, ἀλλά γεγονός κοινωνίας. “Τνῶσις δέ κατά τό ἐγχωροῦν ἔστιν ὡς μετουσία”, λέει ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης¹⁴. Δηλαδή ἡ γνώση εἶναι καρπός μετοχῆς στή ζωή τοῦ Χριστοῦ. Μετοχή σημαίνει συνύπαρξη, ἀλληλοπεριχώρηση προσώπων. Συνυπάρχω μετά τοῦ Χριστοῦ σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε “ζῶ οὐκέτι ἐγώ, ζεῖ δέ ἐν ἐμοί ὁ Χριστός”¹⁵.

Αὐτή ἡ συνεργασία, βέθαια, παρατηρεῖ ὁ ἀείμνηστος Καθηγητής Νικ. Νησιώτης, δέν ισοδυναμεῖ μέ μυστικιστική σύγχυση ἡ ἀπορρόφηση τοῦ ἐγώ ἀπό τό Θεό, ἡ ἔξαφάνιση ἀπό τήν παρουσία Του. “Ωστε τό γεγονός τῆς κοινωνίας συνιστά τή γνώση τοῦ Θεοῦ. Καὶ γι’ αὐτή τή γνώση βλέπουμε νά κινεῖται πρώτος ὁ Θεός. “Τνόντες Θεόν, μᾶλλον δέ γνωσθέντες ὑπό Θεοῦ”¹⁶, λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

“Δι’ ὑπερβολήν ἐρωτικῆς ἀγαθότητος (ὁ Θεός), ἔξω ἔστιν γίνεται”¹⁷, διευκρίνιζει ὁ ἄγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης. Ἡ κίνηση εἶναι χειρονομία ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη ὅμως ὑπαγορεύει τό ἔξω ἔστιν πρός χάριν τοῦ ἄλλου. Γιατί τό κλείσιμο στό ἐγώ δέν εἶναι ἀγάπη. Καὶ “οἱ μή ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τόν Θεόν, ὅτι ὁ Θεός ἀγάπη ἔστι”¹⁸. Στά ἐθραίκα ἡ λέξη ἀγάπη σημαίνει γνωρίζω. Ἐπομένως ἡ ἀγάπη, ὅπως καὶ ἡ κοινωνία καὶ ἡ μετοχή, εἶναι κατηγορία γνώσεως τοῦ Θεοῦ. “Η γνώση τῆς πείρα τόν ἀνθρώπων συνάπτει τῷ Θεῷ”, λέγει ὁ Διάδοχος Φωτικῆς.

Ἐδῶ ὅμως μπαίνει ἔνα ἐρώτημα: Καλά ὅλα αὐτά. Ἀλλά μοιάζουν σάν πολύ θεωρητικά. Τελικά, ποιοί γνωρίζουν τόν Θεό;

Νομίζω ὅτι ἡδη είμαστε στήν οὐσία τοῦ προβλήματος.

2. Ποίοι γνωρίζουν - θεωροῦν τόν Θεόν

Τόν Θεό, λοιπόν, τόν γνωρίζουν οἱ Ἀγιοι. Γιατί ἡ κοινωνία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ Ἀγιότητα τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Ἀγιοι ἔφθασαν στήν ἀπέκδυση τοῦ ἐγώ. Ἡ ζωή τους ἔγινε ἔνας ἄφατος καῦμός γιά τόν Θεό. Εἶναι αὐτοί πού πυρπολήθηκαν ἀπό θεία λάβα, ἔφθασαν στή διακεκαυμένη ζώνη καὶ ἔζησαν ἐμπύρετα. Ἐζησαν μέ δάκρυα καὶ φωτιά. Καὶ ἡ στρατηγική αὐτοῦ τοῦ στόχου πῶς κατορθώνεται; Ποιές οἱ προσθάσεις πρός τά ἐκεῖ; Εἶναι πολλές. Θά ἀναφέρω μερικές;

1) Η καθαρή καρδιά. “Μακάριοι οἱ καθαροί τῆς καρδίας, ὅτι αὐτοί τόν Θεόν δύονται”¹⁹. Η καρδιά εἶναι τό μέτρο τοῦ ἀνθρώπου. “Οταν ἡ καρδιά δέν εἶναι ἀγκυροβολημένη στό Θεό, τότε συσκοτίζεται ἡ δραση. Τά πάθη φέρνουν τόν ζόφο. Γι’ αὐτό γράφει ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. “Καθαρθῆναι δεῖ πρώτον, είτα καθάρας σοφισθῆναι, καὶ είτα σοφίσαι γενέσθαι φῶς, καὶ φωτίσαι ἐγγίσαι Θεῷ, καὶ προσαγαγεῖν ἄλλους·

άγιασθηναι, και ἀγιάσαι”²⁰.

2) Η μετάνοια. Η σωτηρία είναι συνάρτηση της Θ. Χάριτος και της ἐλευθερίας του ἀνθρώπου. Μονομερῶς δέν σώζεται ὁ ἀνθρωπός. Ο Θεός δέν χρησιμοποιεῖ μαστίγιο. Τό μαστίγιο είναι ἡ ἀναίρεση της ἐλευθερίας του ἀνθρώπου.

Η ἐπαναφορά, λοιπόν, στήν ἀρχική θέση τοῦ ἀρχαίου κάλλους είναι ἡ μετάνοια. Αὐτή είναι ἡ ὄντολογική ἀποκατάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειτα ἔρχεται ἡ ἀνάστασή του ἀπό τὸν θάνατο τοῦ ἐγώ. “Οὐκοῦν στέναξον, θρήνησον· καὶ γάρ δακρύων ἄξιον τὸ πάθος. Καὶ τόν τραυματισθέντα δέ οὐδέν οὔτως, ὡς ἐπείκεια θεραπεῦσαι δύναται· ἐπείκεια γάρ πάσης βίας δυνατωτέρα”, μᾶς λέει ὁ Ἱερός Χρυσόστομος. Δακρύζω καὶ πεθαίνω, γιατί συνειδητοποιῶ τὰ χάλια μου. Καὶ τότε είναι πού ἀνασταίνομαι. Καὶ “ὅ ἄξιωθείς ιδεῖν ἑαυτόν, κρείσων ἐστί τοῦ ἄξιωθέντος ιδεῖν τοὺς ἀγγέλους”, γράφει ὁ Ἰσαάκ ὁ Σύρος. Είναι δέ παρατηρημένο, ὅτι μέσα ἀπό τὸ σκοτάδι, πού ἐπισημαίνεται σάν ἀπουσία φωτός, ἀναδύεται τὸ φῶς.

3) Η ταπείνωση. Είναι ἡ συναίσθηση τῶν ὄριων ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ. Κι αὐτή ἡ συναίσθηση είναι ὁ ὑψιστος ἀναβαθμός γνώσεως. “Τελειότης ἐστίν θάθος ταπείνωσεως, ὅπερ ἐστίν κατάληψις πάντων τῶν ὄρατῶν καὶ ἀόρατῶν”, μᾶς λέει ἀπό τὴν πεῖρα του ὁ Ἀγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος. Γνωρίζω σέ βάθος τόν ἑαυτό μου, ὅταν βλέπω τὴν κενότητά μου, τὴν ἀποτυχία μου, νά εἴμαι μακρυά ἀπό τὸ Θεό. “Ο φθάσας γνῶναι τό μέτρον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, οὗτος ἔφθασε τό τέλειον τῆς ταπείνωσεως”, λέει ὁ Ἀγιος Κάλλιστος.

4) Η ύπακοή. Είναι ἀσκηση ἐλευθερίας. Καὶ ἐλευθερία δέν είναι νά πηγάνουμε ὅπου θέλουν οἱ ἄλλοι, ἡ νά κάνουμε ὅ,τι θέλουμε, ἀλλά νά κάνουμε ὅ,τι πρέπει. Δηλαδή νά μήν είμαστε ἄφρακτοι καὶ ἀσύντακτοι καὶ ἡ ζωή μας νά διαρρέει στὸ κενό, ἀλλά νά ὑποτάσσουμε τῇ ζωή μας στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ο “δοῦλος”, λοιπόν, τοῦ Θεοῦ είναι ὁ μεγάλος ἐλευθερωτής τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐτοι ἡ ύπακοή είναι πράξη ἐμπιστοσύνης. Είναι ἀποδοχή δώρων, εἰσδοχή τοῦ αἰώνιου.

5) Η πίστη. Είναι ἡ διαιύγαση, ὁ φωτισμός τῆς ύπαρξης. Είναι ὁ λόγος τοῦ ύπερλογου. Η ὅραση τῆς ψυχῆς καὶ ἡ θέα τῶν μή ὄρωμένων. Είναι τό μέγιστο κατόρθωμα. Είναι τό θάρρος τῆς ύπαρξης νά ζήσει αὐθεντικά. Είναι ἡ σάρκα τῆς ἐλπίδας γιά τὴν ἐλευση τοῦ θείου, ἀνοιγμα γιά υποδοχή. Τέλος, είναι γεγονός ἄλλης τάξεως, ἐκεῖθεν τῆς λογικῆς τοῦ 2+2=4.

6) Η προσευχή. Είναι ἡ κατάσταση τοῦ νά ἀφουγκράζεσαι τήν ἀνάσταση τοῦ Θεοῦ καὶ νά τελεῖς σέ κατάσταση νηφάλιας μέθης. Προσευχή ομμάνει “νά ἀκοῦμε τή βαθειά μουσική τοῦ EINAI πού ἀδιάκοπα ἀναβρύζει μέσα μας...”. Η ζωή τοῦ ἀνθρώπου είναι μιά προσευχή. Μιά ίκεσία γιά ζωή φῶς. Είναι τό αἴτημα τῆς ύπαρξης γιά μεταποίηση, ιεροποίηση. Είναι τό θάρρος τοῦ νά θέλεις νά υπάρχεις αὐθεντικά. Πέρα ἀπό τίς ἀτέλειες. Δηλαδή νά είσαι

Θεολόγος, δηλαδή Ἀγιος. Καὶ προσεύχεσαι ὅχι γιά νά ζητήσεις κάτι, ἀλλά γιά νά γίνεις κάτι. “Εἰ Θεολόγος εἰ, προσεύξῃ ἀληθῶς· καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύχῃ Θεολόγος εἰ”, λέει ὁ Εὐάγριος ὁ Ποντικός.

7) Η λατρεία. Τά ιεράτερα θιώματα δέν λέγονται, είναι ἄρρητα. Οστόσο ύπαρχουν δύο τρόποι, ἔστω ἀμυδρῶς, νά ἐκφραστοῦν. Η σωπή ὡς τὸ μυστήριο τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Καὶ τό τραγοῦδι ὡς ἔκφραση ἐσωτερικῶν, ιερῶν καταστάσεων. Δοξολογώντας τόν Θεό δ ἀνθρωπος προδίδει τί είναι, τί ἔγινε. Δηλαδή μεταβάλλεται σ’ ἓνα λειτουργικό ὄν. Κι αὐτό είναι ἡ δόξα του.

8) Συμμετοχή στά μυστήρια. Τά μυστήρια είναι τά δῶρα τοῦ Θεοῦ. Μ’ αὐτά μπαίνει ὁ ἀνθρωπος στό ἀληθινό του περιθάλλον. Ὑπερβαίνει τήν πίεση τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου καὶ φθάνει στήν διάσταση τοῦ ιεροῦ.

9) Θεία Εὐχαριστία. Η τροφή είναι μυστήριο. Όταν γεννιέται τό παιδί, ἡ πρώτη του δουλειά είναι νά ἀρπαχτεῖ ἀπό τό στήθος τῆς μάνας του, γιά νά πεῖ τό γάλα της. Πεινάει ὁ ἀνθρωπος καὶ τρώει μιά πατάτα καὶ συρίζεται στό είναι. Διψάει, πίνει νερό καὶ συνέρχεται. Αὐτό πού γίνεται μέ τήν τροφή δέν είναι καθόλου αὐτονόμοτο. Βλέπουμε καθαρά τή σχέση μας μέ τόν κτιστό κόρμο.

Στή Θεία εὐχαριστία τό στάρι καὶ τό σταφύλι μεταποιοῦνται μέ τόν ιδρῶτα τοῦ ἀνθρώπου καὶ μέ τή δύναμη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος σέ σῶμα καὶ αἴμα Χριστοῦ. Κι αὐτός ὁ προσφερόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος Χριστός, δίδεται στούς ἀνθρώπους ως τροφή. Καὶ οἱ λαμβάνοντες χριστοποιοῦνται. “Λάβετε φάγετε τοῦτο ἐστί τό σῶμα μου”²¹. “Τεύσασθε καὶ ἔδετε ὅτι Χριστός ὁ Κύριος”. Ο ἀνθρωπος είναι αὐτό πού τρώει, λέει ὁ Φόερεμπαχ. Ἐμεῖς θά λέγαμε ὅτι ὁ ἀνθρωπος είναι αὐτό πού μεταλαμβάνει σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ.

“Ολα αὐτά, πού κάπως δασκαλίστικα ἀπαρίθμησα, είναι τά ἐργαλεῖα τοῦ Ἀγίου. Ἐτοι δουλεύει ὁ Ἀγιος. Ἀθόρυβα, δηλαδή μυστικά. Ἀλλά ἡ μυστική ζωή είναι ἐγγύτερα τοῦ Θεοῦ. “Τί τοῦτο ἔπαθον, ὁ φίλοι καὶ μύσται καὶ τῆς ἀληθείας συνερασταί; Ἐτρεχον μέν ως Θεόν καταληψόμενος, καὶ οὕτως ἀνῆλθον ἐπί τό ὄρος καὶ τήν νεφέλην διέσχον, εἰσω γενόμενος ἀπό τῆς ὑλῆς καὶ τῶν ὑλικῶν καὶ εἰς ἐμαυτόν ως οἶόν τε συστραφείς, ἐπει δέ προσέβλεψα, μόλις είδον Θεοῦ τά ὄπισθια· Καὶ τοῦτο τῇ πέτρᾳ σκεπασθείς, τῷ σαρκωθέντι δι’ ἡμᾶς Θεῷ Λόγῳ”, λέει μυσταγωγικώτατα ὁ Θεολήπτης Γρηγόριος ὁ Θεολόγος²².

Αὐτή ἡ θέα τοῦ Θεοῦ είναι ἡ θεωρία. Καὶ είναι καρπός κοινωνίας. Νά γιατί ὁ Ἀγιος θεᾶται τό Θεό. Καὶ νά γιατί ὁ Θεός φανερώνεται στόν ἄγιον ἀνθρωπο. Μιά κίνηση ἀποκαλυπτική τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἀνθρωπο καὶ μιά κλίση τοῦ ἀνθρώπου γιά τό Θεό. Μέγα τό μυστήριο. “Μέοα στόν ἀνθρωπο υπάρχει μιά βαθειά ἀνάγκη γιά τό Θεό καὶ ἀντίθετα μέσα στό Θεό μιά ἀνάγκη γιά τόν ἀνθρωπο”, μᾶς λέει ὁ Μπερντιάγιεφ.

(συνεχίζεται)

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ΜΑΝΟΥΗΛ Β' ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

τοῦ Χάρη Μεττῆ

Ο Χριστιανικός κόσμος, καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ ἡ ἀνθρωπότητα διάλκητη προεισιμάζει πρετερώδης γάνα ἐρωτεῖται μὲν διανυτή μεγαλοπεπέλη τὴν ἐπόσθια μας στὴν τριτὴ χλιετία ἀπὸ τῆς ἑναρχωμένης τοῦ Κυρίου Ἐπλέξας, λοιπόν, κι ἔμεις μέσα στὰ πλαισιά τῶν ἐφραστῶν αὐτῶν ἐκδηλώσαν, ν' ἀναφερθῆντε στὴν ἐπόσθια στὸν Λονδίνον, πρὸς 600 ἀκροβόλη χρόνια, τῷ Αὐτοκράτορᾳ τοῦ Βυζαντίου Μανούηλ Β' Παλαιολόγον, γάνα δεξιούμενος ἐπὶ ὅτι ὁ Ἑλληνοῦς ποὺ ζεῖ αὐτῆς στὴν κορυφοπολίτικη αὐτῆς προτείσουσαν τῷ Ἡνωμένῳ Βασιλεῖον, ἔχει ἔργοτα συνέσει τὴν ἴστορια τῆς πόλεων, τὴν Κων/πολή, ἡδη ἀπό τοὺς Βυζαντίους χρόνους. Ἀλλοτε καὶ σῆμα τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν σύνδεσμος είναι πρετερότερο ἀπὸ ὅρατος, ἀφοῦ ἐκκληροποιήσατο ὁ Ἑλληνοῦς αὐτός ἀνήκει στὸ Σεπτό Οικουμενικό Πατριαρχεῖο, με ἔφορο τον τὴν Κων/πολη.

Α' ΜΕΡΟΣ

Οι Παλαιολόγοι

Ἡ δυναστεία τῶν Παλαιολόγων στήν ἥδη θανάσιμα τρωθεῖσα, μετά τὴν ἐγκληματική Τέταρτη Σταυροφορία (1204-1261), Βυζαντίνη ἡ Ἀνατολική Ρωμαϊκή Αὐτοκρατορία ὑπῆρχεν ἡ πολιορκότητα στήν ὑπερχιλιετή ιστορία τοῦ Βυζαντίου (1261-1453). Οἱ δέ Παλαιολόγοι ἀνήκαν σέ μάλιστα ἔξεχουσα Ἑλληνική οἰκογένεια πού ἔχει τὶς ρίζες τῆς στὸν ἐνδέκατο αἰώνα καὶ ἡ ὄποια εἶχε συγγενέψει μὲ τὰ δεσμά τοῦ γάμου μὲ πολλές ἄλλες αὐτοκρατορικές οἰκογένειες, ὅπως γιά παράδειγμα μὲ τοὺς Κομνηνούς, τοὺς Δούκες, τοὺς Ἀγγέλους. Γι' αὐτό, ἀλλωστε, καὶ μερικοὶ ἀπό τοὺς Παλαιολόγους ὑπέγραφαν μὲ περισσότερα τὸν ἐπόσθιον π.χ. Μιχαήλ Δούκας Ἀγγέλος Κομνηνός Παλαιολόγος, Ἀρχίζει δέ ἡ αὐτοκρατορική τους δυναστεία μὲ τὸν Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο (1261-1282), τὸν ὄποιο διαδέχεται στὸ θρόνο ὁ γιός του, Ἀνδρόνικος Β' (1282-1328), ὁ ὄποιος νυμφεύθηκε δύο φορές (τὴν κόρη τοῦ Βασιλιά τῆς Οὐγγαρίας Στεφάνου Ε', Ἀννα, καὶ ἀργότερα, τὴν ἀδελφή τοῦ Μαρκησίου τοῦ Montferrat, Γιολάντα-Ειρήνη (πέθανε τὸ 1317). Ἡ Γιολάντα, μάλιστα, μετά τὸ θάνατο τοῦ ἀτεκνου ἀδελφοῦ τῆς, κληρονόμησε τὰ δικαιώματα στήν Ἐπικράτεια τοῦ Montferrat, δόπτες ἐστειλες ἐκεῖ ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς κι ἔτοι δημιουργήθηκε στὸ θεριοπάταλικό αὐτὸν κρατιδίο μιά δεύτερη δυναστεία Παλαιολόγων πού ἐπέζησε μέχρι τὸ πρῶτο ἡμίσου τοῦ 16ου αἰώνα. Τό 1295 ὁ Ἀνδρόνικος Β' ἐστεψε συναυτοκράτορά του τὸν μεγαλύτερό του γιό, Μιχαήλ Θ', ὁ ὄποιος ὅμως ἀπεβίωσε τὸ 1320 χωρίς, στήν πραγματικότητα, νά διατελέσει μοναυτοκράτωρ ἀφοῦ ζύσεις ἀκόμα ὁ πατέρας του. Στό μεταξύ ὅμως ὁ Μιχαήλ Θ' Παλαιολόγος εἶχε νυμφεύθηκε τὴν πριγκήπισσα Ξένια-Μαρία τῆς Ἀρμενίας, ἀπό τὴν ὄποια ἀπέκτησε, μεταξύ ἄλλων, τὸν Ἀνδρόνικο Γ' (1328-1341), ὁ ὄποιος, ἐνῶ ἀρχικά ἦταν ὁ εὐνοούμενος τοῦ παπποῦ του, Ἀνδρόνικου Β', ἔνα τυχαῖο γεγονός, κατὰ τὸ ὄποιο ἀθέλα του σκότωσε τὸν ἀδελφό του μὲ ἀποτέλεσμα σέ λίγο χρονικό διάστημα νά πεθάνει καὶ ὁ πατέρας τους, Μιχαήλ Θ', μετέτρεψε τὸν Ἀνδρόνικο Β' στὸν χειρότερο ἔχθρο τοῦ ἐγγονοῦ του, Ἀνδρόνικο Γ'. Ὁ τελευταῖος, ὅμως, κατόρθωσε νά καταλάβει τὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 1328 καὶ νά ἐκθρονίσει τὸν παπποῦ του, ὁ ὄποιος καὶ πέθανε ὡς μοναχός τὸ 1332.

Για τὴν ἐπιτυχία, ὅμως, τοῦ Ἀνδρόνικου Γ' ἀποφαιοιστικό ρόλο διαδραμάτισε ὁ πανιόχυρος Ἰωάννης Καντακουζηνός, ὁ ὄποιος στήν πραγματικότητα διεύθυνε τὸν δόλο κρατικό μπχανισμὸν στὴν ἐσωτερική καὶ ἐξωτερική πολιτική τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐνῶ ὁ Ἀνδρόνικος Γ', ἐπιπλαίος καὶ ἐρωτιάρης ὅπως ἦταν, ἐπιδιδόταν περισσότερο στὶς οαρκικές του ἀπολαύσεις παρὰ στὴ σοθαρή ἀντιμετώπιση τῶν δλοένα αὐξανομένων προβλημάτων καὶ κινδύνων πού συσσωρεύονταν στήν παραπαίουσα πιά Αὐτοκρατορία του. Ὁ

Καντακουζηνός, μάλιστα, εἶχε ἀποκτήσει τέτοια ἐπιρροή, ώστε ἀφ' ἐνός νά ἐποφθαλμιᾶ τὸν Αὐτοκρατορικό Θρόνο γιά τὸν ἑαυτό του καὶ ἀφ' ἐτέρου νά ἐπισύρει τὴν ἔχθρα τοῦ στενοῦ οἰκού ενειακού ακού περιβάλλοντος τοῦ Ανδρονίκου Γ', δηλαδή τῆς μητέρας του, τῆς χήρας Ξένιας-Μαρίας, καὶ τῆς δεύτερης του γυναίκας, τῆς Ἀννα τῆς Σαβοϊας (ή πρώτη του γυναίκα, ή Γερμανίδα Πριγκήπισσα Ειρήνη, ἦταν ἀτεκνη).

Ο Ἀνδρόνικος Γ' πεθαίνει τό 1341 καὶ ἀφήνει ὡς διάδοχο του στὸν θρόνο τὸν μόλις ἔντεκα χρονῶν Ἰωάννη Ε' Παλαιολόγο, ὁπότε ξεσποτά ἔνας ἀδυσώπητος ἐμφύλιος πόλεμος μεταξύ τοῦ Ἰωάννη Καντακουζηνοῦ ἐναντίον τῆς χήρας τοῦ Ἀνδρονίκου Γ', Ἀννας τῆς Σαβοϊας, ἡ ὄποια εἶχε ἀναλάβει ὡς ἀντιθασιλεύς μέχρις ὅτου ἐννηλικιωθεῖ ὁ γιός της καὶ ἡ ὄποια εἶχε στὸ μεταξύ ἐξασφαλίσει καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Μέγα Δούκα καὶ ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου Ἀλέξιου Ἀπόκαυκου. Πάντως λίγους μόνης μετά τὸ θάνατο του Ἀνδρονίκου Γ' Παλαιολόγου, ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός ἀνακήρυξε στήν Θράκη τὸν ἀειτό του Αὐτοκράτορα, ὡς Ἰωάννη Στ' Καντακουζηνό, ἐνῶ λίγο ἀργότερα ὁ μικρός Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐστέφθη ἐπίσημα στήν Κωνσταντινούπολη ὡς Αὐτοκράτορα Ἰωάννης Ε' Παλαιολόγος. Ὁμως τὰ πράγματα δέν σταμάτησαν ἐδώ: Ο Πατριάρχης Ἀλέξιος Ἀπόκαυκος δολοφονεῖται στήν Κων/πολη, ὁ Καντακουζηνός παντρεύει τὴν κόρη του Ειρήνη τὸ 1348 μέ τὸν γιό του Τούρκου Σουλτάνου Ορχαν, τὸν Ηλίο, κι ἔτοι ἐξασφαλίζει τὴν ὑποστήριξη τῶν Τούρκων, στέφεται δέ Αὐτοκράτωρ στήν Ἀδριανούπολη ἀπό τὸν Πατριάρχη Ἰεροσολύμων, ὁπότε καὶ ἐγένετο δεκτός πιά στήν Κων/πολη ἀναγνωρισθείς ὡς ιούτιρος Αὐτοκράτορας μέ τὸν Ἰωάννη Παλαιολόγο, στέφεται δέ γιά δεύτερη φορά τό 1347 καὶ παντρεύει τὴν κόρη του Ἐλένη Καντακουζηνή μέ τὸν νεαρό Ἰωάννη Ε' Παλαιολόγο.

Ο Ἰωάννης Καντακουζηνός ὑπῆρχε ὁ πωσδήποτε ὁ ούσιαστικός νικητής στὸν ἐμφύλιο αὐτό πόλεμο, μέ ἀποτέλεσμα νά παραμειθεῖ ὁχι μόνο ἡ Ἀννα τῆς Σαβοϊας ἀλλά καὶ ὁ γαμπρός του, Ἰωάννης Ε'. Καὶ ὁχι μόνο αὐτό, ἀλλά ἀνακηρύσσει συναυτοκράτορα καὶ διάδοχο του στὸν θρόνο τὸ γιό του καὶ τὸ θεωρεῖ ἀδειομένον ὅτι ἡ δυναστεία τῶν Παλαιολόγων ἔχει πιά σύνθετη. Ὁμως ἡ δημοτικότητα τοῦ Καντακουζηνοῦ ἔξανεμίστηκε στὴν Τούρκων στίς Εύρωπαικές ἐπικράτειες τοῦ Βυζαντίου. Ἐτοι ὁ Ἰωάννης Ε' Παλαιολόγος κατορθώνει, στά τέλη τοῦ 1354, νά μπει στήν Κων/πολη μέ τη βοήθεια τῶν Γενουάτων, ὁ δέ Καντακουζηνός παραιτεῖται καὶ πεθαίνει ὡς μοναχός Ἰωάνναφ τό 1383, ὁπότε παραμένει μοναυτοκράτορας ὁ Ἰωάννης Ε'. Ἀλλά τί εἶχε ἀπομείνει ἀπό τὴν ἀλλοτε ἀχανή Αὐτοκρατορία; Μερικά νησιά καὶ ἡ Θράκη, κατεστραμμένα καὶ ἔρημα, εἶχε δέ ἀφ' ἐνός ν' ἀντιμετωπίσει τούς ἀπλήστους Γενουάτες, οἱ ὄποιοι εἶχαν εἰσχωρήσει κοντά στήν Κων/πολη, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρους ἦταν ὑποχρεωμένος, ἀλλά ἐντελῶς ἀνίσχυρος, ν'

άντιμετωπίσει τό πανίσχυρο πά καί σάν λαίλαπα ἔξαπλούμενο ἀπειλητικά καί δυσοίωνα Τουρκικό μεγαθήριο.

Ο Μανουήλ Παλαιολόγος γεννήθηκε στις 27 Ιουνίου 1350, δευτερότοκος γιός του Αύτοκράτορα Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου καί της Ἐλένης Καντακουζηνῆς, ἐνώ ἡ διεκδίκηση τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου μαίνόταν μεταξύ Ιωάννη Ε' καί Ιωάννη Στ' τοῦ Καντακουζηνοῦ. Οἱ Τοῦρκοι δέ, ἐκμεταλλευόμενοι ἀφ' ἐνός τούς ἐμφυλίους αὐτούς αὐτοκρατορικούς καυγάδες, ἀλλά καί τήν ἥδη θανάτιμα τρωθείσα, λόγω τῆς ἐνδημούσης οἰκονομικῆς καί στρατιωτικῆς ἀποψίλωσης τῆς Βυζαντινῆς κρατικῆς μηχανῆς, Αύτοκρατορία, κατελάμβανα τήν μιά μετά τήν ἄλλη τίς νευραλγικῆς σημαίας πόλεις πλησίον καί γύρω ἀπό τήν Βασιλεύουσα. Ἐτοι τό Μάρτιο τοῦ 1354, μετά ἀπό ἔναν τρομερό σεισμό πού κατέστρεψε ὀλοκληρωτικά τά τείχη τῆς Καλλίπολης, τά Τουρκικά στρατεύματα τήν καταλαμβάνουσαν σχεδόν ἀμαχητί. Παράλληλα ἡ δύναμη τοῦ Ιωάννη Στ' Καντακουζηνοῦ, ὁ ὅποιος εἶχε στό μεταξύ κατορθώσει νά καταλάθει τόν θρόνο στήν Κωνσταντινούπολη, ἐπιδεινούταν συνέχως, μέ ἀποτέλεσμα, τό Νοεμβρίο τοῦ 1354, νά παρατηθεῖ ὁριστικά καί νά μπει σέ μοναστῆρι παίρνοντας τό δνομα 'Ιωάσαφ, ἐνώ ὁ Ιωάννης Παλαιολόγος, βοηθούμενος καί ἀπό τόν Francesco Gattilusio, καταλαμβάνει τήν Κωνσταντινούπολη καί ἐπανεγκαθίσταται ἐκεῖ καί πάλιν ως Αύτοκρατορας Ιωάννης Ε', ἐξεπλήρωντας ταυτόχρονα τίς υπηρεσίες τοῦ Gattilusio, δίνοντάς του τήν ἀδελφή του, Μαρία, ως σύζυγο καί τήν νήσο Λέσβο ως προΐκα.

Τό ἐπόμενο ἔτος καί συγκεκριμένα τόν Αὔγουστο τοῦ 1355, ὁ Ανδρόνικος Δ', πρεσβύτερος ἀδελφός τοῦ Μανουήλ καί διάδοχος τοῦ Αύτοκρατορικοῦ Θρόνου, ἀρραβωνιάζεται τήν Πριγκήπιος Μαρία-Κυράτζα τῆς Βουλγαρίας, στίς δέ 15 Δεκεμβρίου ὁ Ιωάννης Ε' ζητᾶ οἰκονομική βοήθεια ἀπό τόν Πάπα Ιννοκέντιο Στ' μέ ἀντάλλαγμα νά στείλει τό Μανουήλ ως ὅμηρο. Τήν ἵδια προσφορά ἐπαναλαμβάνει καί στίς 7 Νοεμβρίου 1357, ἀλλά χωρίς ἀνταπόκριση ἀπό τόν Πάπα. Οἱ Τοῦρκοι δέ, ἐκμεταλλευόμενοι συνέχως τήν ἀδυναμία τοῦ Βυζαντίου, καταλαμβάνουσαν καί ἄλλες πόλεις (τό Διδυμότειχο τό 1360, τήν Ἀδριανούπολη τό 1362, τήν Φιλιππούπολη τό 1363). Τό 1364 ξεσπά πόλεμος τοῦ Βυζαντίου ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας, δταν δέ τό 1366, ὁ Ιωάννης Ε' μετέβη στήν Βούδα τῆς Ούγγαριας γιά νά ζητήσει βοήθεια, ἀφήνοντας ἐκεῖ ως ὁμήρους τούς γιούς του, Μανουήλ καί Μιχαήλ, θρίσκει τό δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς του στήν Κων/πολη κλειστό ἀπό τούς Βουλγάρους. Ἡ ἐπέμβαση, τότε, τοῦ Αμαδέο VI τοῦ Σανού, ὅχι μόνο ἀνοίγει τό δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς γιά τόν Ιωάννη Ε', ἀλλά καί ἐλευθερωντας, ἔστω γιά λίγο χρονικό διάστημα, τήν Καλλίπολη. Τόσο ὅμως στήν Ούγγαρια, δσο ἀργότερα στήν Κωνσταντινούπολη (1366-1367) ὁ Ιωάννης Ε' προβαίνει σέ παραχωρήσεις στίς ἀπαιτήσεις τῆς Ρώμης γιά ἐνωση τῶν Ἐκκλησιῶν, μέ μεσολαβητή τόν Αμαδέο καί ἐκπρόσωπο στίς συνομιλίες τοῦ μοναχοῦ 'Ιωάσαφ (πρώην Ιωάννη Στ' Καντακουζηνό), υπόσχεται δέ ὁ Αύτοκράτορας νά ἐπισκεφθεῖ αὐτοπροσώπως τήν Ρώμη.

Ἐτοι τό 1369, ἀφοῦ ἀφῆσε καί πάλιν ως ἀντιβασιλέα στήν Κων/πολη τόν Ανδρόνικο, τόν δέ Μανουήλ διόρισε Δεοπότη τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ Ιωάννης Ε' μεταβαίνει στήν Ιταλία ὥστου καί ἀσπάζεται ὁ ἴδιος τόν Καθολικισμό (Οκτώβριος 1369), υπόσχεται δέ νά ἐργαστεῖ γιά τήν ἐπίτευξη τῆς Ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἀπό τήν Ρώμη ἀνεχώρησε ἐπιστρέφοντας στήν Κωνσταντινούπολη

τόν Μάρτιο 1370, ἀναγκάστηκε ὅμως ὁ Ιωάννης Ε' νά ἐπισκεφθεῖ τήν Βενετία, ὥστου θέτει ἐνέχειρο τά Βυζαντινά στέμματα καί ἄλλα τιμαλφῆ, ἐπειδή ὅμως ἀδυνατούσε νά ἀποπληρώσει τό χρέος του, κρατεῖται ἐκεῖ ως ὑψηλός φυλακισμένος. Ὁ Ανδρόνικος ὅμως ἀρνεῖται νά προσέλθει σέ βοήθεια τοῦ πατέρα του, ἐνώ ἀντίθετα ὁ Μανουήλ δείχνει εἰλικρινῆ προθυμία νά ἀπελευθερώσει τόν Ιωάννη, μεταβαίνει δέ στήν Βενετία, ὥστου παραμένει ως προσωρινός ὅμηρος καί ἀποπληρώνει τό χρέος, ἐνώ ὁ Ιωάννης ἀναγκάζεται νά παραχωρήσει τήν Τένεδο στούς Βενετούς κι ἔτοι τόν ἀφοράν νά φύγει, ἐπιστρέφει δέ στήν Βασιλεύουσα στίς 28 Οκτώβριου 1371.

Φαίνεται, πάντως, ὅτι ὁ Ανδρόνικος ἥθελε κι ἐπιδίωκε νά ἐκθρονίσει τόν πατέρα του, γι' αὐτό καί κατά τή διάρκεια τῆς ἀκούσιας παραμονῆς τοῦ Ιωάννη στήν Ιταλία, ὁ Ανδρόνικος τήρησε οὐδερότητα (ἄν όχι καί συνεργασία) ἀπέναντι στούς Τούρκους μέ ἀποτέλεσμα τή συντριβή τῆς Σερβίας, γι' αὐτό καί ὁ Ιωάννης Ε', μόλις ἐπέστρεψε στήν Κων/λη, προβαίνει σέ ἐκκαθαρίσεις εὐγενῶν (προφανῶς υποστηρικτῶν τοῦ Ανδρόνικου) ἐνώ ταυτόχρονα ἀρχίζει πά νά δείχνει εύνοια πρός τόν δευτερότοκο γιό του, τόν Μανουήλ.

Μετά τήν προφανή ἀποτυχία του νά ἔξαφαλίσει ούσιαστική ἐνίσχυση ἀπό τή Δύση, ὁ Ιωάννης Ε' ἀποφασίζει ν' ἀκολουθήσει φιλειρηνική πολιτική ἀπέναντι τῶν Τούρκων, δέχεται μάλιστα νά γίνει καί ὑπότελής τους (1373). "Οταν μάλιστα ὁ γιος του, ὁ Ανδρόνικος, σέ συμμαχία μέ το γιό τοῦ Σουλτάνου Μουράτ, τόν Σαυσή, ἐπαναστατούν ἐναντίον τῶν πατέρων τους (τήν ἀνοιξη τοῦ 1373), ἡττῶνται ὅμως καί παραδίδονται στίς 25-30 Μαΐου τοῦ ίδιου ἔτους, ὁ μέν Μυρατ τύφλωσε τόν γιό του, ἀπάτησε δέ ἀπό τόν Ιωάννη νά κάνει τό ἴδιο καί στόν Ανδρόνικο καί τό γιό τοῦ Ανδρόνικου, (Ιωάννη Ζ'), ὁ Ιωάννης Ε' ἀπλῶς τούς φυλάκιος στόν Πύργο τοῦ Ανεμᾶ. Στό μεταξύ ὅμως ὁ Ιωάννης Ε' ἔστεψε τόν γιό του, Μανουήλ, ως συναυτοκράτορά του στίς 25 Σεπτεμβρίου 1373.

Ο Ανδρόνικος δραπετεύει μέ τήν οἰκογένειά του ἀπό τή φυλάκιον του καί μέ τή βοήθεια τῶν Γενουατῶν καί τήν ἔγκριση τῶν Τούρκων πολιορκεῖ τήν Κων/πολη (Ιούλιος 1376) καί εἰσέρχεται σ' αὐτήν στίς 12 Αὔγουστου τοῦ ίδιου ἔτους. Συλλαμβάνονται δέ ὁ πατέρας του, Ιωάννης Ε', καί οἱ γιοί του, Μανουήλ καί Θεόδωρος, τούς ὅποιους ὁ Ανδρόνικος φυλακίζει στόν Πύργο τοῦ Ανεμᾶ, στέφεται δέ Αύτοκράτορας ως Ανδρόνικος Δ' στίς 18 Οκτώβριου 1377 ἀπό τόν Πατριάρχη Μακάριο. "Ομως ὁ Ανδρόνικος δέν υπῆρξε καθόλου δημοφιλής, ἡ δέ θέση του συνεχώς ἐπιδεινωνόταν. Τόν δέ Ιούνιο τοῦ 1379 ὁ Ιωάννης Ε' καί οἱ γιοί του δραπετεύουν ἀπό τόν Πύργο Ανεμᾶ, κερδίζουν τήν υποστήριξη τῶν Τούρκων καί τήν 1η Ιουλίου τοῦ ίδιου ἔτους ἀνάκτουν τήν ἔξουσία, ἐνώ ὁ Ανδρόνικος κατόρθωσε νά διαιφύγει, παίρνοντας μαζί του ως δημήρους τή μητέρα του Ἐλένη, τής ἀδελφές της καί τόν γέροντα Καντακουζηνό. Τόν Μάιο, ὅμως, τοῦ 1381, ἡ οἰκογένεια συμφιλιώνεται, ὁ Ανδρόνικος ἀναγνωρίζεται καί πάλιν ως διάδοχος σέ βάρος τοῦ Μανουήλ, ἐνώ ὁ Καντακουζηνός μεταβαίνει στό γιό του Ματθαίο, ὁ ὅποιος ἔταν Δεσπότης τοῦ Μορέως.

Περί τό τέλος τοῦ 1382, ὁ Μανουήλ, ἀπογοητευμένος, ἀναχωρεῖ κρυφά γιά τή Θεσσαλονίκη, ὁ δέ ἀδελφός του, Θεόδωρος, γιά τόν Μορέα. Τό ἐπόμενο ἔτος, ὁ Μανουήλ ἀρχίζει ἔναν ἐντατικό ἀγώνα ἐναντίον τῶν Τούρκων γιά τήν ἀπελευθέρωση τής Μακεδονίας μέ ἀρκετές ἐπιτυχίες. Στής 15 Ιουνίου 1883 πεθαίνει ὁ Ιωάννης Στ' Καντακουζηνός καί λίγο ἀργότερα ὁ γιος του, Ματθαίος, καί οἱ δύο τους στό Μορέα, ἐνώ στίς 19

Σεπτεμβρίου τοῦ ιδίου έτους οἱ Τούρκοι άντεπιτίθενται ἐναντίον τοῦ Μανουήλ, καταλαμβάνουν τίς Σέρρες καὶ στὴ συνέχεια πολιορκοῦν τὴ Θεσσαλονίκην. Τό 1384 ὁ Θεόδωρος γίνεται Δεσπότης τοῦ Μορέως, συνεργάζεται δέ στενά μὲ τὸν Μανουήλ σὲ διάφορες πολεμικὲς καὶ διπλωματικὲς δραστηριότητες, τό δέ 1385, μετά ἀπὸ πολεμικὴ σύγκρουση μεταξύ Ἰωάννη Ε' καὶ τοῦ γιοῦ του, Ἀνδρόνικου Δ', ὁ τελευταῖος ἡττᾶται, πεθαίνει δέ στις 25 Ἰουνίου 1385, ἀφίνοντας ὡς διάδοχον τὸν γιό του, Ἰωάννη Ζ'. Παράλληλα ὁ Μανουήλ ἔρχεται σὲ συνεννόηση μὲ τὸν Πάπα Οὐρβανὸν VI γιὰ ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν μὲ σκοπὸν τὴν ἔξασφάλισην θοήθειας ἀπό τὴ Δύση, ἐνῶ οἱ Τούρκοι ἐπιτυγχάνουν τὴν κατάληψη τῆς Σόφιας, ἡ δέ Θεσσαλονίκη παραδίδεται στοὺς Τούρκους στὶς 9 Ἀπριλίου 1387, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ Μανουήλ νά δραπετεύσει στὴ Λέσθη, ἐπειδὴ μάλιστα εἶναι ἀνεπιθύμητος στὴν Κων/πολη, καταλήγει στὴν Τένεδο, ὅπου τὸν πλησιαζουν ἀντιπρόσωποι τοῦ Σουλτάνου Μουράτ, τὸν προσκαλοῦν καὶ πηγαίνει στὴν Προύσσα καὶ ἀπ' ἐκεῖ στέλλεται στὴν Κων/πολη, ἀλλὰ ὁ πατέρας του τὸν ἔξοριζει στὴ Λῆμνο.

Οἱ Μανουήλ Παλαιολόγοι στέφεται Αύτοκράτορας (1391)

Στὶς 15 Ἰουνίου 1389 οἱ Τούρκοι νικοῦν τοὺς Σέρβους στὸ Κόσσοβο, ὅμως στὴ μάχη σκοτώνεται ὁ Μουράτ καὶ τὸν διαδέχεται ὁ γιός του, Βαγιαζίτ Α', ὃπότε ἀνοίγει ἔνα καινούργιο κεφάλαιο στὶς σχέσεις Βυζαντινῶν καὶ Τούρκων, οἱ τελευταῖοι μάλιστα, σὲ συνεργασία καὶ μὲ τοὺς Γενούτας, βοηθοῦν τὸν Ἰωάννη Ζ' (γιό τοῦ Ἀνδρόνικου) νά πολιορκήσουν τὴν Κων/πολη (Μάρτιος 1390). Πράγματι ὁ Ἰωάννης Ζ' εἰσέρχεται στὴν πόλη (13/14 Ἀπριλίου) καὶ ἀνακηρύσσεται Αύτοκράτορας, δρῶς ὁ παπποῦς του, Ἰωάννης Ε', μαζὶ μὲ τὸν Μανουήλ (ὁ ὅποιος στὸ μεταξὺ γύριο τὸν ἔξοριο στὶς 31 Μαρτίου) ἀντιστέκονται στὸ Κάστρο τῆς Χρυσῆς Πύλης, κατορθώνουν δέ νά διώξουν τὸν Ἰωάννην Ζ' ἀπὸ τὴν πόλη στὶς 17 Σεπτεμβρίου 1390. Ὁμως ἡ τύχη τῆς Αύτοκρατορίας δέν καλυτέρεψε καθόλου, ἀμφότεροι δέ, ὁ Μανουήλ καὶ ὁ Ἰωάννης Ζ', ἀναγκάζονται πιά νά συστρατευθοῦν μὲ τὸν Βαγιαζίτ, τὸν ὅποιο καὶ βοηθοῦν νά καταλάθει τὴ Φιλαδέλφεια. Ταυτόχρονα ὁ Βαγιαζίτ ἀπαιτεῖ τὴν κατεδάφιση τῶν ὁχυρῶν τῆς Κων/πολης, δρῶς μέ τὸ θάνατο τοῦ Ἰωάννη Ε' στὶς 16 Φεβρουαρίου 1391, ὁ Μανουήλ κατορθώνει νά δραπετεύσει ἀπό τὸ στράτευμα τοῦ Βαγιαζίτ καὶ εἰσέρχεται στὴν Κων/πολη ὅπου ἀνακτᾶ τὸν θρόνο, ἐνῶ ὁ Βαγιαζίτ δέχεται σιωπηλά τὴν νέα αὐτὴ ἐξέλιξη, μέ τὴν προϋπόθεσην ὁ Μανουήλ νά ἐπανέλθει στὸ στρατὸ τοῦ Βαγιαζίτ, πράγμα πού κάνει στὶς 8 Ἰουνίου 1391, ἀφίνοντας ὡς ἀντιβασιλέα τὴν μητέρα του Ἐλένη Καντακουζηνή, γιά νά λάθει μέρος μαζὶ μὲ τὸν Βαγιαζίτ, τοῦ ὅποιου εἶναι, ὅπως εἰδαμε, ὑποτελής, στὶς ἐκστρατείες τῶν Τούρκων στὴν κεντρικὴ καὶ τὴ βορειοανατολικὴ Αἰοία.

Οἱ Μανουήλ ἐπιστρέφει στὴν Κων/πολη στὶς ἀρχές Ἰανουαρίου τοῦ 1392, ὅποτε καὶ νυμφεύεται τὴν Ἐλένη Dragas (Δραγάση), κόρη τοῦ Σέρβου Πρίγκηπα Κωνσταντίνου Θεοχαρίου, ἡ ὅποια φτάνει στὴν Κων/πολη στὶς 7/8 Φεβρουαρίου 1392, οἱ γάμοι γίνονται στὶς 10 Φεβρουαρίου, στέφονται δέ ὡς Αύτοκράτορες ἐπίσημα στὶς 11 Φεβρουαρίου 1392. Στὶς 17/18 Δεκεμβρίου 1392 γεννιέται ὁ πρῶτος ἀπό τοὺς ἔφτα γιοὺς τοῦ Μανουήλ, Ἰωάννης Η'. Ὁμως οἱ σχέσεις τοῦ Μανουήλ μέ τοὺς Τούρκους ἐπιδεινοῦνται συνεχῶς ἀφ' ἐνός γιατὶ ὁ ἕιδος δέν δείχνει εἰλικρινὴ προθυμία νά συνεργαστεῖ μαζὶ τους, ἀφ' ἐτέρου δέ γιατὶ ὁ ἀνέψιος του, Ἰωάννης Ζ', συνεργάζεται φανερά πά

μέ τοὺς Τούρκους γιά τὴν κατάληψη τῆς Κων/πολεως (1394).

Οἱ Μανουήλ Β' Παλαιολόγος, ὅταν ἀνῆλθε στὸ Θρόνο τὸ 1391, εἶχε ἥδη ἀρκετὴ καὶ πολὺ πικρὴ ἐμπειρία τόσο τῶν ἀδυναμιῶν τῆς συρικανώμενης Αύτοκρατορίας του, ὅσο καὶ τῆς ἀκατάσχετης πιά δυναμικότητας τῶν Τούρκων, ἀφοῦ εἶχε πολλαχῶς ἔξευτελοισθεὶ ὑπηρετῶντας τους ὡς ὑποτελής τους καὶ μάλιστα σὲ ἐκστρατείες, στὶς ὅποιες, ὅπως γράφει ὁ ἕιδος “πολεμοῦμε μὲ αὐτοὺς καὶ γιά χάρη τους· καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι αὐξάνουμε τὴ δύναμη τους μειώνοντας τὴ δική μας”. Γράφει ἐπίσης ὅτι σὲ μιά ἐκστρατεία μαζὶ μὲ τοὺς Τούρκους, εἶχε παραπήρησε τὶς κατεστραμμένες πόλεις καὶ “ὅταν ἐρωτῶ πῶς ὁνομάζονταν οἱ πόλεις αὐτές, παίρνω τὴν ἀπάντηση: ὅπως τὶς καταστρέψαμε, ἔτοι καὶ ὁ χρόνος κατέστρεψε τὰ ὄνόματά τους. Καὶ ἀμέσως μὲ πάνει λύπη. Ἀλλὰ λυπᾶμα σιωπηλά ἐπειδὴ ἔχω ἀκόμα τὴ δυνατότητα νά συγκρατω τὰ αἰσθήματα μου”.

Λίγο πρὶν γίνει Αύτοκράτωρ, ὁ Μανουήλ παντρεύτηκε τὴν Ἐλένη, κόρη τοῦ Κωνσταντίνου Δραγάση, πού ὑπῆρξε καὶ ἡ μόνη Σλαύα ἀπὸ τὴ Σερβία πού ἔγινε Αύτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, ἔκαμαν δέ ἔξι γιούς, ἀπό τοὺς ὅποιους δύο, ὁ πρωτότοκος Ἰωάννης Η' καὶ ὁ Κωνσταντίνος ΙΑ' (ὁ ὅποιος μάλιστα χρησιμοποιοῦσε συχνά τὸ ἐπώνυμο τοῦ παπποῦ του, Δραγάσης) ὑπῆρξαν καὶ οἱ τελευταῖοι Αύτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου. Δεύτερος γιός τοῦ Μανουήλ ἦταν ὁ Θεόδωρος (Δεσπότης τοῦ Μορέως), τρίτος ὁ Ἀνδρόνικος (Δεσπότης τῆς Θεσσαλονίκης), τέταρτος ὁ Κων/νος (γεννηθήκε τὸ 1405), πέμπτος ὁ Δημήτριος (1406) καὶ ἕκτος ὁ Θωμᾶς (1409). Πέθανε, ἐπίσης, καὶ ἔνας ἄλλος γιός, ὁ Μιχαήλ (1406). Στὰ τελευταῖα του δέ κρόνια ὁ Μανουήλ, σωματικά καὶ ψυχικά καταπονημένος ἀπό τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν ἔξωτερικῶν ἔχθρων τῆς Αύτοκρατορίας καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἔχθρων πού κατέτρωγαν τὸν γηραιό καὶ χωρίς κλαριά καὶ φύλλα, κορμό της, ἀφῆσε τὴ διακυβέρνηση τοῦ Κράτους στὰ χέρια τοῦ πρεσβύτερου γιοῦ του, Ἰωάννη Η' (1425-1448), καὶ ὁ ἕιδος ἀφιερώθηκε στὴ μελέτη τῶν Γραφῶν. Δύο μέρες δέ πριν ἀπό τὸ θανάτο του, καὶ μετά ἀπὸ μιὰ μακρά ἀσθένεια ἀποπληξίας, ἔγινε μοναχός μέ τὸ δονομα Ματθαῖος. “Υπῆρξε, πάντως, μάζα ἔξαιρετικὴ ἄν καὶ πολὺ ἄτυχη προσωπικότητα - ὡραῖος, εὐγενικός, πολύ καλά μορφωμένος καὶ μέ ἀξιόλογες φιλολογικές ίκανότητες.

Στὸ οἷμειο αὐτὸς θά μπορούσαμε νά τονίσουμε τὶς προσπάθειες τοῦ Αύτοκρατορικοῦ Οἴκου τῆς Κων/λεως ἰδίως μετά τὸ 1461 νά συνάπτει γάμους μέ πριγκηπες καὶ πριγκήπισσες ἀπό Βασίλεια καὶ Ηγεμονίες ἔνων κρατῶν, προφανῶς γιά νά ἔξασφαλισουν κάποια βοήθεια στοὺς ἀτελείωτους καὶ ἀνισους πά ἀγῶνες ἐναντίον τῶν ἐπαπειλούντων τὴν Κωνσταντινούπολη πολυειδῶν ἔχθρων της. “Αν περιοριστοῦμε, μάλιστα, στὴν οἰκογένεια τῶν Παλαιολόγων, βλέπουμε ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος Β' (1282-1328) εἶχε νυμφεύθει δύο φορές, καὶ τίς δύο φορές μέ ζένες (τὴν Ἀννα, κόρη τοῦ Βασιλιά τῆς Οὐγγαρίας Στεφάνου Ε', καὶ τὴ Γιολάντα - Εἰρήνη, ἀδελφή τοῦ Μαρκησίου τοῦ Μορφερράτ). Ἀπό τὴ δεύτερη μάλιστα ἔχουμε τὸν Αύτοκράτορα Μιχαήλ Θ' (πέθανε τὸ 1320), ὁ ὅποιος παντρεύτηκε ἐπίσης ζένη, τὴν Ἀρμένισσα Σένια - Μαρία, ἀπό τὴν οἰκογένεια της Γερμανίδας Εἰρήνη πού ἦταν ἀτεκνη, καὶ τὴν Ἀννα τῆς Σαβοΐας). Ἀπό τὴ δεύτερη του γυναῖκα, ὁ Ἀνδρόνικος Γ' (1328-1341), ὁ ὅποιος ἐπίσης παντρεύτηκε δύο φορές, καὶ τίς δύο ζένες (τὴ Γερμανίδα Εἰρήνη πού την

Τά δέ έξι έπιζησαντα άγόρια τους παντρεύτηκαν καί αύτά ξένες: 'Ο Ιωάννης Ή' Παλαιολόγος τρεῖς φορές, καί τίς δύο φορές μέ ξένες: (1) Τήν 'Αννα, κόρη τοῦ Vasili τῆς Μόσχας· (2) τή Σοφία τοῦ Monferrat· (3) τή Μαρία, κόρη τοῦ 'Αλεξίου Δ' τῆς Τραπεζούντος, ἀπό τίς οποίες ὅμως δέν έκανε κανένα παιδί. 'Ο Θεόδωρος, Δεσπότης τοῦ Μορέως (1382-1407) παντρεύτηκε τήν Bartolomea, κόρη τοῦ 'Ηγεμόνα τῶν 'Αθηνῶν Acciajuoli. 'Ο Κωνσταντίνος ΙΑ' (1448-1453), τήν Maddalena Tocco πού πέθανε ἀτεκνη τό 1428, καί τήν Caterina Gattilusio, πού πέθανε ἐπίσης ἀτεκνη τό 1442. 'Ο Θεόδωρος, Δεσπότης τοῦ Μορέως (1449-1460), τήν Theodora Asenina. 'Ο Θωμᾶς, Δεσπότης τοῦ Μορέως (1430-1460) τήν Caterina Zaccaria κτλ. Ἐπίσης ή νόθα κόρη τοῦ Μανουήλ Β', Zabia (Ιωαβέλλα), παντρεύτηκε τόν Γενουάτη Hillario Doria.

Η Εύθυνη τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Δύσης

'Η Κωνσταντινούπολη, ἡ Βασιλίδα τῶν πόλεων γιά αἰῶνες πρίν ἀπό τήν 'Αλωση, ὑπῆρξε πάντοτε ὁ στόχος τῶν πολυάριθμων καί ποικιλώνυμων ἔχθρων πού ζήλευαν τήν ὁμορφιά καί τόν πλοῦτο τῆς κι ἐποφθαλμούσαν τήν στιγμή γιά νά τήν κάνουν δικιά τους. Γ' αὐτό καί ὅταν ἡ ἀποφράδα ἐκείνη μέρα τῆς 29ης Μαΐου 1453 ἐσήμανε τήν υποδούλωσή της στίς αίμοχαρεις ὅρδες τοῦ Μωάμεθ τοῦ Κατακτητῆ, οἱ Χριστιανικές χώρες τῆς Δύσης, πού γιά αἰῶνες πρίν θρίσκονταν κάτω ἀπό τήν πνευματική καθοδήγηση τῆς 'Ελληνικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, παρέμειναν τώρα ἀπαθεῖς θεατές στό διαδραματιζόμενο δράμα στής χώρες τῆς 'Ανατολῆς, οἱ όποιες περιέρχονταν σταδιακά ἀλλά σίγουρα κάτω ἀπό τό πέλμα τῆς Μουσουλμανικῆς λαίλαπας. 'Αν έξαιρεσει μάλιστα κανείς τίς ἐνέργειες τοῦ ούμανιστῆ Αίνεια Σύλβιου Πικκολομίνι, (τοῦ μετέπειτα Πάπα Πίου Β', (1458-1464) πρός τόν Πάπα Νικόλαο Ε'(1447-1455) γιά παροχή ἐμπρακτῆς θοήθειας πρός τήν χειμαζόμενη Χριστιανική 'Ανατολή, ὅπως ἐπίσης καί τά σποραδικά "φιλελληνικά" δημοσιεύματα μερικῶν ἀλλών διανοούμενων τοῦ 15ου αἰῶνα, μποροῦμε νά πούμε χωρίς ἐνδοιασμό πώς ἡ Καθολική 'Εκκλησία τῆς Ρώμης καί γενικά ὁ Δυτικός κόσμος πού θρισκόταν ἀκόμα κάτω ἀπό τήν ἀπόλυτη σχεδόνη ἔξουσία τοῦ Πάπα ἔδειξε στάση αὐτόχρονη ἔχθρική ἀπέναντι στόν 'Ορθόδοξο Χριστιανισμό τῆς 'Ανατολῆς.

Τόσο τότε ὅσο καί στίς ἡμέρες μας προβάλλονται διάφορες δικαιολογίες γιά τήν ἐγκληματική ἀλλά καί ἐντελῶς ἀνεδαφική αὐτή ἀδιαφορία τοῦ Δυτικοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου γιά τίς τύχες τῶν ὁμοθρήσκων τους χωρῶν πού περιέρχονταν ἡ μία μετά τήν ἀλλή κάτω ἀπό τήν ἔξουσία τῶν "ἀπιστῶν" θαρβάρων, ὅπως ἀποκαλούσαν τούς Τούρκους ὅλοι οἱ ἡγεμόνες τότε τῆς Δύσης. 'Η μία δικαιολογία ἦταν τό γεγονός τῆς ἀρνηης ἀπό μέρους τῶν ὁρθοδόξων πληθυσμῶν τῆς 'Ανατολῆς ἀφ' ἐνός νά δεχθοῦν τήν υποταγή τους στόν Πάπα καί ἀφ' ἐτέρου νά προθάλουν οθεναρή μέν ἀντίσταση ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἀλλά στήν ούσια ὑπέρ τῶν διαφόρων ἡγεμονίσκων (Βενετῶν, Γενουατῶν, Φράγκων) πού ἀποτελοῦσαν τότε τούς ἀφέντες καί στίς πιό πολλές φορές τούς τυράννους τους. Τήν ἐλλειψη μάλιστα αὐτή ἐνθουσιασμοῦ τῶν 'Ελλήνων νά ὑπερασπίσουν τήν ἔξουσία τῶν τοπικῶν τους ἐκείνων τυραννίσκων οἱ Δυτικοί συγγραφεῖς οχεδόν χωρίς ἔξαιρεση χαρακτήρισαν σάν πλήρη ἐλλειψη πατριωτισμοῦ ἀπό μέρους τῶν 'Ελλήνων, πρᾶγμα πού ἐπικαλοῦνταν καί ἔξακολουθοῦν νά ἀδιαφορία τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων τότε στήν τραγωδία πού ἐκτυλισσόταν στίς χώρες τῆς 'Ανατολῆς, ἡ όποια ὅμως δέν ἦταν ἐντελῶς ἀπίθανο

διτί ἐπρόκειτο νά ἐπεκταθεῖ μελλοντικά καί στίς δικές τους χώρες. 'Η δεύτερη δικαιολογία πού προβάλλουν (καί ίσως σ' αὐτό νά έχουν δίκαιο) είναι ἡ πλήρης ἄγνοια πού χαρακτηρίζει τότε τούς Δυτικούς σε θέματα ιστορίας. 'Ετοι οι Τούρκοι είχαν ἐκμεταλλευθεῖ τήν ἀφέλη αὐτής ἀγνοια καί τήν μετέτρεψαν σέ ισχυρό πολιτικό ἐπιχείριμα ὑπέρ τους. Συγκεκριμένα οι Δυτικοί σχημάτισαν τήν ἐσφαλμένη πεποίθηση ὅτι οι Τούρκοι δχι μόνο δέν ἦταν εισθολεῖς καί κατακτητές τῶν 'Ελληνικῶν χωρῶν τῆς 'Ανατολῆς, ἀλλά ἀντίθετα διτί ἐπανακτούσαν δῆθεν αὐτά πού τής ἀνήκαν καί τά δοπιά τους είχαν ὑπεξαιρέσει οι 'Έλληνες μετά τήν καταστροφή τῆς Τροίας! 'Επικαλέστηκαν μάλιστα ως "ἀποδεικτικό" στοιχεῖο καί τό γεγονός τής ταύτισης - σπως πίστευαν - τού δύναμιτος τῶν Τρώων, τό δοποίο δι Βιργίλιος στήν Αίνειά τους ἀναφέρει ὡς Τευστή (δύναμα, βέθαια, πού δέν παρουσιάζεται στόν 'Ομηρο) καί τῶν Τούρκων, πού στά μεσαιωνικά Δυτικά κιεμένα γραφόταν ὡς Τυρσί, λατινικά Τυρσαε καί Ιταλικά Τυρσι. 'Η γλωσσική συνεπώς σύγχυση σε χώρες πού ή διάδοση τῆς παιδείας ἦταν ἀκόμη πολύ περιορισμένη δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἀδύνατη. 'Αλλά τό χειρότερο ἦταν πώς οι πιό πολλοί Δυτικοί είχαν σχηματίσει τήν πευσαίσθηση διτί ἦταν οι ίδιοι ἀπόγονοι τοῦ Αίνεια καί συνεπώς κατά κάποιο τρόπο συγγένευαν μέ τούς Τούρκους! 'Αρα γιατί νά λυποῦνται γιά τήν κατάντια τῶν "σχισματικῶν" τῆς 'Ανατολῆς- σπως ἀποκαλούνταν ἀπό τούς παπικούς οι 'Ορθόδοξοι τῆς 'Ανατολῆς- καί νά μήν χαίρονται πού ἐπιτέλους οι ἀπόγονοι τῶν Τρώων μπρόσταν δχι μόνο νά πάρουν ἐκδίκηση γιά τήν καταστροφή τῆς Τροίας, ἀλλά καί νά ξαναγίνουν κυρίαρχοι τῶν χωρῶν πού κάποτε τούς ἀνήκαν;;!

Αὐτή μάλιστα τήν ιστορικά ἀφελή ἄγνοια τῶν Δυτικῶν φαίνεται διτί γνώριζε ὡς Μωάμεθ Β' ὁ Κατακτητής, γι' αὐτό κι ἀπέστειλε (σπως τουλάχιστον πίστευαν δλοι δισσοῦς σχολήθηκαν τότε μέ τούς Τούρκους) ἐπιστολή πρός τόν Πάπα Νικόλαο Ε'(κατ' ἄλλους πρός τόν Πίο Β') στήν δοπία φέρεται νά ἔγραφε τά ἔξης: "Μάς ἐκπλήττει τό γεγονός διτί οι Ιταλοί είναι ἐναντίον μας, καί μέ δυσκολία τό πιστεύουμε. Γιατί ἔχουμε μά φυσική κλίση νά τούς ἀγαποῦμε. 'Ελκουν τήν καταγωγή τους ἀπό τήν Τροία καί συνεπώς κατέχουν τήν ἀρχική εὐγένεια ἐκείνων καί δύναμή τους. Τώρα, ἐμεῖς πού είμαστε οι ἀρχαῖοι κληρονόμοι ἐκείνου τοῦ ίδιου αἵματος καί δύναμης, καί οι πρόγονοί μας κατάγονταν ἀπό τόν μεγάλο θασιλιά Πρίαμο καί τούς ἀπογόνους του, τά ἔχουμε αὐξῆσει καί βελτιώσει. 'Έχουμε συνεπώς τήν πρόθεση νά ἐπεκτείνουμε τήν αὐτοκρατορία μας σε περιοχές τῆς Εύρωπης, σύμφωνα μέ τίς ὑποσχέσεις πού ἔχουν κάνει στούς προγόνους μας οι Θεοί μας. 'Έχουμε ἐπίσης τήν πρόθεση νά ξανακτίσουμε τήν Τροία καί νά ἐκδικηθοῦμε τό αίμα τοῦ 'Εκτορα μέ τήν υποταγή τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς 'Ελλάδας καί νά τήν ἐνσωματώσουμε στήν ἐπικράτεια τοῦ θεοῦ μας Πάλλαντος() καί θά τιμωρήσουμε τούς κληρονόμους ἐκείνων τῶν ἀχρείων πού κατέστρεψαν τήν Τροία".

'Υπάρχουν ὅμως καί οι ιστορικοί ἐκείνοι πού ἐρμήνευσαν τά πράγματα πιό νηφάλια καί πιό ἀντικειμενικά. "Ο ἄμεσος κίνδυνος Τουρκικῆς εἰσθολῆς δέν είχε διδάξει τίποτα τή Δύση, οὔτε καί είχε τροποποιήσει τήν ἀντί-Βυζαντινή τής πολιτική. "Οταν τό Βυζάντιο θρισκόταν ἐνώπιον τῆς καταστροφής του, ή Δύση σκεφτότανε λιγότερο πώς να τό προασπίσει παρά πώς νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τήν ἀπελποτική του θέση καί ἔτοι νά τό κατακτήσει. Οι Λατίνοι περιορίστηκαν νά προσφέρουν κολακευτικές υποδοχές καί κενές υποσχέσεις στούς Αὐτοκράτορες πού ἐκλιπαροῦσαν τή θοήθειά τους: συγκεκριμένα

στόν 'Ιωάννη Ε', στόν Μανουήλ Β' καὶ στόν 'Ιωάννη Η'. Μέ τούς Παλαιολόγους, ἡ Δύση ἐπεδίωξε πάντοτε μιά ἐγωϊστική πολιτική, μέ ἀποκλειστικό σκοπό νά ἐκμεταλλευθεῖ τὴν ἀπελποία τους καὶ ἔτσι νά ἐκμεταλλευθεῖ τὴν Αὐτοκρατορία καὶ κερδίσει θρησκευτική καὶ πολιτική ἐπιρροή πάνω της. Ἡ Δυτική Χριστιανώσυνη ἀφῆσε τὴν Κων/πολη νά βυθιστεῖ κάτω ἀπό τὴν Τουρκική ἐπίθεση καὶ, λιγότερο ἐνδιαφερόμενη γιά τίς παροῦσες ἀνάγκες παρα γιά τὴν παλαιά ἔχθρα, ἐγκατέλειψε πρόστυχα τὴν Ἐλληνική Αὐτοκρατορία στήν τύχη της". Αύτα δέν είναι δικά μας λόγια, οὔτε κανενός ἀλλού "φανατικοῦ" Ἐλληνα, ἀλλά τοῦ Γάλλου Charles Diehl, στό πολυδιαβασμένο βιβλίο του (μεταφρασμένο στά 'Αγγλικά ἀπό τὴν Naomi Walford τό 1957) "BYZANTIUM: Greatness and Decline", στό ὄποιο, μέ ἐπιστημονική ἀκρίβεια καὶ γλαυφύροτη πού ἐκπλήττει, ὁ Γάλλος αὐτός ιστορικός καταφέρει ἔναν ἥχυρότατο κόλαφο σ' ἐκείνους πού ἐπιρρίπτουν τὴν πᾶσαν εὐθύνη γιά τὴν δριστική ἐγκατάσταση τῶν Τούρκων στίς ἐπικράτειες τῆς 'Ανατολῆς στή δῆθεν μυωπική θρησκευτική πολιτική καὶ τὸν ἀντιπαπικό φανατισμό τῶν Βυζαντινῶν.

Καὶ ὅτι μέν ὑπῆρξαν οἱ φανατικοί ἐκεῖνοι, πού διακήρυξαν ὅτι καλύτερα νά δοῦν φακιδίον Ὀθωμανῶν παρά τιάραν λατινικήν στήν Κων/πολη, δέν ὑπάρχει καμμία ἀφιβολία. 'Ομως δέν πρέπει νά λησμονούμε τὴν καταστροφική γιά τούς Ὀρθοδόξους τῆς 'Ανατολῆς Τέταρτη Σταυροφορία τοῦ 1204 καὶ τὴν κατοχήν πολλῶν Ἐλληνικῶν περιοχῶν ἀπό λατίνους τυραννίσκους, οἱ ὄποιοι εἶχαν ἀποδυθεῖ σέ ἔναν ἀκατάσχετο καὶ τίς πο πολλές φορές ἐκβιστικό προσπλιτισμό ὑπέρ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, παραλλά καὶ τίν ἀπομύζηση τῆς οἰκονομικῆς ἰκμάδας, ἀλλά καὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς στρατολόγησης τοῦ ἄνθους τῆς Ἐλληνικῆς νεολαίας γιά ὑπηρεσία στίς γαλέρες τῶν φράγκικων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Πῶς, λοιπόν, νά μη δημιουργηθεῖ τὸ τυφλό μέν, ἀλλά ψυχολογικά καὶ ἔθνικά δικαιολογημένο ἐκεῖνο μίσος τῶν Ἐλλήνων ἐναντίον κάθε τι πού προερχόταν ἀπό τή Ρωμαιοκαθολική Δύση, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ τελευταία, ἡ ὄποια θρισκόταν σέ δοντως πλεονεκτική θέση, οἰκονομικά καὶ πολιτικά, δέν ἀπέκρυψε τὴν ἀντιπάθεια καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἔχθρα τῆς ἀπέναντι στούς "οχιοματικούς", ὅπως τούς ἀποκαλοῦσε, 'Ορθοδόξους Χριστιανούς τῆς 'Ανατολῆς;

Δικαιολογημένα, λοιπόν, ἀν καὶ πολιτικά ἀσύμφορα, οἱ Ἐλληνες στή μέγιστη τους πλειοψηφία μισοῦσαν θανάσιμα τούς Λατίνους γιά τίς τόσες καταστροφές πού εἶχαν προξενήσει στήν Ἐλληνική 'Ανατολή κυρίως μετά τὴν Τέταρτη Σταυροφορία. Γ' αὐτό καὶ στήν ἀρχή, καὶ μάλιστα σέ μεγάλο βαθμό, δέχτηκαν μέ ἀπάθεια τὴν ἐλευση τῶν Τούρκων στίς χώρες τους. Οἱ τρομερές ὅμως περιπέτειές τους εὐθύνη μετά τήν 'Αλωση τούς ἀνάγκασαν ν' ἀναγνωρίσουν τό λάθος τους, ἀλλά καὶ νά ἐπιδιώξουν πάση θυσία τὴν ἔξασφάλιση οἰκονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς βοήθειας ἀπό τὴν Δύσην. Αὐτό εἶχαν ἀλλωτερες ἐπιδιώξεις καὶ πρίν ἀπό τήν 'Αλωση εἴτε ἐπικαλούμενοι παλαιότερες ἡ καὶ πρόσφατες σχέσεις τους μέ τὸν Δυτικό κόσμο, εἴτε ἀπευθύνοντας ἐπείγουσες ἐκκλησίες πρός τίς τότε Μεγάλες Δυνάμεις, ἔστω κι ἀν ἥξεραν πώς "δέν είναι εὔκολες οἱ θύρες ὅταν ἡ χρεία τές κουρταλεῖ". Πάντως ὅταν μελετάμε τὴν ιστορία τοῦ Ἐλληνισμοῦ τῆς Διασπορᾶς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἔχουμε ὅλο αὐτό τό ιστορικό ὑπόβαθρο ὑπόψη μας, ώστε νά μπορούμε πιό ἀντικειμενικά, ἀλλά καὶ μέ μεγαλύτερη συμπάθεια νά ἀξιολογήσουμε τὴν

κατοπινή ἔξέλιξη τῶν Ἐλλήνων πού εἶχαν ἐπιζητήσει καλύτερη τύχη στίς χώρες τῆς Δύσης. Καὶ αὐτό ὅχι μόνο στά δύσκολα μετά τήν 'Αλωση χρόνια, ἀλλά καὶ πολύ πρόσφατα, ὅταν οἱ Ἐλληνοκύπριοι ἐγκαταστάθηκαν κατά χιλιάδες στίς Βρετανικές Νήσους, ἀπελπισμένοι καὶ ἐνδεεῖς ἔνεκα τῆς μακρᾶς τους δουλείας πρώτα στούς Τούρκους καὶ στή συνέχεια στούς Βρετανούς, εὔρισκαν δέ στή Βρετανία στά πρώτα τους βίματα μιά πολύ ἔχθρική ἀντιμετώπιση ἀπό τὸν γηγενή πληθυσμό.

Στήν περίπτωση, συγκεκριμένα, τῆς 'Αγγλίας, οἱ σχέσεις μέ τό Βυζάντιο χρονολογοῦνταν ἡδη ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁ ὄποιος, ἀφοῦ εἶχε συνοδεύσει τὸν πατέρα του, Αὐτοκράτορα τοῦ ἐνοποιημένου ἀκόμα Ρωμαιοκύπρου Κράτους, τὸν Κωνσταντίνο Χλωροῦ, στή Βρετανία, ἀνακηρύχθηκε ἐκεὶ ὁ ἰδιος Αὐτοκράτορας τό 306, εὐθύνης μετά τό θάνατο τοῦ Χλωροῦ. 'Υπῆρχε ἐπίσης ἡ ἴσχυρά παράδοση ὅτι φεύγοντας ὁ Μέγας Κωνσταντίνος ἀπό τή Βρετανία πῆρε μαζί του καὶ 30,000 Βρετανούς μισθοφόρους στή νέα του ἔδρα στήν 'Ανατολή, στούς ὄποιους μάλιστα ἐπετράπη νά ἔξακολουθήσουν νά φέρουν πέλεκυ, ἀν καὶ τό τελευταῖο μᾶλλον θά ἀναφέρεται στούς γνωστούς μισθοφόρους αὐτοκρατορικούς σωματοφύλακες τοῦ 11ου αἰώνα, τούς Βάραγκους, οἱ ὄποιοι, ἀν δέν ἦταν ἐξ διοκλήρου, ἦταν ὅμως στή μεγάλη τους πλειοψηφία Βρετανού. 'Υπῆρχε ἐπίσης καὶ μία ιστορικά ἀκόμα πιό ἀτεκμηρίωτη παράδοση πού ἔκανε τήν 'Αγία 'Ελένην 'Αγγλίδα, κόρη τοῦ βασιλιά τῆς χώρας Κόουλ. Οἱ ἄγραφες ὅμως παραδόσεις είναι, ὅπως ξέρουμε, πολύ πιό διαδεδομένες καὶ πιστευτές στόν λαό ἀπό τά ιστορικά γεγονότα, γι' αὐτό καὶ σέ πολλά παιδικά τραγουδάκια καὶ νανουρίσματα τῆς Βρετανίας ἡ περί καταγωγῆς τῆς 'Αγίας 'Ελένης ἀπό τή Βρετανία παράδοση διατηρήθηκε γιά πολλούς αἰώνες, μέχρι σχέδον τίς μέρες μας.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα μέ τόν Adam of Usk, ὅταν αὐτός θρισκόταν στή Ρώμη τό 1404, συνάντησε μερικούς Ἐλληνες πού τοῦ εἶπαν τήν ιστορία ὅτι οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Κων/πολης κατάγονταν ἀπ' εὐθείας ἀπό τόν Μέγαν Κων/ντίνο καὶ τούς τρεῖς του θείους, τόν Τρεχερί, τόν Λεωφίλην καὶ τόν Μερίο, καὶ ἀπό ἀλλούς τριάντα χιλιάδες Βρετανούς πού εἶχαν μεταφερθεῖ ἐκεὶ μαζί του ἀπό τή Βρετανία καὶ ὅτι τέτοιοι ἀντρες τοῦ Βρετανικοῦ γένους, σέ ἀναγνώριση τοῦ αἵματος καὶ τῆς υψηλῆς τους καταγωγῆς, φέρουν πελέκεις στή χώρα τους, τίς όποιες δέν φέρουν οἱ ἄλλοι.

Φεύγοντας ὅμως ἀπό τήν παράδοση κι ἐμμένοντας στά αὐτηρά ιστορικά πλαίσια καὶ δεδομένα, θρίσκουμε ὅτι οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοί Αὐτοκράτορες, ἀπό τήν 'Ιωάννη Ε' τόν Παλαιολόγο (1347-1354) μέχρι τόν τελευταῖο Αὐτοκράτορα, τόν Κωνσταντίνο ΙΑ' τόν Παλαιολόγο (1449-1453), κατάγονταν κατά κάποιο τρόπο ἀπό τόν βασιλιά τῆς 'Αγγλίας Σουλίαμ Α' τόν Κατακτητή (1066-1087), λόγω τοῦ γάμου τοῦ Αὐτοκράτορα 'Ανδρόνικου Γ' (1328-1341) μέ τήν 'Αννα τῆς Σαβοΐας, τή μητέρα τοῦ 'Ιωάννη Ε' Παλαιολόγου. Ἀπ' εὐθείας ὅμως ἐπαφές τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Βυζαντίου μέ τήν 'Αγγλική Αύλη χρονολογοῦνται μέ βεβαιότητα πιά ὅταν Αὐτοκράτορας στήν ἡδη θανάσιμα συρρικνωμένη Βυζαντινή Αὐτοκρατορία ἦταν ὁ Μανουήλ Β' Παλαιολόγος (1391-1425), ὁ ὄποιος, στής ἀπεγγνωσμένες του προσπάθειες νά ἔξασφαλίσει βοήθεια ἀπό τή Δύση, ἀνέλαβε νά ἐπισκεφθεῖ αὐτοπροσώπως τό 1399 τή Βενετία, τό Παρίσι καὶ στή συνέχεια τόν Λονδίνο καὶ νά ἐκλιπαρθεῖ τήν ἐνεργό ἀνάμιξη τῶν ισχυρῶν αὐτῶν χριστιανικῶν κρατῶν τῆς ἐποχῆς γιά τήν προάσπιση τῆς ἀπειλουμένης ἀπό τούς Οθωμανούς Κωνσταντινουπόλεως.

(Τό δεύτερο μέρος στό ἐπόμενο τεύχος)

ENCYCICALS OF HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS

OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

ON THE OCCASION OF THE LENTEN PERIOD BEFORE THE FEAST OF THE DORMITION OF THE MOTHER OF GOD

Surely, from now on all generations will call me blessed; for the Mighty One has done great things for me, and holy is His name. (Luke 1, 48b-49)

Beloved brothers and sisters,

Supplications to the All-Holy Mother of God

We have again arrived at the splendid yet sacred period of the Lenten Fast that precedes the Feast of the Dormition or Falling Asleep of the Mother of God, during which, in accordance with Tradition, each evening our Church chants the compunctions hymns of the Sacred Supplication to the All-Holy Mother of God, in either their Great or Small form. At the same time, Christians fast and increase their prayers and intercessions to God Who loves mankind. They turn to supplicating the All-Holy one and chant hymns requesting her assistance. It is for this reason that the Mother Church invites her children to prayer and sacred recollection and exercises for our renewal in God, for our spiritual rebaptism and the elevation of our soul and body and of our whole being. It reminds us once again that we are children of the merciful God Who loves mankind, for the sake of which He "sent His Son, born of a woman, born under the law, in order to redeem those who were under the law, so that we might receive adoption as children" (Gal. 4, 4b-5).

The plan of God and the person of the All-holy One

Man has a unique place in the eternal plans of the All-Wise God; and He chose - in the person of the All-Holy Mother of God - the one through whom He would save the world, reveal the Truth, and restore the shaken peace of the planet, at the head of which man had been placed, in the image of the Unseen God. For this reason, Christians from the time of the Apostles up until today have rightly shown particular honour and respect to the All-Holy Mother of Christ and salute and commemorate her with countless names and titles. We refer to her as "Mother God-Bearer", "Virgin Queen", "Virtuous Lady", "Ark of Salvation", "Palace of the Kind", "Higher than the heavens and more glorious than the Cherubim", "full of grace", "Bride and Mother of the delight of the Father, being wholly without blemish". It is this human being, chosen by God and honoured by Him, and the representative of humanity, whom the Church invites us Christians to honour and in celebratory fashion to bless and transcendentally commemorate and praise her blessed Dormition. This is because this Lenten period is dedicated to the All-Holy One, to her Falling-Asleep, her death and passing from earth to the heavens to meet and venerate her Son and God, Christ the Saviour, Whose mother and nurturer, first teacher and instructor, she became through the divine dispensation. For this reason, St. Elizabeth proclaims in the words recorded by St. Luke: "Blessed are you among women, and blessed is the fruit of your womb" (Luke 1, 42).

The refuge of Christians

The writer of St. Luke's life describes, in a

fictionalised account, the saint's impressions on first meeting the All-Holy Mother of God in Nazareth in Galilee following the Ascension of the Lord, when he began to write his Gospel. He went to visit that holy place for this reason, so as to hear at first hand about Christ, both God and Man, from her who had given birth to Him. The following is written of this meeting: "As (the All-Holy one) came up the stairs, looking in (St. Luke's) direction, he saw that she was extremely beautiful, with a delicate pale face, a slim nose, roseate lips and the most captivating eyes that he had ever seen. She was slender and as lithe as a young girl. She was barefoot and her feet were pure white. She stood before him with a simple dignity, and said: "I am she whom you seek".

This All-Holy Mother of God, who enshrines both a mystical spiritual meaning and who is full of divine grace, is always near us. We consider her as our own and we honour her with magnificence and befitting dignity during these fifteen days. We shall repeat melodically and with cheerfulness the hymns of the Supplications, her compunctions prayer, which have been sung countless times, in humility asking the sacred intercession of the All-Holy one. "To whom else shall I have recourse, O pure one? Where therefore shall I find aid and salvation? With whom shall I shelter? From whom ardent help in distress? Whom a helper in affliction? In you alone I hope, in you I alone boast, and to you I have recourse with confidence". (First Troparion of the Ninth Ode of the Great Supplication)

Ardent receiver of our prayers

The All-Holy Mother of God is our daily refuge and protection, who receives the sighing of our heart and soothes our tears. She hears us and she comforts us. She is a partaker of our joys and our sorrows, just as very accurately the poet sings with great joy: "In troubles, I find a haven in you; in sorrows, joy and delight; in sickness, swift assistance; in dangers, a saviour and a protector in places of trial and testing". ('Doxa' of the Eighth Ode of the Great Supplication) Yet the grandeur of the Mother of God and her measureless bounty towards mankind may only with difficulty be recounted and described in words. For this reason, we content ourselves with the thought and the hope that, as the Mother of Christ and participant, sharer and co-operator in the Mystery of the Divine Economy for our salvation, we may with confidence and courage again this year take refuge in her. She is who is the All-Holy one and the mother of Christ, Who is both God and Man. Therefore, from the depths of our heart we imploringly ask her intercession. We pour out existentially the spheres of our soul so as to honour her and beg her to strengthen us in our efforts to remain faithful to the Good News of her Son, to Whom she herself gave life in a unique way and was thereby found worthy to be "The Proclamation of the Apostles". Let us implore her to shelter us all with her powerful maternal protection, so that the assaults of the Devil will not vanquish and overcome us but that we may live with strength and fearlessness and that we may await with confidence the joy of Holy Spirit all the days of our earthly life. Therefore, like the poet, let us repeat in high praise and with joy: "Heaven was thrown into

ecstasy at this and the ends of the earth were amazed, that God was seen of Man in human form, and that your womb became broader than the heavens. Therefore, the ranks of Angels and of men praise you, O Mother of God". (Eirmos of the Ninth Tone of the Great Supplication)

To Christ the Saviour, by the prayers of the All-Holy Mother of God, His Mother and nurturer, belong the glory and the kingdom unto all ages. Amen

August 1999.

▼▼▼

CELEBRATING THE END OF THE SECOND MILLENNIUM OF CHRISTIANITY

Dearly Beloved, If God wills, we shall in a few months' time enter upon the final year of the second one thousand years of continuous Christian life and activity. Throughout the world, Christianity in its entirety is preparing, as is only natural, to celebrate this momentous event with the greatest possible magnificence and thereby emphasise the inestimable and singular importance that the Incarnation of our Lord Jesus Christ has for mankind.

On the initiative of the August Centre of Orthodoxy, the Ecumenical Patriarchate, we Orthodox Christians who live and make steady progress in a Christian land with a multiethnic and varied religious personality are invited to wholeheartedly and enthusiastically contribute to the success not only of the more general festive manifestations which will take place in the United Kingdom and the Republics of Ireland and Malta but also of our own local and pan-Hellenic manifestations, thereby making our presence felt actively and impressively in the presentation of the momentousness of this Christian event in the history of the world.

Therefore, having in mind the inestimable values of the great world-saving Message of Christianity - which is one of love for our fellow man regardless of race or language, colour, origin, education, material and intellectual riches, religious or cultural progress - let us prepare for these celebrations both mentally and spiritually, and at the same time deepen our understanding of our Faith. Let us delve deeply into the timeless and inimitable teachings of the Holy Gospel and the two thousand years of fruitful ecclesiastical and patristic teaching; and, having rededicated ourselves in the sacred font of our Orthodox Tradition, let us with renewed conviction and positive zeal live the great moments of the Second Millennium of Christianity which, as is well known, covers the entire Oikoumene and overcomes and surpasses whatever boundaries it encounters - be they religious or other cultural convictions and ideologies.

In particular, we who belong to the Greek Orthodox Church in the United Kingdom and the Republics of Ireland and Malta are invited to organise - at a community or association level - events that are of a festive nature. The Archdiocese, in association always with organised Hellenic bodies, such as the National Confederation, the ship-owners, the Greek-Cypriot Brotherhood, the Hellenic Centre of London, erudite persons, schools and the various educational, cultural, artistic, athletic and other organisations, plans four Greek Orthodox manifestations, namely:

a) Festive Divine Liturgies and Te Deums in all the churches, with the first festal act of worship taking place in the Cathedral of the Divine Wisdom in London;

b) An exhibition of Sacred Icons from Cyprus, to be held at the Hellenic Centre of London in cooperation with the Most Holy Church of Cyprus and the "Anastasios G. Leventis" charitable and cultural Foundation;

c) The rebuilding of the church of St. Gregory the Theologian in Nigeria (Africa) and its equipping with all necessary religious items; and

d) The establishment and operation of the Ecclesiastical and Theological Seminary in London, whose aims are to educate new clergy, to continue the religious formation of those already ordained, and to educate lay catechists and leaders for the local churches and communities of the Archdiocese.

Therefore, as your Father-in-God, we would ask you to begin from now to prepare for these celebrations. We would suggest, for example, the organisation of lectures of an instructive, cultural and Orthodox Christian character, with the participation of the Youth, of the Greek and Sunday Schools and of the Associations of your parish. The Archdiocese for its part will give every possible assistance and guidance for the better organisation of the festive manifestations marking the Second Millennium.

In particular, the greatest possible generosity and active contribution of all will be requested in connection with the establishment of the Ecclesiastical and Theological Seminary (which will be the crown of the manifestations) so as to bring to fulfilment this long-term and significant part of the programme of the Sacred Archdiocese. For this reason, you will soon be receiving instructions concerning the participation of the Communities and our pious people in the realisation and functioning of this educational establishment.

The celebrations are being held to the glory and true worship of the Triune God, Who has found us worthy to arrive at this conspicuous event in the history of Christianity - that is, the celebration of the end of the Second Millennium since the Coming of Christ the Saviour and the beginning of the Third. For this reason, we shall begin the festivities next year during the final year of the Second Millennium and complete them during the first year of the Third.

Once again we should like to recommend that you draw up the plans for your own local celebrations well in advance. Those who have already planned such events are asked to inform the relevant committee that has been set up by the Archdiocese which would wish to have the exact details of the local celebrations and manifestations, so as in due course to publish them to allow the Public to be suitably informed and made aware of them, and thus have wider knowledge of them.

Thanking you in advance for your co-operation; and wishing you health and strength so as to work with enthusiasm for the success of the festal manifestations of the Millennium,

We remain,

With much love in Christ and prayers.

Gregorios
Archbishop of Thyateira and Great Britain
25th August 1999.

THE THEOTOKOS

By Protopresbyter Columba Flegg

Whenever you enter an Orthodox church, you cannot help but notice that, amongst all the many and various icons, those of Christ and the Mother-of-God are the two most prominently and most frequently displayed. In particular, immediately to the right and left of the Holy Doors of the iconostasis, there will be large icons of Christ and His Mother-Christ to the right and His Mother to the left as you face the altar. You will notice too that in the icon of His Mother the Christ-child is also present, on His Mother's knee or in her arms—perhaps even at her breast—often with one of her hands pointing to Him, for her role in the Church is to draw us to Christ rather than to herself.

In Orthodox liturgical worship, you will always hear somewhere in the service a Hymn to the Mother-of-God. For example, in the Divine Liturgies of St John Chrysostom and St Basil a hymn to the Mother of God is sung towards the end of the Anaphora, after the Epiclesis, as the introduction to the commemoration of the Saints, amongst whom she has the pre-eminent place. In St John Chrysostom's Liturgy we sing:

"It is very meet to bless thee, who didst bring forth God, ever blessed and most pure and the Mother of our God. More honourable than the Cherubim, and more glorious beyond compare than the seraphim, without defilement thou gavest birth to God the Word: true Mother-of-God, thee do we magnify."

And in St Basil's Liturgy we sing:

"All of creation rejoices in thee, O Full of Grace, the assembly of the angels and the race of men. O sanctified temple and spiritual paradise, the glory of the virgins, from whom God was incarnate and became a child—our God before the ages. He made thy body into a throne, and thy womb he made more spacious than the heavens. All of creation rejoices in thee, O Full of Grace. Glory to thee!"

In our worship, we accord to Mary not only the title "Mother-of-God", but also titles such as "All-holy" and "Ever-virgin".

During the course of the liturgical year, we celebrate what are known as the "Twelve Great Feasts", nine of which are fixed (that is, belong to the monthly cycle) whilst three are movable (that is, belong to the Paschal Cycle). The fixed feasts include four of the Mother-of-God: her birth (8th September), her Entry into the Temple (21st November), the Annunciation (25th March), and her Dormition (15th August). We also celebrate the Meeting of our Lord (2nd February), which corresponds to the Purification of the Blessed Virgin Mary in the West. Three of these come from the Gospels, and two (the Entry into the Temple, and the Dormition) from the early tradition of the Church. Specifically, the account of the Entry is to be found in the Protoevangelium (the Book of James) and of the Dormition in several early documents, most notably a discourse in Greek attributed to St John, the beloved disciple, to whose care Our Lord on the Cross committed His Mother, as well as texts in Coptic, Syriac, Latin, and Arabic.

The title "Mother-of God", which English-speaking Orthodox Christians usually give to Mary, is a translation of the Greek word Theotokos, which strictly means "Birthgiver (or Bearer) of God", and was given to Mary in order to confirm the deity as well as the humanity of Christ. The orthodox Christian teaching of both East and West is, of course, that Christ is both fully God and fully man. These two declarations have to be held in tension: Christ is 100 per cent God and 100 per cent man, not as our limited intellects might

suggest 50 per cent God and 50 per cent man. Throughout the life of the Church, and perhaps especially today, we need to bear witness to this central truth of our Christian Faith.

St Athanasios summed up the purpose of the Incarnation with the words "God became man, that we might be made God". Deification is the ultimate destiny for which we were created. The path to this destiny had been blocked by sin, that which separates man from God and from which man could not save himself: only God could save us. Christ, as our Saviour, must therefore be fully God, even as He is fully man, thus enabling us by our participation in Him to participate also in all that He has done for us. Christ is the ladder, the bridge between God and man. We shall return to the question of Christ's humanity later, but for the moment let us return to the question of his full deity and also to Mary as Mother-of-God.

The title Theotokos was finally confirmed by the Third Ecumenical Council, held at Ephesus in 431, the Council called to defend the true Orthodox Christian Faith against the Nestorian heresy. The name of this heresy, one of many which were to beset the Church during its first eight (and especially first five) centuries, derives from Nestorios, an Archbishop of Constantinople, who supported Diodoros of Antioch and Theodore of Mopsuestia in their teaching that Mary was merely Christotokos, that is, that she gave birth to Christ but not to God. They did not deny the divinity of Christ, but, brought up in the school of Antioch, they saw Christ effectively as two persons, one human and one divine, the human person being that which was born of Mary. The Nestorians were answered by St Cyril of Alexandria, who took his initial stand on the unity

of the person of Christ rather than on the diversity of His two natures, quoting the text "The Word was made flesh" (John 1: 14). Mary was Theotokos ("Bearer of God") precisely because she bore the Word made Flesh. To deny this is to build a barrier within the very person of Christ, which in turn destroys the ladder or bridge by which humanity can ascend to God. It strikes at the heart of the doctrine of salvation. As Bishop Kallistos of Diokleia" points out in his well-known book "The Orthodox Church", the word "Theotokos" has the same crucial importance for the doctrine of the Incarnation as the word "homoousios" ("one in essence") has for the doctrine of the Trinity. (Note the explicit translation "one in essence" -not "one in substance": but that is another story, and one for which we do not have time here!) The words of St Cyril, adopted by the Council of Ephesus, were: "He who does not confess Immanuel to be true God and therefore the Holy Virgin to be Theotokos because she gave birth in the flesh to the Word Who is from God the Father and Who became flesh, let him be anathema".

The veneration of the Mother-of-God has had its place in the worship of the Christian Church from Apostolic times to the present day. God the Father chose her, God the Holy Spirit descended upon her, and God the Son dwelt in her, so all who confess the Holy Trinity should surely venerate her. The Holy Apostles showed great concern for and devotion to her, especially the "beloved disciple", St. John, who took her to himself as a mother from the time that the Lord spoke from the Cross: "Woman, behold thy son ... Behold, thy mother". With those words, He commands her to all generations of Christians also. According to ancient tradition, St Luke painted a number of icons of her, which she approved with the words, "The grace of my Son shall be with them". However, she did not seek the limelight but was content with a life of prayer and

preparation for departure from this life. At the time of her Dormition, the Lord appeared with angels to receive her soul, and the Apostles, except for Thomas, all came to Jerusalem to be with her at the end, singing hymns as she was placed in her tomb. The tradition also tells how, after three days, on the arrival of St Thomas, the tomb was opened but was found to be empty. The Apostles returned to their meeting place in amazement, but, during their meal, the Mother-of-God appeared to them and told them that she was now with the Lord and would be with them always. From this moment, the Apostles began to venerate her not only as the Mother of the Lord but also as a protector of Christians and an intercessor for all mankind, and wherever the Gospel was preached, the Mother-of-God began to be glorified.

Sadly, enemies of the Mother-of-God appeared from earliest times also, since in particular attacking her purity strikes at the roots of Christianity. For example, Jewish teachers tried to prove that she was not a virgin when she conceived and gave birth to Christ. False translators of the Jewish scriptures were found to alter the prophecy of Isaiah, "Behold, a virgin will conceive", changing the word "virgin" to "young woman"-a not unfamiliar ploy of some radical scholars today! But the Gospels are quite clear on this, and the Old Testament is full of types of the prophesied virgin birth: amongst which we can note first the burning bush that was not consumed and, similarly, the Mother of God gives birth but remains a virgin. We may note also the rod of Aaron that budded, the rock torn from the mountain without hands seen by Nebuchadnezzar and interpreted by the Prophet Daniel, and the closed gate seen by the Prophet Ezekiel. As St Irenaeos tells us, God created flesh for Himself from a virgin womb just as Adam had been created from the virgin earth.

Another attack on the Mother-of-God suggested that, after Christ's birth, she entered into normal marital relationships with her husband and protector Joseph-again, an attack which certain scholars continue to this day! But expressions referring to the "brothers" of Jesus do not at all necessarily imply that they were children of his holy Mother. The word "brother" was commonly used in both a narrower and a broader sense. In the latter case it means only a close kinship through either parent or even at times without any direct blood relationship at all. Nowhere in the Gospels is it indicated that the brothers of Jesus were regarded as children of Mary. As St Epiphanius reminds us, James and others were the sons of the widowed Joseph by his first marriage; and the children of Mary's sister, the wife of Cleophas, would equally be termed "brothers of the Lord". The strongest Biblical evidence for all this is the fact that our Lord entrusted his mother to the care of St John: He would not have done this if she had had other children besides Himself. Scripture thus shows how insubstantial are the objections to the Mother-of-God being described as "ever-virgin", a title confirmed by the Fifth Ecumenical Council, held at Constantinople in 553.

After the Council of Ephesus had confirmed the title "Theotokos", Christians looked ever more fervently to the intercessions of the Mother-of-God, and many of their hopes were fulfilled. As well as interceding for the sick and the helpless, she has strengthened ascetics, enlightened Christian teachers, inspired some of the hymnology of the Church, and appeared on more than one occasion as the defender of Constantinople. Of special note is her appearance to St Andrew, the Fool for Christ, and his disciple Epiphanius in the year 911 during

reign of the Emperor Leon the Wise, an event commemorated by the Orthodox Slavs every year on October 1st and by the Greeks on October 28th. During the all-night Vigil at the Blachernae Church in

Constantinople, which was dedicated to her, she appeared at 4 o' clock in the morning shining with an unspeakable radiance, in the company of many saints, and holding a veil in her outstretched hands over the people. This feast is known as "the Feast of Protecting Veil", and it reminds us of the constant protection offered to us by the Mother-of-God when we sincerely and prayerfully seek it.

The malice of the Evil One towards our blessed Lady was evidenced again in the two periods of iconoclast persecution in the 8th and 9th centuries. Not daring to speak openly against the Champion of Christians, the iconoclasts, subject to influences from Islam, sought to lessen her glorification by forbidding the veneration of icons of Christ and the Saints, calling it "idol-worship". The champions of the icons, who perceived that underneath the persecution lay an attack on the incarnation itself, fervently and repeatedly sought the assistance of the Mother-of-God, to which she responded by many signs including the healing of the severed hand of St John of Damascus, of which we are reminded by the icon of "the Mother-of-God of Three Hands". Both iconoclast persecutions ended with the triumph of Orthodoxy, and the rule was established that every series of hymns during divine service should end with a hymn or verse in honour of the Mother of God-a rule kept to this day in Orthodox churches as we sing what are known as the "Theotokia".

It may seem strange to many that two of the most damaging teachings concerning the Mother-of-God should originate with the Roman Church-a Church noted for its devotion to the Virgin Mary and for its many statues, often of varying taste, which decorate the pillars and walls of its places of worship, together with the roadsides of Roman Catholic countries. The first of these concerns a subtle and often unnoticed alteration in the Ecumenical Creed of Nicaea-Constantinople to which the late Archbishop Ramsey drew particular attention in his 1981 lecture commemorating the Council of Constantinople of 381. In speaking of the Incarnation, the Ecumenical Creed states that Our Lord was enframed ek Pnevmatos Agio kai Marias tis Parthenou (ἐκ Πνεύματος ἡγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου), that is, "from the Holy Spirit and the Virgin Mary". Now the Latin translation corrupts this to "de Spiritu Sancto ex Maria Virgine", that is, "by the Holy Spirit from the Virgin Mary". Unfortunately for Anglicans, Cranmer followed only the Latin text, and some modern Anglican texts have corrupted this further with versions such as "by the power of the Holy Spirit He was incarnate of the Virgin Mary". We should appreciate just why this diminishes our veneration of the Mother-of-God. The precise wording of the Ecumenical Creed, "from the Holy Spirit and the Virgin Mary", makes specific reference to the active role of Mary in the Incarnation. The Incarnation was an act of God but it required also the co-operative role of Mary, expressed so beautifully by her response to the angel as recorded by St Luke: "Behold the handmaid of the Lord, be it unto me according to thy word". God did not take away from Mary His gift of freewill given to every man and woman: the Incarnation was not, as it were, forcibly imposed on an unresisting and passive woman. Mary's role was a positive not a negative one: the Incarnation was a divine act towards mankind but it also necessarily involved a human response towards God by the one whom God had chosen. Theologically, it is the supreme example of "synergy", that is, cooperation between God and man-as St Paul writes: "We are synergia (συνεργοί) (fellow-workers) with God" (1 Cor. 3; 9).

The second false Roman teaching is much more dangerous, however, since it strikes at the very heart of the person of Christ and the mystery of our salvation, and more specifically at the true doctrine of His human nature. The corruption of the Latin text of the Creed is quite early, but the heretical teaching to which I am

now referring was not heard of until the 9th century, when a certain Abbot of Corvey expressed an opinion that the Mother-of-God must have been conceived without original sin. It was not until some three centuries later that this opinion spread amongst the clergy of the Western Church, which by that time had, of course, departed into schism from the continuing Orthodox Catholic Church in the East. The Scholastics were divided on this matter: It was, for example, supported by Duns Scotus whilst no lesser persons than Aquinas and Bernard of Clairvaux opposed it. This division of opinion amongst Western theologians continued for several centuries, and both sides were supported by ascetics who claimed to have had visions of the Mother-of-God or Christ either supporting or opposing it. Amongst the latter we find Catherine of Sienna who claimed that Christ had Himself appeared to her telling her that His Mother had participated in original sin.

At the end of the 16th century, Pope Sixtus IV forbade condemnation of those who believed in such an immaculate conception, but this was a far cry from insisting that it was the irrefutable teaching of the Roman Church. However, by the nineteenth century the doctrine had spread widely throughout the Latin West and, following personal support of the doctrine by several of his predecessors, Pope Pius IX issued a bull on 8th

December 1854 declaring that "the All-blessed Virgin Mary in the first instant of her conception, ... for the sake of the future merits of Jesus Christ the Saviour of the human race, was preserved exempt from all stain of original sin". Apparently, the merits of Christ were now declared to be dependent on St Anna's conception of Mary. Thus a most significant deviation from the faith professed by the Universal Church was finally changed from an opinion of one Abbot to a compulsory belief for all under Papal authority. Although a number of Roman Catholics left the Papal Church because of this bull, the great mass of them were glad to accept it since most saw it as a gift of honour to the Virgin Mary, quite failing to think through its theological implications for both Christology and our salvation. However, it is not always properly understood even by educated Roman Catholics, some of whom think that the immaculate conception refers not to the conception of Mary but to that of Christ.

At the time of the proclamation of this dogma, the Roman Church claimed that it was not a new teaching but something which the Church had always believed and which could be found in the writings of the Fathers, some of which were actually cited, though it clearly could not be claimed to be supported by Holy Scripture. Examination of these Patristic extracts shows, however, that whilst the Fathers referred to the sanctity of the Mother-of-God, together with her purity and spiritual power, nowhere was there any specific mention of her conception being without original sin. Indeed, these same Fathers clearly state elsewhere that only Jesus Christ is without sin, all others having borne a flesh subject to the law of sin, that is, subject to the consequences of the Fall. They state unequivocally that Mary was saved by Christ's sufferings and death on the Cross, but they certainly did not mean that she was saved from original sin in view of the future merits of the Cross (as the bull on the immaculate conception declares). Certain later Roman teachings compound the error by claiming that Mary's tormenting sorrow by the Cross augments Christ's sufferings and makes her a co-redeemer with Him, thus in effect exalting her to an equality with one of the persons of the Holy Trinity, that is, an equality with God. We should remind ourselves of St Epiphanius' warning that there is equal harm in demeaning the Mother-of-God and in glorifying her beyond what is right and proper, and

that, although a chosen vessel, she received her body from the joining of a man with a woman in the same way as you and I have received ours.

It is crucial to our salvation that Our Blessed Lord took from His Mother the same flesh as you and I have, for the Fathers tell us that what was not assumed cannot be saved. Let us see just what Holy Scripture teaches us about the flesh united with the Godhead in the person of Jesus Christ: in other words, precisely what does Scripture say that "God, manifest in the flesh" means? In Romans 8:3 we are told that God sent His Son "in the likeness of sinful flesh". In Galatians we find: "God sent forth his Son, born of woman, born under the law". Again, in Hebrews, Chapter 2:14 we read: "Since therefore the children share in flesh and blood, he himself likewise partook of the same nature"-note, "the same nature"; and in v.17 we read (in relation to Christ being of the seed of Abraham): "He had to be made like his brethren in every respect"-note again, "in every respect". It is clear, therefore, that Mary's flesh conjoined with the second person of the Trinity at the Incarnation was the same as ours, that is, flesh subject to the conditions of the Fall. At the same time, we read in 1 John 3:5: "You know that ... in Him there is no sin", and the Church has always believed that Jesus Christ is without sin—that is, without sin of any kind original or otherwise. The inescapable conclusion from Scripture is that Mary's fallen flesh taken at the incarnation was cleansed from all taint of sin by the operation of the Holy Spirit at the Incarnation itself and not by some curious anomaly at the time of her own conception. Indeed, this had always been the accepted orthodox teaching of

the Church. Christ came and dwelt among us so that righteousness should again dwell in the flesh, that is, so that the Fall might be reversed. If such a reversal had already taken place in Mary, it may well be asked, "why was the Incarnation necessary?"

In this connection, it is interesting to note what the Western Saint Bernard of Clairvaux (mentioned already above), faithful to holy Tradition, wrote: "The glorification given to the Queen of Heaven demands discernment. This Royal Virgin does not have need of false glorifications... She could not be sanctified in the moment of her conception by reason of the sin which is inseparable from conception, ... Only the Lord Christ was conceived of the Holy Spirit and He alone is holy from His very conception. Excluding Him, it is to all the descendants of Adam that must be referred that which one of them says of himself ... 'Behold I was brought forth in iniquity, and in sin did my mother conceive me'. ... The Holy Virgin ... rejects that glory which, evidently, glorifies sin. She cannot in any way justify a novelty invented in spite of the teaching of the Church, a novelty which is the mother of imprudence, the sister of unbelief, and the daughter of lightmindedness' (Epistle 174).

Orthodoxy has preserved the true teaching of the Church reflected by Bernard's words, as we are reminded especially in Lent when we celebrate Small Compline and the Akathist Hymn

on the first five Fridays of the Fast. This service, which is not a Lenten service but relates to the Feast of the Annunciation, is, perhaps above all other, the most supreme example of our liturgical veneration of the Mother of God. In it, we call her:

"Key to the door of Paradise ...
Shining revelation of grace ...
Bright dawn of the mystical day ...
Joy of all generations ...
Flower of incorruption ...
Intercessor with the Righteous Judge ...
Love surpassing all desire ...
Gate of the hallowed mystery ...

Undoubted glory of the faithful ...
 Key of Christ's kingdom ...
 Haven for the seafarers of life ...
 Bridal escort of holy souls ...
 Beam of the spiritual Sun ...
 Dawn that makest the manifold Splendour to arise ...
 Ark made golden by the Spirit ...
 Deliverance from the tears of Eve ...
 Womb of the divine Incarnation ...".

and so on. But then, in the prayer said before her icon, we say of her: "Bride of God and Lady, who by thy marvellous conceiving hast united God the Word to man, and hast joined the fallen nature of our kind to the heavenly realm ...". Again, coming to the present century, that great spiritual writer, Bishop Nikolai Velimirovich-in response to the question, "How does Christ take the sin of the world upon Himself?"-writes: "He did this ... by taking on Himself a body such as it had become after the first man's sin". What could be clearer than this! When the Word became flesh, the second person of the Holy Trinity deigned, for love of Mankind, to unite Himself with that flesh which we all share in order that the path to deification might be reopened.

Another spiritual giant of this century, Archbishop now Blessed John Maximovitch-from whose book on the Orthodox veneration of the Mother-of-God I have drawn considerably in this talk-is most explicit in his condemnation of the Roman teaching on Anna's conception of Mary. Having warned us in the words of St Paul to the Colossians: "Brethren, take heed lest there shall be any one that maketh spoil of you through philosophy and vain deceit, after the tradition of men ... and not after Christ", he adds: "Such a vain deceit is the teaching of the immaculate seed of the 'father of lies', the devil, who has succeeded by it in deceiving many ...". He adds: "The All-Immaculate One rejects the lie, being the Mother of Truth" So let all those who remain faithful to holy Tradition give to the Mother-of-God the veneration to which she is due, neither less nor more, acknowledging also that no human intellect can fathom the mystery of her birth-giving.

Let us conclude by quoting from hymns of the feasts of the blessed Mother-of-God. First, from the feast of her Nativity (8th September):

"Today is the beginning of joy for all the world ... for the barren woman is revealed as mother of her who, after bearing the Maker, still remained virgin. From her He who is God by nature takes what is alien to Him and makes it His own; through her Christ works salvation for those gone astray in the flesh."

From the Feast of her Entry into the Temple (21st November):

"Today let us, the arrays of the assembled faithful, triumph in spirit and reverently praise the Child of God, Virgin and Theotokos, as she is offered in the temple of the Lord: she who was forechosen from all generations to be the dwelling-place of Christ, the Master and God of all. ... With the angel joyfully let us all cry 'Hail' to her that is full of grace and ever intercedes for our souls."

From the Feast of the Annunciation (25th March):

"Lo, our restoration is now made manifest to us: God is ineffably united to men. At the words of the Archangel error is laid low; for the Virgin receives joy, and the things of the world have become heaven. The world is loosened from the ancient curse. Let the creation rejoice exceedingly and raise its voice to sing; O Lord, our Maker and deliverer, glory to Thee."

Finally, from the Feast of the Dormition (15th August):

"In thy giving birth conception was without seed: in thy falling asleep death was without corruption. A second wonder followed swiftly on the first, O Mother-of-God: how did she who knew not a man give suck while still remaining pure? And how was the Mother-of-God embalmed and carried to burial as dead? Therefore with the angel we cry aloud to thee: Hail, thou who art full of grace."

"Commemorating our all holy, most pure, most blessed and glorious Lady, the Mother-of-God and ever-virgin Mary with all the Saints, let us commend ourselves and each other and all our lives unto Christ our God."

(A lecture delivered to the Society of Maryat St Michael and All Saints Episcopal Church, Edinburgh, on Thursday, 15th July 1999.)

ECCLESIASTICAL NEWS AND CHRONICLE

ECUMENICAL PATRIARCHATE

On Saturday, 26th June, His All-Holiness the Ecumenical Patriarch received His Beatitude Patriarch Ignatius IV of Antioch on his arrival in Constantinople and, the next day, was present at the Divine Liturgy celebrated by him in the chapel of the Theological School of Halki. The following day, the two Patriarchs travelled to south-east Turkey, where there are three dioceses of the Patriarchate of Antioch. On the way, they were received at the Orthodox church of St. Nicholas in Alexandretta (Iskenderum). In Antioch, the city in which the disciples were first called 'Christians' (cf. Acts 11:26) and which was the original site of the Antiochian Patriarchate, Patriarch Ignatius presided at the Service of Great Vespers for the feast of St. Peter and Paul in the Cathedral of that name. His All-Holiness preached at this service and then, together with His Beatitude, performed the opening ceremony of the "St. Ignatius' Hall" beside the cathedral and inaugurated the celebrations of the Year 2000. The next day, the two Patriarchs concelebrated the Divine Liturgy in the same cathedral on the occasion of its title feast. Afterwards, addressing Patriarch Ignatius, His All-Holiness congratulated him on the completion of twenty years as Patriarch of Antioch and presented him with patriarchal engolpia (pectoral insignia). The two Patriarchs returned to Constantinople on 30th June

and, from there, His Beatitude returned to Damascus. Also present at the ceremonies were the Armenian Patriarch of Constantinople, Mesrop II, and the Roman Catholic Cardinal Camillo Ruini, Vicar General of the Diocese of Rome.

Following the Divine Liturgy celebrated by Metropolitan Ioannis of Pergamon at the Patriarchal Stavropegiac Monastery of St. John the Baptist in Tolleshunt Knights in Essex on Sunday, 11th July, a Memorial Service was held to mark the sixth anniversary of the repose of the Monastery's founder and first abbot, Archimandrite Sophrony (Zacharov). Born in Moscow in 1896, he emigrated in the 1920s and settled in Paris, where he gained recognition as an artist. However, in 1928 he went to Mount Athos, where he entered the Russian Monastery of St. Pantaleimon, becoming a disciple of St. Silouan. Later, he withdrew to a cave in the area of St. Paul's Monastery. Following the Second World War, he returned to Paris with the intention of establishing an Orthodox monastery in the West. In this he was not initially successful, but on moving to England he was able to take over the former Rectory in the Essex village of Tolleshunt Knights, which thereafter has become a leading centre of monastic life in Western Europe. Later, the Monastery

acquired the abandoned mediaeval church of All Saints, which was sensitively adapted for Orthodox worship. The Ecumenical Patriarchate raised the monastery to the rank of "Stavropegiac" in 1967, with the official ceremony being performed by Metropolitan Athenagoras of Thyateira and Great Britain on the anniversary of the repose of the Elder Silouan (as yet not canonised) on 24th September of that year. At the same time, he installed Archimandrite Sophrony as abbot of the now Stavropegian monastery. Father Sophrony was well-known both for the spiritual guidance he gave and for his writings, which included one on the life and writings of St. Silouan and another describing his own spiritual experiences.

ARCHDIOCESE OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

On Wednesday, 18th, and Thursday, 19th August, Archbishop Gregorios made his annual visit to the Youth Camp in Wiltshire. He left London during the afternoon of Wednesday and travelled to the village of Wellow (near Bath in Somerset), where he was met by Christopher Neill (Secretary of the Community in the Lake District and South Cumbria) who took him to visit a number of villages in Wiltshire. Stops were made to see the Saxon church of St. Laurence in Bradford-on-Avon (where an annual celebration of the Divine Liturgy is held, organised by the parish of St. John of Kronstadt in Bath), and the National Trust village of Lacock with its mediaeval church of St. Cyriac (otherwise, Cercyus) who was martyred together with his mother, Julitta, at the beginning of the fourth century and whom the Orthodox Church commemorates on 15th July. As on previous occasions, he spent the night at The Manor House in Wellow. The next morning, the Archbishop travelled to Donhead St. Mary in Wiltshire, where he celebrated the Divine Liturgy in the Anglican parish church of St. Mary the Virgin for those participating in the nearby Orthodox Youth Camp that is organised annually under the auspices of the parish in Bath for children aged between 5 and 11. Afterwards, he went to the village hall where he had lunch with the children, who showed him the first two stages of the project on which they had been working - which this year was in connection with the Divine Liturgy and which included a model of the sanctuary of an Orthodox church with figures of a young priest and a white-bearded deacon. He was also presented with a copy of a book of photographs

by Bob Croxford about the city in which their parish is based and its surrounding district, entitled "From Bath With Love". After the meal, the children presented a play which they devised themselves and which was based on the account of King Nebuchadnezzar's golden image and the Three Children in the Fiery Furnace (Daniel, chapter 3). The Archbishop then visited the campsite where he had tea, afterwards inspecting and blessing the tents. Before leaving to return to London, he congratulated all those responsible for the organisation of the Camp whose excellent family spirit the bad weather of the previous days had failed to dampen.

According to "The Spring" (the publication of the parish of Shrewsbury), history was made on 3rd July when the Divine Liturgy was served at the Shrine of St. Melangell at Pennant Melangell in Montgomeryshire (now, Powys) for the first time since the Great Schism. The saint's stone shrine, dating from 1170, and items associated with it are housed in the church

On 15th August, Archbishop Gregorios was represented at both the consecration by His Holiness Pope Shenouda III, Coptic Patriarch of Alexandria, of the church of St. Mary the Virgin and St. Michael the Archangel in Temple Fortune (north London) and at the Liturgy held in continuation at which Metropolitan Daniel of Khartoum, Southern Sudan and Uganda presided. Among the clergy assisting at the ceremonies was Father Mikhail Ibrahim, the energetic priest-in-charge of the parish. The building, which has been beautifully adapted to meet the needs of the

Community, was formerly the Anglican church of St. Barnabas.

BOOK REVIEW

"Stakis: The Reo Stakis Story", by Jack Webster, published by B & W Publishing Ltd., 1999 (ISBN: 1 873631 97 9).

A well-written and gripping account of the rise (and fall) of the Stakis Empire which, at its height, employed as many as 14,500 people and had become "one of (Scotland's) favourite companies".

The book opens with an account of the events of February 1999 and the successful bid made for the Stakis Organisation by the Landbroke Group, owners of Hilton International; and it is the reader's knowledge of this that colours the whole of the biography as it traces its subject's moves from one success to another. The book follows Reo Stakis from his moderately modest beginnings in the village of Kato Drys (which here probably refers to an 'oak tree', certainly not a 'plane tree' - see p. 11) on the island of Cyprus to the pinnacle of his success in Scotland, where he became a "giant on (its) business and social scene". On the way, it describes his leaving Cyprus to work in England even before he had celebrated his fifteenth birthday, his selling his mother's lace from door to door (even managing to sell some to Queen Mary, the wife of King George V), the acquisition of his first restaurant, the development of what was to become an "Empire" of steak-houses and restaurants, casinos and hotels (and which also included at various times a bank, old people's homes, and health spas, to name but a few), and his being awarded a knighthood by Her Majesty Queen Elizabeth II in 1988. That the book does not simply become a list of properties bought and sold is a complement to its author who incorporates appropriate anecdotes to enliven the account.

However, this is not a biography that simply describes successful acquisitions and happy events. The sadnesses that have touched the lives of Sir Reo and Lady Stakis are also dealt with honestly and candidly, and the author speaks of Sir Reo's "dignity of character" throughout. Reo Stakis' Orthodox Faith is frequently referred to, as are his many benefactions to the Community in Glasgow, to the Archdiocese, to those in need, and to charities in general. Archbishops Athenagoras and Gregorios are mentioned in the biography's pages, and there are quotations from an interview that the latter gave to the book's author. In describing the Orthodox church building in Glasgow, however, the writer has slightly confused matters, since the building in use from 1960 was originally Belhaven United Presbyterian church. It was the building in Grafton Street that had been used before that was St. Luke's Episcopal church (see p.94). There are some other slight errors of exactitude, which it would be churlish to mention and which do not detract from the overall excellence of the book.

The book almost ends on a high note with the 1998 visit that Sir Reo made to his native island. He had by then got over his virtual bankruptcy as well as a heart bypass operation and was able to return to Cyprus and visit many of the places he knew from his childhood as well as his many friends, including President Glafkos Clerides. However, a short while after his return to Britain, the "vast empire" that he had built up during the previous fifty years was "swallowed up". As the biography's author points out, "this final document was not the one he would have chosen for his ultimate reward", and that "at the age of eighty-six, he did not expect to be coping with what was nothing short of a heartbreak". Nevertheless, he did know that his name had by then become synonymous with excellence and not simply as a symbol of 'good eating'. This is a story that combines hard business acumen with personal compassion and faith. Despite being exceptionally inspiring, the knowledge of where all Sir Reo's efforts will eventually lead gives the book the semblance of a Greek tragedy. It is nevertheless a sincere tribute to someone who emerges as "a man of great dignity and generous spirit".

ΙΟΥΛΙΟΣ

1. Παρακολούθησε συνεδρία τοῦ Προεδρείου τοῦ Σύμβουλίου Χριστιανῶν καὶ Ιουδαίων καθώς καὶ τή βράβευση τοῦ νικητῆ τοῦ διαγωνισμοῦ "Celebration 2000 Prayer of Blessing for the Third Millennium" στό Παλάτι τοῦ Lambeth. Τό μεσημέρι παρέθεσε γεῦμα πρός τιμήν τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ιωάννου στόν Αρχιεπισκοπικό Οἶκο. Τόν ἐπισκέφθηκε ὁ κ. Ανδρέας Χρήστου. Τό βράδυ παρέστη στήν τελετή Απονομῆς Βραβείων Ἐπιδόσεως Ἐλλάδος καὶ Κύπρου 1999, στό Ελληνικό Κέντρο.

2. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ π. Νέαρχος Ιακώβου μετά τοῦ Παντελῆ Δημοσθένους, καὶ ἡ Nidhal Salmén. Ἀργότερα, παρέστη στήν Εορτή λήξεως τῶν μαθημάτων στό Ελληνικό Κολλέγιο Λονδίνου. Στή συνέχεια, τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ἡ Εἰρήνη Χριστοφόρου, καὶ ἡ Ζωήρα Πιερίδου καὶ ὁ Νίκος Πελαγίας. Τό βράδυ παρέστη στούς 30χρονους ἑορτασμούς τῶν δικηγορικῶν Γραφείων τοῦ Κύπρου Νίκολα στό Λονδίνο.

3. Τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Πρωτοπρεσβ. Γεράσιμος Μαρκαντωνάτος. Ἀργότερα τέλεσε τή βάπτιση τῆς Ερμιόνης Ιεμίνα Morgan Μιλτιάδους στόν Καθεδρικό Ναό Ἀγίας Σοφίας Λονδίνου. Τό βράδυ προήδρευσε συνεδρίας τῶν Ιεροψαλτῶν τῆς Ι. Αρχιεπισκοπῆς, στόν Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως Παναγίας Β. Λονδίνου. Τό βράδυ παρέστη στήν Ετήσια Κοινωνική Ἐκδήλωση τοῦ Σωματείου ΚΟΠΑ.

4. Τέλεσε τήν Θεία Λειτουργία στόν ἑορτάζοντα Ιερό Ναό Ἀγίων Αποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου Bristol καὶ στή συνέχεια, φιλοξενήθηκε ἀπό τήν τοπική Κοινότητα.

5. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά τό ζεῦγος Ἀνδρέα καὶ Μαρίας Θεοδωρίδου, ὁ κ. Γεώργιος Γιακουμῆς μετά τῆς κόρης αύτοῦ Κατερίνας καὶ τῆς κας Χαραλαμπίας Οἰκονόμου. Τέλεσε νεκρώσιμη Ἀκολουθία γιά τόν Ματθαίο Ζαχαρίου στόν Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως Παναγίας στό Β. Λονδίνο. Ἀργότερα τόν ἐπισκέφθηκε ἡ Κυριακή Καρατζᾶ. Τό βράδυ προήδρευσε συνεδρίας τῆς Γραμματείας τοῦ ΕΦΕΠΕ, στούς χώρους τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Παναγίας Β. Λονδίνου.

6. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ ἀποχωρών Σύμβουλος Ἀρμύνης τῆς Ελληνικῆς Πρεσβείας στό Ηνωμένο Βασίλειο Πλοίαρχος Νικόλαος Κωστάκης μετά τοῦ ἀντικαταστάτη αύτοῦ Πλοίαρχου Κωνσταντίνου Λουλούδη, ὁ π. Παγκράτιος Sanders μετά τῆς πρεσβυτέρας αύτοῦ. Τό μεσημέρι παρακάθησε σέ γεῦμα πού ὅργανθηκε πρός τιμήν του ἀπό τόν Σύμβουλο Α' τῆς Ελληνικῆς Πρεσβείας στό Ηνωμένο Βασίλειο, κ. Κωνσταντίνο Μπίτοιο, στήν κατοικία τοῦ Ἐλληνα Πρέσβη. Τό βράδυ παρέστη στήν ἐπίσημη ὅμιλίᾳ "Οὐε Ρεορλ Οράτιον" μέ θέμα: "Ανθρωπιστικός Πόλεμος", στό Αθαβαίο τοῦ Westminster, πού δόθηκε ἀπό τόν Λόρδο Hurd.

7. Υποδέχτηκε, στό Αεροδρόμιο Heathrow Wenheller, τόν Σεβασμ. Μητροπολίτη Χαλκηδόνος κ. Ιωακείμ, ἀφιχθέντα ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη. Ἀργότερα τέλεσε νεκρώσιμη Ἀκολουθία γιά τόν Ρίκκη στόν Ρωσικό Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως

Παναγίας καὶ Ἀγίων Πάντων Λονδίνου. Τό βράδυ παρέστη στήν ἀποχαιρετιστήρια δεξίωση γιά τόν Ακόλουθο Ἀρμύνης τῆς Ελληνικῆς Πρεσβείας Ηνωμένου Βασίλειου, Πλοίαρχο Νικόλαο Κωστάκη, στήν Ελληνική Πρεσβεία. Στή συνέχεια, παρέστη στή δεξίωση πού παρέθεσε ὁ τέως Βασιλεύς τῆς Ελλάδος Κωνσταντίνος γιά τούς προσεχεῖς γάμους τῆς κόρης του Ἀλεξίας καὶ τοῦ Κάρλος Μοράλες Quintana.

8. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ κ. Πολύβιος Πολυβίου, Προϊστάμενος τῆς Κυπριακῆς Εκπαιδευτικῆς Αποστολῆς στό Ηνωμένο Βασίλειο, ὁ πρώτην Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Νοτίου Αφρικῆς Φρεντερίκ Ντε Κλέρκ μετά τῆς Ελληνίδας συζύγου του Ελίτας. Τό βράδυ παρέθεσε γεῦμα πρός τιμήν τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Ιωακείμ, στόν όποιο παρακάθησαν ἐπίσης ὁ Θεοφίλ. Επίσκοπος Τροπαίου κ. Αθανάσιος, ὁ διάκονος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβαστιανός καὶ ὁ κ. Διαμαντῆς Π. Πατέρας.

9. Εύλογησε μετά τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Ιωακείμ (ώς ἐκπροσώπου τοῦ Παναγ. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου) τούς γάμους τῆς Αλεξίας μετά τοῦ Κάρλου Μοράλες Quintana στόν Καθεδρικό Ναό Ἀγίας Σοφίας Λονδίνου. Στή συνέχεια παρέστη στή γαμήλια πρωϊνή δεξίωση πού ἀκολούθησε.

10. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ διάκονος John Nankivell μετά τῆς διακονίσης αὐτοῦ, καὶ ὁ Ανδρέας Παπαδόπουλος μετά τῆς Παναγιώτας Κωλέττη. Τό μεσημέρι παρέθεσε γεῦμα γιά τό ζεῦγος Αντώνη καὶ Σαββούλας Φιλίππιδου καὶ τά παιδιά τους. Ἀργότερα τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Γρηγόρης Χατζηκυριάκου μετά τῆς οἰκογένειας αὐτοῦ.

11. Τέλεσε τή Θεία Λειτουργία στόν Ιερό Ναό Ἀγίων Αντωνίου καὶ Ιωάννου Λονδίνου καὶ στή συνέχεια φιλοξενήθηκε ἀπό τήν τοπική Κοινότητα. Τό ἀπόγευμα εύλογησε τούς ἀρραβώνες τῆς Νάντιας Παπαφώτη μετά τοῦ Κωστάκη Δημητρίου, στήν οἰκία της.

12. Τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Peter Garrett. Ἀργότερα παρέστη ἀπήνη ἐπαρση τῆς οημαίας στό Θέατρο Τέχνης μέ τήν εύκαιρια τῆς 25ης Επετείου τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς στήν Κύπρο τό 1974.

13. Τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Θεόδωρος Παπαβασιλείου. Ἀργότερα παρακάθησε σέ γεῦμα ἐργασίας καὶ στή συνέχεια παρέστη σέ συνεδρία τῆς Επιτροπῆς Μεταρρύθμισης τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων, στό Πρωθυπουργικό Γραφεῖο.

14. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ Ιερομόναχος Φιλόθεος Γρηγοριάτης, ὁ Νικόλαος Σκηνίτης καὶ ἡ Νίκη Αρτέμη. Στή συνέχεια προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Πιστ τῆς Αρχιεπισκοπῆς. Ἀργότερα παρεκάθησε σέ δεῖπνο μετά τοῦ Θεοφίλ. Επισκόπου Τροπαίου κ. Αθανάσιος, τοῦ Ορθοδόξου Ορθοδόξου καὶ τοῦ Γρηγόρη Χατζηκυριάκου.

15. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ἡ Δήμητρα Γαλάνη καὶ ὁ Αρχιμ. Ησαΐας Σιμωνοπετρίτης. Τό μεσημέρι παρακάθησε σέ γεῦμα μετά τῶν κ.κ. Εύσταθίου Ιωνᾶ, Γεωργίου Παρασκευαδῆ καὶ Χάρη Σοφοκλείδην

16. Τόν ἐπισκέφθηκε τό ζεῦγος Εύσταθίου καὶ Ειρήνης Καραμάση μετά τῶν τέκνων αὐτῶν,

Ασημίνας καί Στυλιανοῦ. Τό μεσημέρι παρεκάθησε σέ γεῦμα μετά τῶν κ.κ. Ἀντώνη Γερολέμου καί Κύπρου Νίκολα.

17. Τόν ἐπισκέφθηκαν ὁ Κώστας Λύτρας μετά τῆς μητρός αὐτοῦ. Ἀργότερα τέλεσε ἐπιμνημόσυνη δέηση γιά τὸν Φαίδωνα Καλοδίκη στὸ Παρεκκλήσιο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τό ἀπόγευμα εὐλόγησε τοὺς γάμους τῆς Σοφίας Τελλάκη καί τοῦ Στέφεν Ρεναλντς στὸν Καθεδρικό Ναό Ἀγίας Σοφίας Λονδίνου. Τό θράδυ παρέστη σέ δεξίωση πού παρέθεσε ἡ Ἐθνική Κυπριακή Ὀμοσπονδία Ἐλλήνων Κυπρίων Ἀγγλίας πρός τιμήν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν τῆς Κύπρου, Χριστόδουλου Χριστοδούλου.

18. Τέλεσε τή Θεία Λειτουργία στὸν Καθεδρικό Ναό Ἀγίας Σοφίας Λονδίνου καί στή συνέχεια τέλεσε ἐπιμνημόσυνη δέηση γιά τήν Ἀταλάντη Πατέρα στὸν Ἰδιού Ναό.

19. Τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Andrey Bykov. Στή συνέχεια παρέστη στά Ἐγκαίνια Ἐκθέσεως Φωτογραφίας τά όποια ἔκανε ἡ Νάνα Μούσχουρη, μέ θέμα τά Μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνα, στή Βουλή τῶν Κοινοτήτων. Τό μεσημέρι παρακάθησε σέ γεῦμα πού παρέθεσε ἡ Κατερίνα Jeffrey στήν οἰκία τῆς, παρουσία τοῦ Δημάρχου Μεσολογγίου. Τό θράδυ παρεκάθησε σέ δεῖπνο μετά τῆς Μαρίνας Καλογήρου.

20. Τέλεσε τή Θεία Λειτουργία στὸ Παρεκκλήσιο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἀργότερα τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ Πρόεδρος μετά τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κοινότητος Ἀγίων Ἀντωνίου καί Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Λονδίνου καί οἱ Ἰγνάτιος Βασον, καὶ π. Ἀνδρέας Μιχαλίδης μετά τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ.

21. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ Edmund Hookway, καί ὁ Sir Robert Balchin μετά τοῦ Γεωργίου Καστελλανίδη.

22. Τόν ἐπισκέφθηκαν ὁ N. Χρηστάκης καί Γ. Καλλῆς.

25. Τέλεσε τή Θ.Λειτουργία στὸν ιερό Ναό τῶν Ἀγίων Θεοδώρων καί Παντελεήμονος, Eastbourne

καί στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα μετά τοῦ κ. Τ. Αύγουστη. Ἐπιστρέφοντας στό Λονδίνο, τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Ἀριστος Καψούδερης.

26. Παρεκάθησε σέ γεῦμα στό Ἐλληνικό Καταδρομικό Ἀρρης πού είχε ἀγκυροβολήσει στά West India Docks τοῦ Λονδίνου μέ Κυθερνήτη τόν Β. Τοιτονάκη. Ἀργότερα τόν ἐπισκέφθηκαν οἱ κυρίες Ε. Παπαφώτη καί Μαρούλα Μακαρίου. Τό θράδυ προήρευσε συνεδρίας τῶν Κηδεμόνων τοῦ Trust τοῦ Ναοῦ Ἀγίων Κοσμᾶ καί Δαμιανοῦ στό Gospel Oak τοῦ Λονδίνου.

27. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στόν ἑορτάζοντα Ἰερό Ναού τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος Κεντον καί στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα πού ὅργάνωσε ἡ τοπική Κοινότητα. Τό θράδυ παρέστη σέ δεξίωση ἐπί τοῦ Καταδρομικοῦ Ἀρρης

28. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά οἱ Ἀνδρέας Χρυσάνθου, Κώστας Διακρούσης καί Ματθαίος Δρίμαρ καί οἱ Ἀρχιμανδρίτες Ἀθηναγόρας Χρυσάνης καί Ἰάκωβος Σάθθα, συνοδευόμενοι ἀπό τόν Ἐκτορα καί τή Δήμητρα Κύρρη. Τό μεσημέρι παρεκάθησε σέ γεῦμα πού παρέθεσε πρός τιμήν του ἡ Τράπεζα Κύπρου (Λονδίνου). Τό θράδυ τόν ἐπισκέφθηκαν ὁ Νικ. Χατζηπατέρας μετά τοῦ υἱοῦ του, Γιώργου.

29. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ Ἐπίσκοπος Κυανέων Χρυσόστομος, καί ὁ Ἰάσων Λουκιανός, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀγίων Πάντων Λονδίνου. Στή συνέχεια ἐπισκέφθηκε στό Νοσοκομεῖο τόν Ἐπίσκοπο Ζηνουόπλεως Ἀρίσταρχο. Τό θράδυ παρεκάθησε σέ δεῖπνο στήν οἰκία τοῦ ζεύγους Γ. Καραπατέα.

30. Τόν ἐπισκέφθηκαν διαδοχικά ὁ π. Σπυρίδων Παπαγραβιήλ, ὁ Λοΐζος Σάθθα, καί ὁ Edmund Hookway μετά τῆς συζύγου του Βασιλείας. Τό θράδυ παρέστη στήν παρουσίαση τοῦ βιβλίου "The Cyprus Conspiracy", πού ἔγινε στό οἰκημα τῆς Κυπριακῆς Ἀδελφότητος Λονδίνου.

31. Παρεκάθησε σέ γεῦμα στήν Ἀρχιεπισκοπή μετά τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμορίου κ. Ἰωάννη.

HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS' DIARY

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

1. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία τόν ιερό Ναό Ἀποστόλου Μάρκου καί Ἀγ. Φωτεινῆς, Folkestone καί στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα πού ἔδωσε πρός τιμήν του ἡ τοπική Κοινότητα. Τό ἀπόγευμα ἀνεχώρησε ἀεροπορικῶς γιά τήν Ἀθήνα.

2. Τό πρωΐ ἀνεχώρησε ἀεροπορικῶς γιά τήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου συναντήθηκε μετά τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου καί τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ μετά τῶν ὁποίων συζήτησε θέματα ἀφορῶντα τήν Ἀρχιεπισκοπή, παρεκάθησε δέ στή συνέχεια σέ γεῦμα μετά τοῦ Πατριάρχου. Ἀργότερα ἐπισκέφθηκε τήν Ἀγία Σοφία καί στή συνέχεια παρέστη στήν Μικρή Ἀκολουθία τῶν Ὡρῶν στό Παρεκκλήσιο τοῦ Γηροκομείου στό Μπαλουκλῆ ὅπου καί ἐκήρυξε. Τό θράδυ παρεκάθησε σέ δεῖπνο μετά τοῦ Μητροπολίτου Ἰωακείμ.

3. Τό πρωΐ, συνεζήτησε διάφορα θέματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καί στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα μετά τοῦ Πατριάρχου. Ἀκολούθως ἐπισκέφθηκε τήν παλαιά Μονή Χώρας (σημερινό τζαμί) καί ἀγότερα παρέστη στήν Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὡρῶν στόν ιερό Ναό τῶν Ἀρχαγγέλων

στό Μεγάλο Ρεῦμα, παρουσία τοῦ Πατριάρχου, ὅπου καί ἐκήρυξε. Τό θράδυ παρεκάθησε σέ δεῖπνο πού τοῦ παρέθεσε ὁ Διάκονος Μάξιμος Βγενόπουλος σὲ ἐστιατόριο τῆς Πόλης.

4. Τό πρωΐ ἀνεχώρησε ἀεροπορικῶς γιά τό Λονδίνο. Τό θράδυ παρέστη στή Μικρή Ἀκολουθία τῶν Ὡρῶν στό Παρεκκλήσιο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, καί στή συνέχεια τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Ἀρχιμ. Ἐφραίμ Lash.

5. Συνοδευόμενος ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Τροπαίου κ. Ἀθανασίο καί τόν Ἀρχιτέκτονα κ. Νικόλαο Ἰακωβίδη, ἐπισκέφθηκε τόν Διευθυντή καί τόν Ὑποδιευθυντή τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου τοῦ Δημαρχείου τοῦ Haringey. Ἀργότερα τέλεσε τόν Ἐσπερινό στόν ιερό Ναό τῶν Ἀγίων Ἀντωνίου καί Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Holloway καί στή συνέχεια παρεκάθησε σέ δεῖπνο πού παρέθεσε ἡ τοπική Κοινότητα.

6. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία τής ἑορτής τῆς Μεταμορφώσεως συμπαραστατούμενος ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Ἀμορίου κ. Ἰωάννη στόν Ἰερό Ναό Ἀγίου Δημητρίου Edmonton, καί ἀκολούθως παρεκάθησε σέ γεῦμα πού παρέθεσε ἡ τοπική Κοινότητα.

8. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στόν ἑορτάζοντα Ἰερό

Ναό της Μεταπορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, Woolwich, καὶ στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα πού παρέθεσε ἡ τοπική Κοινότητα.

9. Τό πρωΐ τόν ἐποικέφθηκαν ὁ Χριστοφόρος Παύλου μετά τῆς συζύγου του, Εὐανθίας. Στή συνέχεια προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Trust τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἡλία. Ἀργότερα τόν ἐποικέφθηκε ὁ Ἐπίσκοπος Διοκλείας Κάλλιστος. Τό ἀπόγευμα προέστη τῆς Ἀκολουθίας τῶν Μικρῶν Ὦρῶν στόν Καθεδρικό Ναό τῆς Ἀγ. Σοφίας Λονδίνου. Στή συνέχεια τόν ἐδεξιῶθη ὁ Προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ Ἀρχιμ. Παντελεήμων Κουλούρης.

10. Τόν ἐποικέφθηκαν διαδοχικά ἡ Νίκη Ἀρτέμη καὶ ὁ Ἀνδρέας Αύγουστης. Τό ἀπόγευμα τέλεσε τήν Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὦρῶν στόν ιερό Ναό Ἀγ. Ἐλευθερίου Leyton.

11. Τόν ἐποικέφθηκαν διαδοχικά ὁ Ἐπίσκοπος Ἀντιδῶν Χριστοφόρος συνοδευόμενος ἀπό τόν Ἀρχιμ. Ζαχαρία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Προδρόμου, Εσσεχ, ὁ Σάββας Καραγιάννης, καὶ ὁ Χάρης Σοφοκλείδης μέ τόν ὄποιο καὶ παρεκάθησε σέ γεῦμα στήν Ἀρχιεπισκοπή. Στή συνέχεια τόν ἐποικέφθηκαν διαδοχικά ο Γιάννης Μακρῆς, οἱ Phoebe Νεε καὶ Georgina Laughton, καὶ ἡ Εὐγενία Σπανοῦ μετά τοῦ συζύγου της Λαυρέντη. Τό βράδυ παρεκάθησε σέ δεῖπνο ἐργασίας μετά τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, Κύπρου Νίκολα, ἀναφορικά μέ τό ὑπό ἵδρυση Ἐκκλησιαστικό καὶ Θεολογικό Σεμινάριο.

12. Ἐποικέφθηκε στό Cambridge τήν Constance Babington-Smith καὶ τήν Εὐανθία Hughes καὶ στή συνέχεια τέλεσε τήν Ἀκολουθία τῶν Μεγάλων Ὦρῶν στόν ἑκεὶ Ναό τῶν Ἀγίων Ἀθανασίου καὶ Κλήμεντος, παρεκάθησε δέ ἀκολούθως σέ δεῖπνο μετά τοῦ συζύγου Ἀνδρέα Πασχάλη.

13. Παρεκάθησε σέ γεῦμα στήν Ἀρχιεπισκοπή μετά τῆς Ἀναστασίας Σιάκα.

14. Προέστη τοῦ Ἐσπερινοῦ στόν Καθεδρικό Ναό τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ Hendon Λονδίνου.

15. Τέλεσε τή Θεία Λειτουργία στόν ἑορτάζοντα Καθεδρικό Ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, Wood Green καὶ στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα πού παρέθεσε πρός τιμήν του ἡ τοπική Κοινότητα.

16. Τόν ἐποικέφθηκε ὁ Ἀρχιμ. Θεοδώρης Πολυζωγόπουλος. Τό βράδυ προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Ε.Φ.Ε.Π.Ε. στήν Ἀρχιεπισκοπή.

18. Τόν ἐποικέφθηκαν διαδοχικά οἱ ἀδελφές Μαρία καὶ Χριστίνα Μάρουσλου, καὶ ὁ π. Ἀνδρέας Μιχαηλίδης μετά τῆς πρεοβυτέρας καὶ τῆς θυγατρός του, οἱ ὄποιοι καὶ παρεκάθησαν σέ γεῦμα μετά τοῦ Σεβασμιωτάτου στήν Ἀρχιεπισκοπή. Τό ἀπόγευμα μετέθη στή Δυτική Ἀγγλία, ὅπου ἐποικέφθηκε τόν Σαξονικό Ναό τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου καὶ τόν μεσαιωνικό Ναό τοῦ Ἀγίου Κυριακοῦ. Διενυκτέρευσε στό Wellow τοῦ Somerset.

19. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στό Donhead St. Mary τῆς Wiltshire γιά τούς μετέχοντες στήν Ὀρθόδοξη Κατασκήνωση Νέων πού ὄργανώνει ἡ Κοινότης τοῦ Bath καὶ στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα μέ τούς κατασκηνώτες καὶ παρακολούθησε θεατρική τους παράσταση. Ἀκολούθως ἐποικέφθηκε κι εὐλόγησε τήν κατασκήνωση πρό τῆς ἐπανόδου

του στό Λονδίνο.

20. Τόν ἐποικέφθηκαν διαδοχικά ὁ Ἀλέξανδρος Κουλουκουντῆς μετά τῆς οἰκογενείας του, ὁ Σωκράτης Ζαμπαρλοῦκος, καὶ ὁ Μ. Μιλτιάδους

21. Τό πρωΐ τόν ἐποικέφθηκε ὁ προσωρινός Διευθυντής τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὀρθοδόξου Σεμιναρίου τοῦ Brookline, τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, Δρ. Δημήτριος Σκέδρος, συνοδευόμενος ὑπό τοῦ Δρος Σωτηρίου Μουσελίμα. Ἀργότερα παρεκάθησε σέ γεῦμα μετά τοῦ Ἀρχιμ. Θεοδώρητου Πολυζωγόπουλου καὶ τοῦ Ἰωάννη Παλαιοκρασᾶ. Τό ἀπόγευμα τόν ἐποικέφθηκε ὁ Ἰωάννης Κρητικός.

22. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στό Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ Ἀπ. Ἀνδρέα, Birmingham, καὶ στή συνέχεια παρεκάθησε σέ γεῦμα πού παρέθεσε ἡ τοπική Κοινότητα. Τό ἀπόγευμα τέλεσε τό Μυστήριο τοῦ γάμου τοῦ Κωνσταντίνου Ζαχαρία μετά τῆς Gloria-Vanessa Primus στόν ιερό Ναό Ἀγίας Τριάδος καὶ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, Birmingham.

23. Τόν ἐποικέφθηκαν διαδοχικά ὁ Παναγιώτης καὶ ἡ Λουκία Βασιλείου, ὁ Ἀθανάσιος καὶ ἡ Ἐλένη Παναγιώτου μετά τοῦ γάμου των Κωνσταντίνου, ὁ Ἀριστος Καφοσιδέρης, καὶ ὁ Σ. Καραγιάννης.

24. Παρεκάθησε σέ γεῦμα στήν Ἀρχιεπισκοπή μετά τοῦ Ἀρχιμ. Σωφρονίου Παπαδοπούλου, τοῦ Δημ. Καρᾶ καὶ τοῦ Δρος Χρ. Χατζηχαρίτου.

25. Προέστη τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας γιά τόν Στέφανο Κυριακίδη στόν Ιερό Ναό Ἀγ. Ἰωάννη Βαπτιστῆ, Haringey.

26. Παρεκάθησε σέ γεῦμα μετά τοῦ Α. Καφοσιδέρη, τῆς θυγατρός του καὶ τοῦ Κ. Νικόλα στήν Ἀρχιεπισκοπή. Τό ἀπόγευμα τόν ἐποικέφθηκαν διαδοχικά ἡ Μίκα Takiguchi, ὁ Μ. Ζουρίδης καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βερολίνου Μᾶρκος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, συνοδευόμενος ὑπό τοῦ π. Vadim Zakrevsky.

27. Τόν ἐποικέφθηκε ὁ Διευθυντής τῆς Κυπριακῆς Λαϊκῆς Τράπεζας (Λονδίνου) Δρ. Σπύρος Επισκόπου. Στή συνέχεια ἀνεχώρησε ἀεροπορικῶς γιά τή Σκωτία. Τό βράδυ τέλεσε τόν Ἐσπερινό στό παρεκκλήσιο τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Βαπτιστοῦ στό Ardross Castle.

28. Τό πρωΐ τέλεσε τήν Ἀκολουθία τοῦ Ὀρθρου στό ἑκεὶ Παρεκκλήσιο καὶ στή συνέχεια ἐποικέφθηκε τό Παρεκκλήσιο τῆς Θεομήτορος καὶ τοῦ Ἀγίου Cumein στό Foint Augustus. Τό βράδυ τέλεσε Μέγα Ἐσπερινό καὶ ἀρτοκλασία στό παρεκκλήσιο στό Ardross Castle.

29. Τέλεσε τή Θ. Λειτουργία στό Παρεκκλήσιο στό Ardross Castle ἐπί τῆ ἑορτῆ τῆς Ἀποτομῆς τῆς Κεφαλῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Μετά τό γεῦμα ἐπέστρεψε στό Λονδίνο ἀεροπορικῶς μέσω Inverness.

30. Ἀνεχώρησε γιά τήν Ἀθήνα.

31. Ἐποικέφθηκε τόν Στέλιο Βαρσαμᾶ, Πρέσβη στό Υπουργείο Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, καὶ στή συνέχεια τέλεσε τή βάπτιση τοῦ γάμου τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Ἑλλης Ηστίβη στόν ιερό Ναό Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στήν Ἐκάλη, ὁνομάσας αὐτόν Φίλιππο-Αλέξανδρο.

“Η παροῦσα ἔκδοση πραγματοποιήθηκε χάρη στήν εὐγενή προσφορά τοῦ Οίκου “Ιωάννου καὶ Παρασκευαΐδης” εἰς μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος ἀειμνήστου Στέλιου Ιωάννου.